

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ \* SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI  
TARİH PROGRAMI

HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN'İN  
HAYATI VE KİŞİLİĞİ



YÜKSEK LİSANS TEZİ

Birsen GÜNDÜZ

T 94405

**TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU  
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

OCAK- 2000

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ \*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TARİH ANABİLİM DALI

HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN'İN  
HAYATI VE KİŞİLİĞİ

Birsen GÜNDÜZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü' nce  
Bilim Uzmanı (Tarih)

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez' dir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06.01.2000

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 02.02.2000

Tezin Danışmanı : Prof. Dr. Mesut ÇAPA

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Alaattin YALÇINKAYA

Jüri Üyesi : Yrd. Doç.Dr. Rahmi ÇİÇEK

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Zafer GÖKÇAKAN

Ocak – 2000

TRABZON

## 0. SUNUŞ

### 00. Önsöz

Bu çalışmada, Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemi eğitimcilerimizden, Hıfzırrahman Raşit Öymen'in hayatı, kişiliği, eğitimci yönü ve eserleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı, Hıfzırrahman Raşit Öymen'in yaşamını ve tüm etkinliklerini bir bütün olarak ele almak, Türk Eğitimine katkılarını araştırmaktır.

Araştırmanın yapılmasında kıymetli zamanını bana ayırarak, emeğini benden esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof . Dr . Mesut ÇAPA' ya, araştırmalarım süresince bana yardımcı olan, Sayın Prof . Dr . Şengül Öymen GÜR'e ve Örsan Kunter ÖYMEN'e, beni büyük fedakarlıklarla her açıdan destekleyen ve bana daima çalışma azmi veren, en büyük dayanağım eşim, Bülent GÜNDÜZ'e teşekkürü bir borç bilirim.

Trabzon, Ocak 2000

Birsen GÜNDÜZ

## 01. İçindekiler

Sayfa Nr.

0. SUNUŞ.....	III
00. Önsöz.....	III
01. İçindekiler.....	IV
02. Özet.....	VII
03. Summary.....	VIII
04. Tablolar Listesi.....	IX
05. Kısaltmalar Listesi.....	X
GİRİŞ.....	1

### BİRİNCİ BÖLÜM

1. HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN' İN HAYATI ve KİŞİLİĞİ .....	6
10. Hayatı.....	6
11. Kişiliği.....	16

### İKİNCİ BÖLÜM

2. HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN 'İN FİKİR HAYATI.....	20
20. Öğretmenler.....	20
200.Öğretmenlerin Ekonomik Durumları.....	21
201.Öğretmen ve Siyaset.....	24
202. Öğretmenlerin Yetiştirilmesi.....	25
21. Üniversiteler, Eğitim Fakülteleri ve Özel Üniversiteler.....	28
210.Üniversiteler.....	28
211.Eğitim Fakülteleri.....	32
212.Özel Üniversiteler.....	36
22. Köy Eğitimi.....	39
220. Köy Enstitüleri.....	46
23. Halkevleri.....	50

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN ' İN YAYINLADIĞI ESERLER.....	55
30.Öymen'in Yayınladığı Kitaplar.....	55
300.Ortak Yazdığı Kitaplar.....	55
3000. İslam Eğitim Tarihi.....	55
3001. İslam'da Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risale.....	56
3002. Umumi Tedris Usulü.....	58
3003. Genel Öğretim Metotları.....	59
301. Çeviri Kitapları .....	59
3010. İş Terbiyesi .....	59
3011. Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi (İlkbahar) .....	61
3012. Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi ( Kış) .....	62
3013. Yaşanmış Pedagoji .....	62
3014. İş Esaslarına Uygun Öğretim Usulleri .....	63
3015. Vatandaşlık Terbiyesinin Manası .....	64
3016. İş Öğretiminin Sosyal Şekilleri .....	65
3017. Vatandaşlık Terbiyesinin Manası .....	66
3018. Yeni Okulda Didaktik .....	66
3019. Çocuklara Resimli Küçük Hikayeler .....	66
3020. Çocuklara Öğütler.....	67
302. Kendi Yazdığı Kitaplar.....	68
3020. Mektepçiliğin Kabesinde.....	68
3021. Mektep İnzibatında Reform.....	70
3022. Pedagoji Kırakatı.....	71
3023. Yeni Mektebe Doğru .....	72
3024. İş Mektebinden Ders Misalleri .....	73
3025. Tek Öğretmenli ve Beş Sınıflı Köy Okulları .....	73
3026. Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri .....	75
3027. Doğulu ve Batılı Yönü İle Eğitim Tarihi .....	75
3028. Türkiye Cumhuriyeti'nin Eğitim Devrimi .....	76
31. Öymen'in Yayınladığı Dergiler .....	77
310. Yeni Mektep Dergisi .....	77

311. Eğitim Hareketleri Dergisi.....	81
3110. Eğitim Hareketleri Dergisinde Yazısı Çıkan Bazı İsimler .....	85
4.SONUÇ.....	88
KAYNAKLAR.....	92
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	



## 02. Özet

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında yazı ve öğretmenlik yaşamına başlayan Hıfzırrahman Raşit Öymen, dergilerde yazdığı çeşitli yazılar ve kitaplarıyla, Cumhuriyet eğitiminin kurulması ve gelişmesinde etkili olmuş bir eğitimcimizdir. Onun “toplular eğitim”, “öğretimde iş ve doğrudan doğruya etkinlik “ , “demokratik eğitim” , “herkese eşit eğitim hakkı” , “laik eğitim”, ve “karma eğitim” gibi çağdaş kavramların ülkemizde yerleşmesinde önemli katkıları olmuştur. Kitap ve yazılarında üzerinde durduğu bu kavramlar zamanla program, yönetmelik ve yasa maddeleri haline gelmiştir. O zamana kadar üç yıllık olan köy okullarının kent okulları gibi beş yıla çıkarılması düşüncesini ilk defa 1939 yılında toplanan Birinci Milli Eğitim Şurası’ nda önermiştir. Öymen, çeviri kitaplarıyla, genel öğretim metotları ve aktif öğretimin ülkemizde uygulanmasına öncülük etmiştir. Aynı zamanda yazılarıyla o günün eğitim problemlerine ışık tutmuş ve çözüm önerileri getirmiştir.

Bu araştırmanın amacı, Hıfzırrahman Raşit Öymen ’in yaşamını ve tüm etkinliklerini bir bütün olarak ele almak, Türk Eğitim Tarihine yaptığı katkıları araştırmaktır. Öymen’in kendi yazılarından, anılarından, eserlerinden, fotoğraflarından, konuşmalarından, kendi çağdaşlarının onun hakkında yazdıkları yazılardan, çeşitli kaynak eserler ve belgelerden faydalanılmış ve çağının koşulları göz önüne alınarak çevresiyle olan etkileşimi araştırılmıştır.

Çalışmanın biyografik bir inceleme olması, onun yakın çevresinden olan kişilerden yardım almayı bilgi edinmeyi gerektirmiştir. Bu nedenle, Öymen’in torunu Örsan Kunter Öymen ve amcasının torunu Şengül Öymen Gür, araştırma çalışmalarında yardımcı olmuşlardır .

Ortaya konan çalışma, Öymen’in çocukluğundan başlayarak günümüze değin uzanan süreyi kapsamaktadır. Eserleri, kısa bir yorumla kronolojik sıralamaya göre verilmiştir. Tüm kaynaklar sayfanın altında dipnotlarda gösterilmiştir. Kaynaklardan alıntı yapılırken dizgi yanlışları düzeltilmiş, fakat bu günkü yazım kurallarına uymayan bazı kelimeler aynen alınmıştır.

## 02. Summary

Hıfzırrahman Raşit Öymen who began his writing and teaching life in the years of organization of Republic is our educator. He has been effective on organization and development of education by his kind of writings and books on magazines. He has been effective on these modern concepts which are “collective education”, “business on education and direct effect”, “democratic education”, “equality of opportunity in education”, “secular education” and “coeducation” to set up into our country. First, his workings have become programme regulation and law matters. He suggested the village schools to be five years like city schools in “First National Education Council” in 1939. He has pioneered general instruction and active instruction to be applied in our country with his translation books. However he has to shed light that days education problems and has found solution suggestions.

The aim of this study to research Hıfzırrahman Raşit Öymen’s life and his activities. We have made use of his own writings, memories, works, photographs, talks, writing of contemporary about him, kinds of work works and documents. We have researched his interaction with people around him by taking into consideration his times conditions.

Because of the biographic study, we needed to get help and information from people who were near Öymen. So Örsan Kunter Öymen who is his grandchild and Şengül Öymen Gür who is his uncle’s grandchild helped for our research.

The research includes the time from Öymen’s childhood to the time now. His works have been given with a short comment according to a chronologic order. All quotations are shown below the paper with footnotes. While we were taking parts from quotations, we corrected the typesetting wrongs, but we took some words which are not suited to today’s writing rules as same.



#### 04. Tablolar Listesi

Tablo 1 : Hızırrahman Raşit Öymen' in Eğitim Hareketleri Dergisi' inde Çıkan

Yazı Başlıkları ve Sayıları .....82



## 05. Kısaltmalar Listesi

K.T.Ü.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
C.	Cilt
Bkz.	Bakınız
s.	Sayfa
C.H.P	Cumhuriyet Halk Partisi



## GİRİŞ

Çağdaş toplumlarda eğitim kurumu, eğitmek, öğretmek, bilimsel araştırmalar yapmak üzere uzmanlaşan ve çağın bilimini, tekniğini, sanatını ve toplumun bunlarla uyumlu özgün değerlerini, başta yeni kuşaklar olmak üzere, genellikle toplum üyelerine kazandırmak işlevini yerine getiren kurumlar toplamıdır.

Bu niteliğı ile eğitim kurumlarının başlıca iki temel işlevi yerine getirdiğı görölmektedir: Bir yandan toplum üyelerinin birer birey olarak kişisel niteliklerini geliştirmek; onları türlü alanlarda bilgi ve beceri sahibi kılmaktır. Öte yandan bütünüyle ulusal toplumun, hem çağın uygarlığıyla at başı gitmesini sağlayarak hem de özgünlüklerini koruyarak gelişmesini sağlamak; bunun için insan hakları, ulusal egemenlik, ulusal bağımsızlık ve uluslararası barış ve dostluk bilincini geliştirmektir. Eğitimin bu işlevlerini yerine getirebilmesi, demokratik içerikte olmasına ve demokratik yol ve yöntemlerle yapılmasına bağılıdır. Bunun için de başlı başına demokrasinin, eğitim ve öğretim içerisinde yer alması zorunludur. Kısacası çağdaş eğitim, aynı zamanda hem kalkınma ve gelişme için eğitim, hem de demokrasi için eğitim olmak zorundadır.

Atatürk'ün önderliğindeki Türk Devrimi, böyle bir eğitim kurumunu oluşturma açısından da tüm insanlığa örnek olmuştur. Türk Eğitim Devrimi, demokratik ve ekonomik gelişmeyi sağlama ve kültür yozlaşmasını önleme boyutlarıyla, ulusal egemenliğe ve tam bağımsızlığı amaçlayan bir eğitim düzeni getirmiştir. Özellikle geri kalmış üçüncü dünya ülkelerine örnek teşkil etmiştir. Atatürk hiçbir zaman eğitimin önemini küçümsememiş tam tersine eğitime yapılacak her harcamanın en verimli yatırım olduğunu görmüştür.<sup>1</sup>

Bu nedenle Kurtuluş Savaşı döneminden başlayarak eğitime büyük önem verilmiştir. Kurtuluş mücadelesi, eğitimi derinden etkilemiş, eğitimciler de bu mücadeleye katkıda bulunmuştur. İzmir'in işgal edilmesinden hemen sonra, yer yer yapılan protesto

<sup>1</sup> Özer Ozankaya, *Cumhuriyet Çımarı*, Ankara, 1994, s. 221-222.

mitinglerinde ve milli uyanışın giderek kongreler ve Türkiye Büyük Millet Meclisi halinde teşkilatlanmasında öğretmenlerin büyük payı olmuştur. Aynı zamanda Kurtuluş Savaşında bazı öğretmenler cepheye gitmiş, düşmanla mücadele etmişlerdir.

Savaşın en yoğun olduğu bir zamanda Ankara'da, Eğitim Kongresi (I. Maarif Kongresi) toplanmıştır. Bu kongrede ilkokul ve orta öğretim programları, köy öğretmeni yetiştirilmesi konuları üzerinde durulmuştur. Kongre, bir sonuca varmasa da, öyle bir zamanda toplanmış olması ve Mustafa Kemal'in yaptığı açılış konuşması eğitim tarihimizde önemli bir yer tutar.

Yine Kurtuluş Savaşı yıllarında halkın milli kurtuluş davası yolunda bilgilendirilmesi amacıyla, halk eğitimi çalışmalarına başlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, halkı Milli Mücadelenin amaçları hakkında aydınlatmak için öğretmenlere, aydınlara, bazı isyan bölgelerindeki isyancıları doğru yola getirmek için kurulan nasihat heyetlerine görevler vermiştir.<sup>1</sup>

Kurtuluş Savaşı'nın başarı ile sonuçlanmasıyla birlikte Atatürk'ün önderliğinde kurulan Cumhuriyet, iki temel hedefi gerçekleştirmeyi amaçlamıştır: Bunlardan ilki, Türk Ulusu'nu her alanda gerilik ve tutsaklıktan kurtarmak ve ikincisi ise, Türk Ulusu'nu bilim, kültür ve ekonomi alanlarında çağdaş kılmaktır. Bu hedefler, tahmin edilenden çok daha kısa bir sürede gerçekleştirilmiş ve bu anlamda da az gelişmiş ülkelere örnek teşkil etmiştir.

Cumhuriyet döneminde, siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel değişimler gerçekleştirildiğinde toplumun % 10' u bile okur-yazar değildi. Bu gelişmelerin, kitlelere benimsetilmesi ve kökleşmelerinde eğitimin oynayabileceği rol her zamankinden fazla anlaşılmiş ve eğitime bu nedenle de çok önem verilmiştir . Atatürk, bizzat kendisi "Başöğretmen" unvanı ile, eline tebeşiri alarak, kara tahta başında halka ders vermiş, kitlelerin eğitim düzeyinin yükselmesi için büyük çaba harcamıştır. Bu hareketi ile, O, öğretmen ve eğitimcilere çok değerli bir manevi destek sağlamıştır.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, İstanbul, 1994, s. 226-282.

<sup>2</sup> Akyüz, a.g.e., s. 283.

Laik toplum ve devlet düzenini gerçekleştirmek için, 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Yasası yürürlüğe konmuştur. Aynı zamanda Şeriye ve Vakıflar Bakanlığını kaldıran yasa, medreselerle Sıbyan Mahalle Mektepleri, Eğitim Bakanlığına bağlandı ve öğretimin birleştirilmesine ilişkin yasanın uygulanması ile bu eğitim kuruluşları kapatılmıştır. Böylece yurttaki mektep-medrese ayrılığına son verilmiştir. Bütün eğitim ve öğretim kurumları laik niteliğine kavuşturularak, bilimsel, ulusal ve demokratik eğitim-öğretim yapan; ekonomik kalkınmanın hizmetinde olan kurumlara dönüştürülmüştür.

Milli bir amaç doğrultusunda, tarih ve dil konularında da önemli çalışmalar yapılmıştır. Yeni harflerin halka öğretilmesi için, çok geniş bir okuma-yazma faaliyeti başlatılmış, okur-yazar sayısı hızla artırılmıştır. Ders kitapları, sözlükler, tüm basılı resmi yayınlar, inkıpların ana fikri doğrultusunda yeniden hazırlanmıştır. Bir çok öğretmen, Türk Dil ve Tarih Kurumlarında görev almıştır. Günlük dilde olduğu gibi, bilimsel terimlerle de çok geniş bir Türkçeleştirme faaliyetine girişilmiş, okullarda öğretim bu yeni terimlerle yapılmıştır.<sup>1</sup>

Öğretmenliğin saygın bir meslek durumuna gelmesi için sağlam adımlar Cumhuriyet'le birlikte atılmıştır. Cumhuriyet, yetenekli ve deneyimli öğretmen gereksinimini karşılamada en verimli yolun, öğretmenin toplumsal ve çalışma koşullarını elverişli kılmak ve mesleki gelişim olanakları sağlamak olduğunu görmüştür. 1924-25 öğretim yılından itibaren Darülmuallimin adı Muallim Mektebi ve 1935'lerden itibaren de Öğretmen Okulu haline çevrilmiştir. Öğretmen yetiştiren diğer bir kurum 1940 yılında açılan Köy Enstitüleridir. Köy için eğitim ve öğretmen konusunda o dönem için Köy Enstitüleri büyük bir ihtiyacı karşılamıştır.<sup>2</sup>

İlköğretimdeki yenilik ve gelişmeler de Cumhuriyetle birlikte hız kazanmıştır. 1926 tarihinde yayınlanan ilköğretim programı, öğretimde toplu tedris ilkesini getirmiştir. Bir önceki dönemin geleneksel öğretim anlayışından çok farklı, yepyeni bir öğretim ilkesi olarak yorumlanmıştır. Sonraki yıllarda temel eğitim adıyla ilköğretim süresi uzatılmıştır. Özellikle Cumhuriyet döneminde en çok bu konu üzerinde durulmuştur. Çünkü ilköğretim,

---

<sup>1</sup> Ozankaya, a.g.e., 237-238.

<sup>2</sup> Cemil Öztürk, *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası*, Ankara, 1996, s. 71-79.

laikliği topluma benimseterek özellikle geniş kırsal kitlelerin davranışlarını değiştirecek bir araç olarak görülmüştür. İlköğretimin yanı sıra orta öğretimde de yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Eğitim alanında üzerinde durulan diğer bir konu da yüksek okullar ve niversiteler olmuştur. 1933 yılında çıkarılan bir kanunla Darulfunun kaldırılarak onun yerine İstanbul niversitesi kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda yeni niversiteler açılarak sayıları artırılmıştır.

Cumhuriyet ile birlikte kadın eğitimine önem verilmiştir. Bu alanda büyük gelişme sağlanmış ve erkek-kız karışık (karma) eğitim kesinlikle gerçekleştirilmiştir. Halk eğitimine büyük önem verilmiş, halk eğitim kursları açılmıştır.<sup>1</sup>

Tüm bu gelişmelerde Atatürk' ün tartışmasız kişiliği ve nderliği en büyük etken olmakla beraber, Avrupa' da öğrenim gören düşün ve meslek adamlarımızın da rolü olmuştur. Hıfzırrahman Raşit ymen de, Cumhuriyet dönemi ve sonrasının eğitim çalışmalarına katkısı bulunan eğitimcilerimizden biridir. Daha milli mücadelenin ilk yıllarında çıkardığı Yeni Mektep Dergisi ile eğitim alanındaki çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmasının yanı sıra yurdun çeşitli bölgelerinde öğretmenlik yapmıştır.

Eğitim-ğretim alanında yazdığı kitaplarıyla birlikte, yabancı eğitimcilerin kitaplarını çevirerek, yeni bir çok kavram ve programların Türk Eğitim sistemine girmesine katkı sağlamıştır.

Hıfzırrahman Raşit ymen' in Türk Eğitim tarihi içinde yer almasında en büyük rolü oynayan çalışmalarının başında o zamana kadar üç yıl olan köy okullarının eğitim ğretim sürelerinin beş yıla çıkarılmasına öncülük etmiş olmasındır. ymen, bununla da kalmayıp ilköğretimin sresinin, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, sresinin daha da uzatılması için çaba harcamıştır.

1955' ten itibaren ölümüne kadar yirmi beş yıl aralıksız olarak çıkardığı Eğitim Hareketleri Dergisi'nde, ilköğretimden yüksek öğretime, köy okullarından halk eğitimine

---

<sup>1</sup> Akyüz, a.g.e., s. 283-284.

kadar bir çok konuda yazılar yazmıştır. Bu yazılarında, eğitim-öğretimle ilgili problemler incelenmiş ve bilimsel çözüm önerileri getirmiştir.

Cumhuriyet eğitiminin önemli öge ya da özellikleri üzerinde durmuştur. Yazılarında, özellikle demokratik ve laik eğitim konuları ağır basmaktadır. O' na göre, eğitim ve öğretimin demokratikleştirilmesi, herkese eşit eğitim ve öğretim olanakları sağlanması ile gerçekleştirilir. O eşit eğitim olanakları sağlanması, parasız okullar açılması; köy ve kent okullarının denkleştirilmesi, halk eğitimine önem verilmesi gerektiği görüşlerini daima savunmuştur.<sup>1</sup>



---

<sup>1</sup> Cavit Binbaşıu, **Eğitim Düşüncesi Tarihi**, Ankara, 1982, s. 159-160.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### 1.HIFZIRRAHMAN RAŞİD ÖYMEN'İN HAYATI VE KİŞİLİĞİ

#### 10. Hayatı

Hıfzırrahman Raşit Öymen 10 Temmuz 1899 yılında Trabzon'da doğmuştur. Babası İstinaf Mahkemesi (sorgu hakimliği) üyeliği yapan Mehmet Raşit Bey, annesi ise Hacı Şerif kızı Hafize Mesrure Hanım dır. Dedesi Trabzon 'un ileri gelen kişilerinden olan, aynı zamanda hakimlik yapan Sayınzade Raşit Bey'dir<sup>1</sup>. Öymen yaptığı bir söyleşide doğumu ile ilgili konudan şu şekilde bahseder: “Babamın cep defterine 1315 yılı 10 Temmuz sabahı doğduğum yazılıdır. Adımı tanınmış Hoca Cudi Efendi, Hıfzırrahman diye koymuş, yani 20. y.y. başlarken ve hürriyetin ilanı sabahı”. Aile geleneği haline gelen Raşit ise dedesinin ve babasının ismi olduğu için verilmiş, diğer erkek kardeşlerinin ikinci isimlerine de bu eklenmiştir<sup>2</sup>.

Öğrenim hayatına Trabzon 'da bugünkü Cudi Bey İlkokulunda başladı<sup>3</sup>. Babasının Midilliye tayini ailesinin göç etmesine neden olduğu için, kendisinin de Rüштиye öğrenimine burada devam etmesi gerekti. Babasının sürekli tayinleri nedeniyle Rüштиye ve Sultani(lise) öğrenimini Trabzon, Sivas ve Elazığ gibi çok farklı illerde sürdürdü Babasının Elazığ'da hakimlik yaptığı sırada vefat etmesi, ailenin Trabzon' a dönmesine neden oldu. O sıralar da öğretmen olmak isteyen Hıfzırrahman Raşit Öymen ise ailesiyle birlikte Trabzon'a dönmeyi kabul etmedi .Yüksek öğrenimini devam ettirmek için İstanbul'a gitmeye karar verdi .1916 yılında İstanbul Darul-Muallimin'e (Öğretmen Okulu ) kaydını yaptırdı <sup>1</sup>. Darul-Mualliminin son iki sınıfında okuyarak 1918 yılında birincilikle mezun oldu. Okulunu birincilikle bitirmesi ona, hem “Darul-muallimine Aliyya”

<sup>1</sup> Şengül Öymen Gür ile 4 Haziran 1999 tarihinde , K.T.Ü . Mimarlık Fakültesinde yapılan söyleşiden .

<sup>2</sup> İ .Agah Çubukçu , “Öymen'le Bir Söyleşi” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980) , s .4-8.

<sup>3</sup> Şengül Öymen Gür ile söyleşiden.



derecesinde şahadetname (diploma) almasını, hem de yurt dışında öğrenim görmesini sağladı<sup>2</sup>.

Dönemin Milli Eğitim Bakanlığı o senenin mezunlarından yirmi kişiyi seçerek Almanya'ya gönderdi. Hızırrahman Raşit Öymen de bu şanslı yirmi kişinin içerisinde yer alanlardandı. Burada Bad Dükalığı ile Bereslav Eyaletinde Stemanau öğretmen yetiştirme müesseselerine devam etti daha sonra da Viyana Pedagoji Enstitüsünde İlmî Terbiye ve Tatbikatı ile Tarih Bölümü derslerini izledi. Ancak I. Dünya Savaşının, müttefik olan Almanya ile Türkiye'nin aleyhine sonuçlanması, Almanya da öğrenim gören öğrencilerin zamanından önce Türkiye'ye dönmesine neden oldu. Hızırrahman Raşit Öymen ise bir yolunu bularak bir süre daha orada kalmayı başararak öğrenimine devam etti .

Birinci Dünya Savaşı sonunda 1919 yılının sonbahar aylarına doğru Türkiye'ye döndü. Dönüşünden kısa bir süre sonra Kastamonu Erkek Öğretmen Okuluna tayin edildi, burada İlm-i Ahval-i Ruh (psikoloji) ve Fen-i Terbiye (pedagoji) derslerini okuttu. Ertesi yıl Trabzon'a Darul Muallimin'de Ruhiyat (psikoloji) ve Özel Öğretim Uygulamaları öğretmenliğine atandı<sup>3</sup>.

Bu okullarda, öğretmenlik mesleğinin temel bilgilerini, çocuk psikolojisi ve pedagoji bilgilerini öğrencilerine büyük bir istekle vermiş ve bu bilgileri okulla sınırlamamış, okul dışındaki meslektaşlarına ve halka yaymak isteğiyle, 1921 -1922 yıllarında henüz mesleğe yeni atılmış küçük bir maaşla çalışan ve ailesine de bakan bir kişi olarak “Yeni Mektep” adında beş kuruşa satılan ve on beş günde bir yayınlanan bir “öğretmen ve öğrenci dergisi yayınlamayı başardı. Derginin ilk sayısı 8 teşrini evvel 338 (1922)yılında Trabzon'da çıkartıldı<sup>4</sup>.

1922 yılının sonlarına doğru Samsun'a İstiklal Ticaret Okulu Müdürü olarak atandığı zaman da, aynı dergiyi çıkarmaya devam etti. Öymen Kurtuluş Savaşı yıllarında da çok zor şartlar altında eğitime büyük katkılar sağlamıştır. Yapmış olduğu çalışmalar

1 Münir Raşit Öymen , “Ağabeyim” ,**Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXIII / 286 , (Ankara, 1980) , s.17-19.

2 Doç. Dr. Süleyman Çetin Özoğlu , “Eğitime Hizmet Ödülünün Amacını Açıklayan ve Öymen’i Tanıtan konuşması” ,**Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXII / 274, (Ankara , 1978) , s .9.

3Rahmi Dereköy , “ Hızırrahman Raşit Öymen” ,**Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXIII / 286, (Ankara ,1980) , s.132-139.

4 İstikbal Gazetesi , 8 Ekim 1922 , No: 730.

Mustafa Kemal Paşanın da takdirini kazandı. Samsun'da belirli bir müddet kaldıktan sonra tekrar Trabzon' a Darul Muallimine döndü. Burada Malumat-ı Hukukiye ve İçtima-i dersleri öğretmenliğine atandı.

Hıfzırrahman Raşit Öymen, öğretmeyi sevdiği gibi futbolu da büyük ölçüde seviyordu. Bu sevgisi yüzünden bir futbol maçında oynarken sakatlanması, onun hayatı boyunca bastonla gezmesine neden oldu. Futbolu sadece oynamakla kalmamış aynı zamanda bu günkü Trabzon Spor Kulübünün çekirdeğini oluşturan İdman Grubunun kuruluşuna büyük ölçüde yardım etti<sup>1</sup>. Trabzon İdman Grubu<sup>2</sup>: Münir Pertev Subaşı, Burhaneddin Kahyaoğlu, Ali Yusufoglu, Sami Ulusman ve Hıfzırrahman Raşit Öymen gibi Trabzon'un ileri gelen kişileri tarafından 20 Ocak 1921 yılında kuruldu<sup>3</sup>.

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in Viyana'ya ilk gidişi 1926 yılıdır. Viyana'ya gitmesinin nedeni ise bir futbol maçında ayağının sakatlanması üzerine oldu. Viyana'da hem tedavi edilir, hem de I. Dünya savaşından perişan ve çok küçülmüş halde çıkmasına rağmen hayretle karşılanacak bir kalkınma hamlesine girmiş olan Avusturya'nın baş şehrindeki okulları ve eğitim hareketlerini yakından takip etme fırsatını bulur. Avusturya gezisi sırasında bir çok okul gezerek başından geçen ilginç olayları not eder. Viyana'da iki yıla yakın bir süre kaldıktan sonra Türkiye'ye döner. Dönüşünden hemen sonra 1928 yılında " Mektepçiliğin Kabesinde" adlı eseri yayınlanır ve çok büyük bir ilgi ile görülür<sup>4</sup>.

Kitabında o günler de Viyana da gerçekleştirilen eğitim reformlarından, eğitim ve öğretim etkinliklerinden bahseder. Aynı zamanda bu eser, Viyana Maarifi konusunda Türkiye'de ve dünyada yazılan iki kitabın ilki olma özelliğini taşımaktadır, bu nedenle bu eser Viyana Pedagoji Enstitüsü Kitaplığında yer almıştır.

Türkiye de eğitim konusunda büyük bir eksikliği giderdiği için kitap, kısa sürelerle ikinci ve üçüncü baskılarını yapar ve dönemin öğretmenlerinin başvuru kaynağı haline

<sup>1</sup> Bülent Baş, " Trabzon'da Spor" , **Bir Tutkudur Trabzon**, İstanbul , 1997, s.431

<sup>2</sup> Ziyad Nemli, " Trabzon Sporun Temel Taşları", **Bir Tutkudur Trabzon**, İstanbul , 1997 , s.438.

<sup>3</sup> Haydar Çulhaoğlu , " Trabzon'da Sporun Oluşumu ve Gelişimi" , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXIII / 286, (Ankara, 1980), s :115-118.

<sup>4</sup> Dereköy , **a.g.m.** , s.132 .

gelir<sup>1</sup>. Büyük başarısından dolayı da Milli Eğitim bakanlığınca takdirname ile ödüllendirilir. Takdirname ile ödüllendirilmesi ise şöyle açıklanmıştır:

“Talebesiyle esaslı bir surette meşgul olmakla beraber memleketin terbiyeyi fikriyesine hizmet eden ve Mektepçiliğin Kabesinde nam eserin müellifi olan Hıfzırrahman Bey takdirname ile taltif edilmiştir. Vekalet İnzibat Komisyonu karar sureti (231 19-20/10/1927 )”<sup>2</sup>.

Öymen, Viyana’dan dönüşünde İstanbul Erkek Öğretmen Okulu Meslek dersleri öğretmenliğine tayin edildi, okulun müdür yardımcılığı görevini de atandı. Bu okulda Usulü Tedris (Özel Öğretim) ve Ruhیات (Psikoloji) derslerini okuttu. İstanbul’da bulunduğu süre içerisinde, İstanbul Milli Eğitim Müdür Muavinliği ve İstanbul Müzeler Müdürü olarak görev yaptı<sup>3</sup>.

İstanbul’daki görevlerini bırakarak Ankara’da Maarif Vekaleti İlköğretim Şube Müdürlüğünü kabul etmek zorunda kalan Öymen’in Ankara’ya gidişinde İsmet İnönü’nün ısrarlı teklifi etkili olmuştu. Nitekim kendisi bu konudan bahsederken: “ Siyasi hayata atılmadan önce Ankara maarif Vekaleti İlköğretim Şube Müdürlüğünü, ilk teklif aldığım zaman ret ederek İstanbul’daki görevlerimi bırakmadım. Rahmetli İnönü’nün İlköğretim seferberliğine ısrarlı girişimdeki ikinci teklifi kabul ettim ”<sup>4</sup> demektedir. Bu gerekçe ile geldiği Ankara da 1934 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünün Pedagoji ve Resim-iş bölümlerinde meslek derslerini okutmaya başladı.

Öğretmenlik yaptığı 1934-1943 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi Şube Müdürlüğü görevini de yürütüyordu . Bu görevlerinin yanı sıra Mektep Müzesi Müdürlüğü de yaptı.<sup>5</sup> Bu arada: Yeni kültür(1936), Okul ve Öğretmen (1937) Ülkü -Halk evleri Mecmuasında (1935) yazıları yayınlandı

<sup>1</sup> Binbaşıoğlu, a.g.e. , s.31.

<sup>2</sup> Ferit R. Tuncor: “Değerli Eğitimcimiz Hıfzırrahman Raşit Öymen .”, Eğitim Hareketleri Dergisi, XXII / 274-275, (Ankara, 1978) , s.28.

<sup>3</sup> Özoğlu, a.g.m. , s.13.

<sup>4</sup> Çubukçu, a.g.m. , s. 4-8.

<sup>5</sup> Tuncor, a.g.m., s.27.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 18 Şubat 1939 yılında ilk sayısı çıkarılan İlköğretim dergisinin yazı işleri müdürlüğü kendisine verildi. İlköğretim Dergisi'nin amacı, Milli Eğitim Bakanlığının yapmış olduğu çalışmaları, hem öğretmenlere hem de öğrencilere duyurmaktır. Hıfzırrahman Raşit Öymen ve dönemin eğitimcilerinin yazılarının yer aldığı dergi, dönemin eğitime de büyük ölçüde katkı sağladı<sup>1</sup>. Öymen dergideki yazılarında eğitimin daha ileriye gitmesini sağlayacak öneriler ve çözümler getirmiş hem öğretmenleri hem de öğrencileri eğitim konusunda bilgilendirmiştir. Yazılarında özellikle Köy Enstitüleri konusunu ele almıştır. Dergide Milli Şef İsmet İnönü ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel' in yazılarına da rastlanmaktadır .

Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda eğitim konusu büyük bir hassasiyetle ele alınıyordu. O dönemde yapılan Milli Eğitim Şuraları eğitimin şekillendiği en önemli toplantılardı. 17-29 Temmuz 1939 yılında yapılan Birinci Eğitim Şurasında olgun ve tutarlı konuşmaları ile dikkatleri üzerine çeken Öymen, özellikle üzerinde araştırma yaptığı köy okulları hakkında bilgiler verir ve bu okulların eğitimin en önemli yapı taşlarından olduğunu vurgular. Diğer yıllarda yapılan Eğitim Şuralarına da katılan Öymen önemli tespitlerde bulunarak mevcut eğitim sisteminin daha ileriye götürülmesinde ciddi cabalar göstermiştir.<sup>2</sup>

İkinci İlköğretim seferberliğinin başlangıcı olan “Köyleri Okullara Kavuşturma Hareketinde” ve “Köy Enstitülerinin Kuruluşunda” da görev almıştır. Mahalli idareler bütçelerini inceleme komisyonlarında Maarif üyesi olarak bulunduğu sırada, Siyasal Bilgilere bağlı olarak İç İşleri Bakanı Faik Öztrak ve Fakülte Dekanı Emin Erişgil ile beraber, “Kaymakamlık Kursları Semineri” programlarını hazırlamış ve eğitimle ilgili konuları konferans şeklinde kurs öğrencilerine açıklamıştır.<sup>3</sup>

Hıfzırrahman Raşit Öymen'i eğitime yaptığı üstün katkısının yanı sıra Türk Siyaset Tarihinde de önemli görevler üstlendi. İsmet İnönü'nün Cumhuriyet Halk Partisini gençleştirme projesi çerçevesinde Öymen, Bolu Milletvekili olarak Meclise girdi .<sup>4</sup>

<sup>1</sup> İlköğretim Dergisi , 3 Haziran 1939, I / 16.

<sup>2</sup> T.C . Maarif Vekilliği: Birinci Maarif Şurası. 17-29 Temmuz 1939, Çalışma Programı, Konuşmalar, Lahikalar, s.222-327.

<sup>3</sup> Özoğlu, a.g.m., s.11.

<sup>4</sup> Çubukçu, a.g.m., s. 6.

Kısa bir süre sonra da, Mecliste Ali Rana Tarhan' ın başkanlığında parti içinde öz eleştiriye sağlamak için kurulan Müstakil Grupta yer aldı<sup>1</sup>. Her zaman doğrudan yana olan tavrını, hangi işinde olursa olsun devam ettiren Hıfzırrahman Raşit Öymen, Milli Eğitimin sorunları ile ilgili düşüncelerini Ulus Gazetesinde açıkça ortaya koyması, dönemin Milli Eğitim Bakanının dikkatini üzerine çekmiştir<sup>2</sup>. Bu olaydan sonra 1946 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisinin Milletvekili aday listesinden çıkartılmış olmasına rağmen o yıl kurulmuş olan başka bir partinin kendilerine katılması için yaptığı çekici öneriyi kabul etmemiştir<sup>3</sup>.

1948 yılında yapılan ara seçimlerinde yeniden aynı partiden Bolu Milletvekili seçilen Öymen, 1950 seçimlerinde partisiyle birlikte seçimi kaybetti .Bundan sonra ki yıllarda bir süre Cumhuriyet Halk Partisinde parti müfettişi olarak çalıştı. Eğitimci kişiliğinin ön plana çıkması nedeniyle aktif politikayla arasına mesafe koydu . Ancak yine de partisinin eğitimle ilgili politikaların da ağırlığını hissettirerek uzun yıllar bu konudaki çalışmalarını sürdürdü. Bu yıllarda doğu illerinde uzun seyahatler yaparak buradaki eğitimle ilgili problemleri yakından inceleme fırsatını buldu<sup>4</sup>.

1950 yılında milletvekilliği sona erip emekliliğe ayrılan Hıfzırrahman Raşit Öymen eğitimle ilgili çalışmalarına devam etti.Yılların getirmiş olduğu alışkanlıkla bazı gazete ve dergilere yazılar yazarak zamanı doldurmaya çalıştı. Bir süre sonra bu uğraşlar ona yetmedi. 1954 yılının sonlarına doğru bir dergi çıkarmayı düşündü. Bu konuyu arkadaşlarıyla da görüşüp dış ülkelerden örnek dergiler getirterek, başlık tasarıları yapmaya başladı. Ancak eşi Nezaket hanım bu projeye pek sıcak bakmaz, bunun da iki nedeni vardır; birincisi; emekli bütçesine yeni bir gider kapısı açacağını fark etmiş olması, ikincisi ise evin bir bölümünün derginin hazırlanması için kullanılacak olmasıdır. Ama kısa bir süre sonra Nezaket Hanım da bu olaya alışmış, hem bütçenin bir bölümünün bu işe ayrılmasını hem de evin düzenin dergiye göre ayarlanmasını benimsemiştir.

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen,“Beşinci Kurultay Çalışmaları”, **İlköğretim Dergisi**, I /16, (Ankara, 1936), s.245

<sup>2</sup> Tuncor, **a.g.m.**, s.27 .

<sup>3</sup> Kemal Demiray, “ Bir Ülkü Adamı” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.83-84.

<sup>4</sup> Sadi Irmak, “Dostum Hıfzırrahman” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s. 2.

Derginin bütün hazırlıkları tamamlandıktan sonra, 1 Ocak 1955 yılında “Eğitim Hareketleri” adı altında çıkmaya başlamıştır. Dergi Öymen ailesin de büyük küçük herkesin uğraşı haline gelir. Hıfzırrahman Raşit Öymen eşi ve çocuklarının yanı sıra torunları da derginin hazırlanmasında dedelerine yardım ederler<sup>1</sup>.

Bu dergiyle sadece yakın çevresine değil öğretmenlik mesleğine ve meslektaşlarına büyük bir hizmette bulunmuştur. Eğitim hareketleri dergisini sürekli devam ettirmesi pek de kolay olmamıştır. Bir kaç eğitim dergisinde biri olmasına karşın ve son yıllarında eksik sayılarının istenmesine rağmen, ödeneklerin yetersizliği öne sürülerek, bakanlıklara bağlı aboneleri kaldırılmak istenmiş, bu olay Öymen’i olukça üzmüştür. Ancak bu olumsuzluklara rağmen dergiyi bakanlıklara bağlı abonelerine ücretsiz olarak göndermiş, abone sayısı ise üç yüze inmiştir. Bütün bu olumsuz tutumlara karşı dergiyi kendi çabalarıyla yirmi beş yıl aralıksız sürdürmeyi başarmıştır<sup>2</sup>.

Hıfzırrahman Raşit Öymen ikinci kez öğretmenlik hayatına Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 1961 yılında başladı. 1963 yılında ise Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde ısrar üzerine bazı dersleri vermeyi kabul eder. Öymen, İ. Agah Çubukçu ile yapmış olduğu bir söyleşide, her iki fakültede de atamalarının kendisinin haberi olmadan bir emir vaki gibi yapılmış ve bu konuda hiçbir talepte bulunmadığı halde, genel kurulun karar vermiş olduğunu belirtir. Bu fakültelerde, Din Psikolojisi, Pedagoji, Felsefe Bölümü Pedagoji Tarihi, Genel Öğretim Usulleri ve Türkiye’nin Eğitim Problemleri konuları üzerinde on yılı aşan bir süre içinde hocalık yaptı ve bu derslerin kaynak kitaplarını da kendisi hazırladı. Hazırladığı bu eserler eğitimciler tarafından büyük ilgi gördüğü gibi, Türkiye’de bu konuda duyulan boşluğu doldurmuştur .

İkinci kez yaş haddinden emekli olduktan sonra, her iki fakültenin de önerisi üzerine birkaç yıl daha aynı dersleri vermeye devam etti .

<sup>1</sup> K. Örsan Öymen, “ Dedemin Anısına”, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, XXIII /286, (Ankara, 1980), s .113.

<sup>2</sup> Altan Öymen , “ Babamla Annemin Son Çocuğu” , *Eğitim Hareketleri Dergisi*, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.20-21.



Emekliliği sırasında da bir pedagoğ olarak “ Havleri Atatürk Enstitüsü Bilim Kurulu Üyeliği” ve genel başkan yardımcılığı yaptığımız sırada, Halkevleri Dergisinin genel yayın müdürlüğünü de üstlenmiştir.

Başarılı bir eğitimci olan Öymen yurt içinde gösterdiği bu başarıyı yurt dışında göstermiştir. Bir çok kez yurt dışına çıkan Öymen, 1962 yılında Federal Almanya Cumhuriyeti tarafından, Almanya’daki okulların ve eğitim sisteminin tanıtılması amacıyla, davet edilmiş olan Türk Heyeti ile birlikte Almanya’ya gitmiş ve dönemin Cumhurbaşkanı Lübke tarafından da kabul edilmiştir.

Özellikle İngiliz ve Alman yazarlardan bazılarının eserlerinde Hıfzırrahman Raşit Öymen’ den çağdaş eğitimcilerin öncülerinden biri olarak bahsedilmektedir. Nitekim, Vinetka Planı Yapımcısı olarak tanınan Carletan Washburne, 1932 yılında yayınladığı ve dünya ülkeleri arasında Türk eğitiminden de bahsettiği kitabında, daha önce Pera Palas görüştüğü Hıfzırrahman Raşit Öymen’ in cumhuriyet döneminin önde gelen eğitimcileri arasında göstermektedir.

1928-1930 yıllarına ait olan Viyana Maarif Yıllıklarında Hıfzırrahman Raşit Öymen’in ilk eseri olan “Mektepçiliğin Kabesinde”, “İzlenimler ve Duygular” adlı inceleme ve eleştiri eserlerinde bir kaç yıl süre ile söz edilmiş ve bu eserler, Viyana Pedagoji Kütüphanesi arşivlerine geçirilerek Almanca’ya Tercümesi de istenmiştir.

Hitler rejiminden sürgün edilerek İsviçre’ye sığınan ve buradan Türkiye ‘ye gelip İstanbul ve Ankara Üniversitelerinden çeşitli akademik çalışmalar sürdürmüş olanlar hakkında Gissen Üniversitesi Profesörlerinden Dr.Widman’ın 1973 yılında yayınladığı “ExiUnd Bidungshilfe” (Sürgün ve Eğitim Yardımı) adlı eserinde Hıfzırrahman Raşit Öymen’ le yaptığı görüşmeye ayrıntılı olarak yer vermiştir.<sup>1</sup>

Hayatı boyunca bir çok ödül ve taktirname alan Hıfzırrahman Raşit Öymen hayatının son yılına doğru bir ödül daha aldı. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu 9 Nisan 1978 gün ve 18 sayılı toplantısında Hıfzırrahman Raşit Öymen ‘e eğitimci yetiştirmesi, eğitimin

<sup>1</sup> Özoğlu, a.g.m. , s.12-13.

yurttaki gelişmesine katkıları ve yetişen eğitimcilere esin kaynağı olması nedeniyle 1978 yılında Eğitim Hizmet Ödülü verildi.

Hizmet ödülünü aldığı törende, Türk Eğitim Derneğine teşekkürlerini şu şekilde belirtmiştir: “50. Kuruluş yılını yaşayan Türk Eğitim Derneği'nin; Türk Eğitimimize hizmet ödülünün ilkinin, yaşlılık yıllarıımın son durağında benim için beklenmedik bir mutluluğu ve değer biçilmez bir bağıışı olarak bana verilmesinden ayrıca değerli Milli Eğitim bakanımız, Sayın Necdet Uğur' un topluma yaralı insan anlayışımı değerlerinden özel bir konuşma yapmasından doğan duygularımı içtenlikle belirtmek isterim. Türk Eğitim Derneği'nin kuruluşunun ellinci yılının benim ile değerlendirilen “Mektepçiliğin Kabesinde” adlı inceleme ve araştırmamın da aynı yaşta olması, beni ayrıca duygulandırmıştır. Değerli konuşmacıların bu arada çocuklarımdan söz etmeleri ise gözlerimi yaşartmıştır. Bu nedenle, Türk Eğitim Kurumu'nu bu günkü yükseliş ve yayılış evresine ulaştırmış olan yöneticilere ve Bilim Kurulu başkan ve üyelerine teşekkür ederken, kendilerini bu yeni çabalardan ve atılımlarından Türk Milli Eğitiminin çok şeyler kazanacağını düşünerek, ayrıca kutlarım. Tören dolayısıyla dernekten başka şahsına telefon ve mektupla yapılan nazik tebrik yazılarına da huzurlarınızda şükranlarımı sunarım.

Türk Eğitim Derneği'nin elli yıl öncesine uzanan kurtuluş çabalarını izlemiş bir arkadaşımız olarak, başta ilk fikri veren Atatürk ve ilk yönetim kurulu başkanı İsmet İnönü'yü ve hemen hepsinin bu dünyadan göçmüş olan bütün yöneticilerini rahmetle anarken. Türk Eğitim Derneği temel varlığının yabancı okulların üremesini önleyen ve Atatürk'ün, İnönü'ye yolladığı altın kalemle imzalamış olan Lozan Antlaşmasından kaynaklanmış olduğunu vurgulamak isterim”<sup>1</sup>.

Eğitim Hizmet Ödülünü aldığı 1978'in sonlarına doğru eşi Nezaket hanımı kaybeder . Bu olay onu derinden sarsar; çünkü altmış yıllık bir beraberliğin sonuna gelinmiştir<sup>2</sup>. Bu acı olaya rağmen dinçliğini ve yaşama bağlılığını kaybetmemiş, Eğitim Hareketleri

<sup>1</sup> Kaya Demirkıran, “ Eğitime Hizmet Ödülü Töreninin Açılış Konuşması”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXII / 274, (Ankara, 1978) , s.2.

<sup>2</sup> Fatma Başaran, “ Öymen Hocayı Anarken”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.71-72.



dergisinin hazırlıklarıyla sürekli kendi ilgilenmiş ve son günlerini derginin işleriyle uğraşarak geçirmiştir<sup>1</sup>.

Hıfzırrahman Raşit Öymen geride ögünülecek bir yaşam, gelecek nesillere bir çok eser bırakarak, 7 Mayıs 1979 Salı akşamı “ mutlu bir ölümle”<sup>2</sup> hayata veda etmiştir. Kalp krizi sonucunda hayata gözlerini yuman Öymen’ in kabri, Ankara’da Asri mezarlıkta bulunmaktadır.

<sup>1</sup> Abbas Güçlü , “ Eğitim Hareketlerine Son Verirken”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.2-3.

<sup>2</sup> Örsan Öymen’in babasının ölümünün ertesi günü yazdığı , Milliyet’in 9 Mayıs 1979 günkü sayısında çıkan yazısı şöyleydi :

“Şu yazığıya bak...

Her köşesi ölüm kokan İnan dönüşünde , gene bir “ölüm ilanı” yazmak zorunda kaldık emektar köşemizde Başlığı yadırgayacaksınız .

Ve soracaksınız haklı olarak:

“ \_ Ölümün de mutlusu olur mu?” diye.

Neden olmasın?

Anamı kaybettiğim gecenin sabahın da vurgulamaya çalışmıştım :Ecelsiz yolculuğun bu denli ucuz olduğu bir yeryüzünde , ecel katarına gidiş bileti alabilmek ...Hele ardından seksen koca yılın ağırlığını taşıyan bir yaşam bırakabilmişsen ...Düşüncenden , inancından sapmadan , kimseye ödün vermeden ...Üstelik ardından bıraktığın , o koskoca yaşamdan da değerli , cildi aşkın basılı eserse ... Her satırı , “eğitim” denilen akıl süzgecinden geçmiş , saygın bir eylem coşkusuyla yoğrulmuşsa ... Eğitimi , “İnsancıl olmak ve kendisinden başkasını sevebilmek sanatı” diye vurgulayabilmişsen ... “ Animaliteden hümaniteye geçiş yolu” diye bellediğin bu kutsal öğreti dalında , yola dizili tüm engelleri yıkmaya adanmışsan kendini ... Ve seksen yaşının son basamaklarında “eğitim hizmet ödülünü” alırken sormuşlarsa sana : “ bu eylemcilik direncinin sırrı nedir?” diye Cebinden çıkardığın sararmış bir yaprak üzerindeki dört satırı göstermişsen yanıt olarak:

“Ümid-i ati olan vatan yavrularının terbiyesine matuf mesainizin temadisi temennisi ile beyan-ı tebrik ve teşekkür eylerim .”

Bu satırları güncel dile uygulayarak okumuşsan karşıdaki genç eğitimcilere :

“ \_ Geleceğin umudu olan yurt çocuklarının eğitime yönelik çabalarımızın sürmesi dileği ile sizi kutlarım” ve bu dört satırın yazılı olduğu kağıt parçası , Kurtuluş Savaşı yıllarının güneşiyle sararmışsa ...1922 tarihini taşıyorsa ...Altındaki imza , “ **Başkumandan Gazi Mustafa Kemal**” diye noktalanmışsa ...1922’de “**Yeni Mektep**”le başlayan savaşını , eğitim ordusu saflarında 1979’a kadar sürdürebilmişsen , ciltler boyu ...

Böyle bir yaşamın sonunda çıkılan yolculuk neden “**mutsuz**” olsun?

Ve neden “**acı bir ölüm**” diye kara puntolu başlıklar atalım o yolculuk haberine?..”Bkz. “ Mutlu Bir Ölüm” , Eğitim Hareketleri , XXIII / 286, (Ankara, 1980), s. 124-125.

## 11. Kişiliği

Cumhuriyet döneminin önemli eğitimcilerinden biri olan Hıfzırrahman Raşit Öymen'in çocukluğu ve gençlik yılları Osmanlı devletinin son yıllarına rastlamaktadır. Öymen'in kişilik yapısının şekillenmesinde aile ve okullardan aldığı eğitim yanı sıra, farklı dönemlerde yaşamış olmasının izlerini de görmek mümkündür. Birinci Dünya Savaşı sonunda, değişen dünyanın kültür değerleri ile yoğrulmuş bir sistemle eğitilmiştir. Yüksek öğrenim için gittiği Almanya'da batı eğitim sistemini yakından görmüş ve Osmanlı eğitim sistemiyle karşılaştırma fırsatını bulmuştur<sup>1</sup>.

Hıfzırrahman Raşit Öymen, on dokuz yaşında Almanya'daki eğitimini tamamladıktan sonra Kastamonu'ya öğretmen olarak gittiği yıl Anadolu da kurtuluş mücadelesi başlamıştı. Ülkesinin yenilgiye uğraması onu derinden etkilemiştir. Çok sevdiği öğretmenliği, işgal edilen topraklarda sürdürmek onun için acı bir durumdu.

Genç bir öğretmen olarak ülkenin durumunu yakından takip etmiş ve sonraki yıllarda, böyle bir durumun yaşanmaması için, eğitime gereken önemi verilmesini istemiştir. Zaten Kurtuluş Savaşı yıllarında bu mücadeleyi kendisi başlatarak o günün zor şartlarında, Yeni Mektep Dergisi'ni yayımlamayı başarmış, böylece Türk çocuklarının aydınlanması için elinden geleni yapmıştır. Savaş koşullarında bile eğitime olan inancının devam etmesi kişiliğinin kararlı ve azimli boyutlarının göstergesidir<sup>2</sup>.

Hayatının her alanında ilerlemeden yana olmuş ve geçmişte yapılan hataların tekrarlanmasını asla istememiştir. Yıllarca emek verdiği eğitim alanında örnek bir öğretmen ve insan olmuştur.

Dergilerde yazdığı çeşitli yazılar ve kitaplarıyla, Cumhuriyet eğitiminin gelişmesinde etkili olmuştur. “Toplu eğitim”, “öğretimde iş ve doğrudan doğruya etkinlik”, “demokratik eğitim”, “herkese eşit eğitim hakkı”, “laik eğitim” ve “karma eğitim” gibi çağdaş kavramları ele almış ve bu kavramların, program, yönetmelik ve yasa maddeleri olarak

<sup>1</sup> Mehmet Dağ, “Hıfzırrahman Raşit Öymen'in Anısına”, **Eğitim Hareketleri**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.105.

<sup>2</sup> Sait Kemal Mimaroglu, “ Hıfzırrahman Raşit Öymen İçin”, **Eğitim Hareketleri**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.96 .

hayata geçirilmesi konusunda mücadele etmiştir<sup>1</sup>. Bu çağdaş değerleri kişiliğine mal eden Öymen, eğitim çalışmalarında ve siyasi hayatında da örnek davranışlarıyla dikkat çekmiştir.

O, yaşamı boyunca Atatürk ilkelerine inandığı için, ulusal eğitimi devam ettirmek için Cumhuriyetin ilk yıllarında büyük çabalar göstermiş, Cumhuriyete geçiş atılımının mücadelesini vermiş, yeni kuşaklara yeni bilgiler aktarma çabası içinde olmuştur. Onun hizmet aşkı, sıcak dostlukları, içtenliği ve kendisini kolay kabul ettiren kişiliği ve tükenmek bilmez enerjisiyle başarılarının sürekliliğini sağlamıştır.<sup>2</sup> Bülent Ecevit, Öymen'in ölümü ardından söylediği sözlerle onun tutarlı kişilik yapısını şöyle anlatır: “ Onu tanıdığım izlediğim yıllar boyunca çok şey değişti ama Hıfzırrahman Raşit Öymen, hiç değişmeden değişimlerin önünde yürümesini bildi. Çünkü o gerçek bir Atatürk devrimcisiydi . Eğitimciliğin aydınlatan meşalesini elinde, yüreğinde, dergisinde sürekli yanar tuttu.”<sup>3</sup>

Yaptığı eğitim çalışmaları hayatının bütün alanlarını kaplayan, hatta kısa süren siyasi hayatında bile bu çalışmalarından vazgeçmeyen Öymen, gençliğinden beri mevcut olan sağlık sorunlarına rağmen toplum ve eğitimle ilgili olayları yakından izlemiş ve hepsini eşine az rastlanır, güçlü hafızasıyla aklında tutmuştur. Olaylar arasındaki bağlantılardan yararlanarak günün sorunlarına çözüm formülleri getirebilme yeteneğiyle, özellikle üniversite için büyük bir değer olmuştur. Cavit Binbaşoğlu hocasının bu yönünü “ şaşılacak bellek gücü ile okuduklarını ve gözlemlerini eleştirel bir biçimde zevkle anlatmasını bilirdi”<sup>4</sup> diyerek tanımlar.

Meslek hayatının her döneminde doğrudan ve iyiden yana olmuş, hiçbir zaman düşüncelerinden taviz vermediği gibi haksızlığa da boyun eğmemiştir. Dost çevresinde de sosyal ilişkileri yönünden örnek bir insan olmayı bilmiş, sosyal rollerini çelişiklere

<sup>1</sup> Demiray, a.g.m., s.83.

<sup>2</sup> Kamil Su , “ Benim Gözümlle Hıfzırrahman Raşit Öymen” ,**Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.89.

<sup>3</sup> Bülent Ecevit , “ O Bir Gerçek Atatürk Devrimcisiydi ”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.24.

<sup>4</sup> Cavit Binbaşoğlu , “ Hıfzırrahman Raşit Öymen İçin”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.64..

düşmeden aynı sevecenlik, dürüstlük ve hoşgörü ile tutarlı olarak sürdürmüştür. Hıfzırrahman Raşit Öymen' in kişiliğinin tipi, kardeşi Münir Raşit Öymen'in belirttiği gibi "sosyal kişilik"<sup>1</sup> şeklinde nitelendirilebilir.

Çok inandığı demokrasiyi aile yaşantısında da gösteren Öymen, iyi bir eş ve baba olmuştur. Kendi gibi eğitimci olan eşiyle , mutlu bir beraberlik sürdürmüş, onun kendisinden önce ölümü ise Öymen'i oldukça sarsmıştır. O sadece eşini değil, aynı zamanda ülkenin eğitim problemlerine çözüm yolları aradığı meslektaşını da kaybetmiştir. Üç çocuğuna da her zaman öğretici, sevecen, sabırlı davranmayı bilmiş ve onların eğitimlerine büyük bir titizlikle yaklaşmıştır<sup>2</sup>.

Bir öğretmen olarak öğrencilerine karşı sabırlı, hoşgörülü ve açık fikirli olmayı başarmış, gençleri dinlemeyi onların sorunlarına çareler aramayı hiç ihmal etmemiştir. Her zaman onları önemsemiş, büyük küçük demeden onları dostları olarak görmüştür<sup>3</sup>. Hıfzırrahman Raşit Öymen'in, yetiştirdiği öğrencilerinden Fatma Başaran, hocasının eğitimci yönü ile insancıl kişiliğinin her davranışında bütünleştiğini vurgular: "Fakülteye, belirli derslerini vermek için her gelişinden ayrılışına kadar geçen sürede, onu, öğrencilerinden ayrı olarak görmek olanaksızdı. Derslerine büyük zevk ve heyecanla gelir, öğrencileriyle eğitsel görüşmeler yapardı. Onlar için yardımcı ders notları, kitaplar hazırlardı. Hocanın bir çok aylar ders ücretlerini alamadığını ama bundan hiç söz etmeden çalışmalarını sürdürdüğünü hatırlıyorum."<sup>4</sup>

Öğrencilerine, sadece bilgiyi değil, aynı zamanda küçük şeylerden mutlu olabilmeyi ,geniş görüşlülüğü, açık sözlülüğü, alçak gönüllü olmayı, içtenliği de öğretmiştir. Öğrencilerini eğitirken ceza vermekten çok ödüllendirmeyi tercih etmiş, her beğendiği şeyi ödüllendirmenin uygun ve ince bir yolunu bulmuştur<sup>5</sup>.

Eğitim hareketlerinin son sayısını hocasının anısına ayıran öğrencisi ve asistanı Abbas Güçlü, Öymen'in eğitimci kişiliği hakkında şunları yazmaktadır: "Kişiler vardır,

<sup>1</sup> Öymen, a.g.m. , s.18 .

<sup>2</sup> Şengül Öymen Gür ile Söyleşiden .

<sup>3</sup> M. Rauf İnan, "50 Yılların Anılar Zinciri İçinde Hıfzırrahman Raşit Öymen", **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.53 .

<sup>4</sup> Başaran, a.g.m. , s.72 .

<sup>5</sup> Necdet Uğur, "Kalcı Dolu Bir Yaşam" , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXIII / 286, (Ankara, 1980) , s. 37

tarihe damgasını vuran, yığımları ardından götüren; kişiler vardır, yaşamlarını sürdürebildiklerince toplumun refahını sağlayan; ve kişiler vardır, inandıkları mücadelelerini son gününe kadar sürdüren. Hıfzırrahman Raşit Öymen hocamız da işte öyle değerlerden biridir. Eğitim dünyamızın bir değil birkaç döneminde ağırlığını hissettirmiş ve kendisini kabul ettirerek Ulusal Eğitimimize geçmişten kalan tecrübesi ve ileriye dönük çalışmalarıyla büyük katkılarda bulunmuştur”.<sup>1</sup>

Hayatının her döneminde laiklik, çağdaşlık, bilimsellik gibi kavramları savunun bununla da kalmayıp bu kavramları bir yaşam tarzı haline getiren Hıfzırrahman Raşit Öymen, eğitimciliği ve kişiliğiyle çevresine her zaman örnek olmuştur.



---

<sup>1</sup> Abbas Güçlü , “Değerli Büyüğüm” , **Eğitim Hareketleri** , XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.126 .

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN'İN FİKİR HAYATI

Öymen, genellikle eğitim politikası ve eğitim teşkilatı üzerine yazdığı konularda öğretmenler, üniversiteler, köy eğitimi ve halkevleri üzerinde durmuştur. Yerel konuları evrensel değerler çerçevesinde incelemiş o günün eğitim problemlerine bilimsel ve gerçekçi yaklaşımlarda bulunmuştur.

#### 20.Öğretmenler

Hıfzırrahman Raşit Öymen , iyi bir yazar ve düşünür olmasının yanında, kendisini hep bir öğretmen olarak tanımlamayı uygun görmüştür. Ona göre öğretmenin eğitim ve öğretim alanında olduğu gibi, toplumsal alanda da büyük etkileri vardır. Öğretmen, sadece öğrencilerine değil aynı zamanda toplumun her kesimine karşı sorumludur. Çünkü, eğitim ve öğretim faaliyetleri toplum hayatını her yönüyle etkilemektedir. Görev ve sorumluluğu gereği öğretmen, dünyada olup biten her türlü olayı ve teknolojik gelişmeleri aydın ruhuyla takip etmek ve bunları gelecek nesillere aktarmakla yükümlüdür.<sup>1</sup>

Öymen, öğretmenlerde olması gereken en önemli özelliği ise Alman Pedagog Kerschensteiner'in belirttiği “Ömründe kendisinden bir başkasını sevmemiş olanlar eğitimci olamazlar” sözüyle özetler.<sup>2</sup> Bu özelliğin yanı sıra çağdaş düşünceye sahip ve cumhuriyetin ilkelerine de inanmış olmaları gerektiğini savunur.<sup>1</sup>

Onun gözünde öğretmen, kendisi için hiçbir şey, kendinden başkası için her şeyi isteyen; fakir-zengin, güzel-çirkin, zeki-apтал, yaramaz-uslu demeden bütün çocukları

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ 1970 Eğitim Yılı” , **Halkevleri Dergisi** , yıl: 4 , Sayı: 48, (Ankara, 1970), s.32

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Siyaset ve Eğitim”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.23.

bağrına basmaktan haz duyan bir kişidir. Bununla da kalmayıp yalnız çocukların değil, ana babaların, halk yığınlarının hayat şartlarını takip eden sıkıntılarını paylaşan insandır. Türk aydınlanma devriminde, öğretmenlerin büyük rolleri olduğu gibi, cumhuriyet ve demokrasi fikirlerinin doğuşu ve gelişmesinde de gayretlerinin unutulmamasını isteyen Öymen, Atatürk'ün “Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister” diye öğretmenlere seslenişini ise öğretmenlere verilen değerın göstergesi olarak kabul eder.<sup>2</sup>

Öymen'in öğretmenlerle ilgili düşünceleri; öğretmenlerin ekonomik durumları, öğretmen ve siyaset, öğretmenlerin yetiştirilmesi olmak üzere genellikle üç konu üzerinde yoğunlaşır<sup>3</sup>.

## 200.Öğretmenlerin Ekonomik Durumları

Öymen, kendini devamlı surette yetiştirmek ve yenilikleri takip etmek zorunda olan öğretmenlerin, ekonomik sıkıntılarını şöyle dile getirir : “ Bir çok memleketlerde yapılmış ölüm istatistiklerine göre, en çok yıpratıcı meslek olarak matbaa mürettepleriyle öğretmenlerin başta geldiği görülmüştür. Bu yüzdendir ki, öğretmenlere öğrenciler gibi, bir dinlenme tatili (yaz aylarında) dünyanın her tarafında kabul edilmiştir. Goethe' nin güzel bir sözünde ifade ettiği gibi “Öğretmen, kendini ebedi öğrenciliğe veren insandır”. Maarif Vekaleti Teşkilatı, öğretmenin devamlı suretle okumaya ve kendi kendini yetiştirmeye teşvik ve tahrik eder. Birçok kitaplar ve eserleri ona tanıtır. Hatta kendisi, “öğretmen kitapları serisi” adıyla bir neşriyatta yapar. Fakat bunların hiç birisi öğretmenin eline parasız geçmez. Şüphe yok ki bunlar, mesleğin sonu gelmeyen gıdasıdır. Ayrıca yüzlerce çocuğu yetiştirirken onun da bir yuvası ve yetişmesini istediği çocukları da vardır. Bakacak, yardımına koşacak yakınları vardır. Farklı olarak öğretmen hele sınıf öğretmenleri ikinci bir iş de bir ek görev de tutacak vaziyette değillerdir.

İzahı zor bir mukayese de bu arada hususi ile son yıllarda, valiler, kaymakamlar ve nahiye müdürlerinden başlayarak, sivil ve askeri teşkilat mensuplarına hatta doktorluk ve hemşirelik gibi aynı zamanda serbest meslek halinde çalışanlara da bir ilave ücret farkı

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, *Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri*, Ankara, 1965 ,s.104-120.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, “ Meslek Ruhı” , *Eğitim Hareketleri Dergisi* , Sayı : 1, (Ankara, 1955), s.9

<sup>3</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Kalkınma ve Eğitim Davamız”, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, VIII / 96-97 , (Ankara, 1962-63), s.1-3.



kabul edilmek teklifleri öne sürülmüş ve bu tekliflerin mühim bir kısmı da tahakkuk etmiştir. O halde, öğretmenlerin kendi kendilerine şöyle bir sual sormaları, hatırlarına gelmez mi? Acaba bizim işimiz gücümüz amme hizmetleriyle ilgili değil midir?!. Oysaki öğretmenliğin meslek haline gelişi ilköğretim mecburiyetinin kabulü, doğrudan doğruya amme hizmetlerinin en önemlisi olarak tanınmış olmasından ileri gelmiştir. Eğitim tarihlerini birazcık karıştıranlar bunun böyle olduğunu görececek ve anlayacaklardır.

İşin anlayamadığımız tarafını böylece söylerken otuz bu kadarlık tecrübemiz, içerde ve dışarıdaki görgümü, hocalık ve idarecilik günlerimizin hala tükenmediğini söyleyenlerin gözü ile anlayabildiğimiz tarafını da tekrarlayarak sözümüzü bitireceğiz:

Yaşama gücünün daraldığı, geçim zorluklarının kapıyı, bacayı sarmaya başladığı yerde maarifin yükseltilmesi değil mevcut kudretinin idamesi bile tehlikeye düşebilir. Öğretmenlerinin durumlarını arka plana bırakan memleketler ise böyle bir tehlikeden asla kurtulamazlar!”<sup>1</sup>

Öğretmenlerin ekonomik sıkıntıyla karşılaştıklarında eğitimde de problemlerin başlayacağını düşünen Öymen, devletin bu soruna çözüm bulamaması durumunda öğretmen sayısının azalacağına, öğretmenin seviyesinin düşeceğine ve eğitimde kalitenin istenilen ölçüde olamayacağına dikkat çeker<sup>2</sup>. Bu konuyla ilgili bir yazısında şöyle bir değerlendirme yapar: “Öğretmenlerin maddi sıkıntıya düşmeleri karşısında, erkek öğretmen kıtlığı, öğretmenin sosyal çevresinin gittikçe zayıflamaya yüz tutmakta olduğu gibi problemler, dünya basınında ve sosyolojik incelemeler arasında düşündürücü birer soru halinde ortaya konulmakta, hatta öğretmen şunun bunun bir copu mudur? Gibi soruların ortaya atılmasına meydan vermektedir.”<sup>1</sup>

Öğretmen maaşlarının, bir doktor ya da mühendisin ücretleriyle paralel olması gerektiğini savunan Öymen, emekli öğretmenlerin de hayat standartlarının günün koşullarına göre ayarlanmasının uygun olacağını belirtir. O’ na göre, ücretlerinde iyi bir

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Zamların Ayarı” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , yıl: 4 , Sayı: 48, (Ankara, 1958), s. 1-3.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Rehberliğin İçten ve Dıştan Görünüşü” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, V / 52, (Ankara, 1959), s. 1-2 .



düzenleme yapılmadığı takdirde, sadece geçim derdiyle uğraşacak olan öğretmen; kendini yenileyip geliştiremediği gibi, toplumun manevi dokusu da zarar görecektir. Öğretmenlerin ekonomik yük altında özgür olamayacağını, toplumdaki saygınlık ve otoritesini de yitireceğini savunan Öymen, güncelliğini hala koruyan bu konuyu anılarında şöyle anlatır:

“Kanunlarımızda yer alan meslekte aslolan öğretmenliktir, hükmünün manası üzerinde nedense biz de yeteri kadar durulmamıştır. Halbuki bu sözün derinliğinde mesleki şahsiyetimizin ve demokratik nizamın ruhu yatmaktadır.

İlk hocalığımdan hatırlarım: Osmanlı saraylarında veliahtların mabeynciliğini yapmış, edebi zevke sahip bir vali, Milli Mücadele yıllarının başladığı günlerde Maarif Müdürüyle beraber Kastamonu Darulmuallimi'nin son sınıfında okuttuğum meslek derslerini girmişti . Ertesi günü beni çağıran tecrübeli Maarif Müdürü :

\_ Çok güzel ders veriyordunuz, amma Vali Beyin huzurunda ellerinizi önünüze değil , arkanıza bağlamıştınız. Bu nasihati vermeyi kendisine vazife saymıştı. Değil Maarif Müdürleri, meslek hayatımda otorite ölçülerini, elpençe divanında arayan Maarif Vekilleri de gördüm. Hem de Avrupa'da okumuş ve yüksek tahsilini orada tamamlamış olduğu için bu makamlara getirenler arasında. Daha da hazini meslekten gelme (eski öğretmen) oldukları halde eski meslek arkadaşlarına karşı (Nazır!) rolünü takınan Maarif vekillerimizi gördüm. Bereket versin ki, bu misaller karşısında kalınınca irfan hayatında geçer otoritenin tebaa ve uşak otoritesi olmayacağını kendilerine duyurmaktan geri durmayan öğretmenleri gördüm .

Ankara'daki Türk Maarif Koleji'nin kuruluşunda John Dewey'in de tavsiyesiyle müşavir olarak çalışmış Amerikalı bir bayan Profesör, Mis Beyli Parker, İstanbul okullarını gezişimizden dönerken bana şöyle bir soru sormuştu:

\_ Sizde Bakanlara hiç “hayır efendim denemez mi ?” cevap yerine güldüğümü görünce sorularını şöyle tavrıyla tavrıyla :  
görüncü sorularını şöyle tavrıyla tavrıyla :

<sup>1</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “ Büyük Tezat !” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , yıl:4 , Sayı: 40, (Ankara, 1958), s.2 .

\_Ciddi soruyorum dedi, ne zaman bakanlarınızın yanında bulunmuşsam her içeri giren müdür veya mütehassıslarınızın “evet efendim” diye cevap verdiklerini gördüm de ondan merak ettim . Yoksa hatırıma bunu herhangi bir maksatla sorduğum gelmesin!

\_Fikri olan müdür, elbette aksi kanaatteyse bunu söylemekten çekinmez! Sizin karşılaştığınız cevaplar, makama karşı alışılmış nezaket mukabeleleridir. Dedim amma içimden bunların sayısı kaçtır ? diye kendi kendime sormadan da yapamadım”<sup>1</sup> .

Topluma yön verecek aklı, fikri ve vicdanı hür bireyler yetiştiren öğretmenlerin toplumda yeterince saygı görmeleri için otorite ve saygınlığının sarsılmaması gerektiğini düşünen Öymen, öğretmenlerin hakkettikleri yeri koruyabilmeleri için de maddi kaygılarının giderilmesinden yanadır.<sup>2</sup>

## 201.Öğretmen ve Siyaset

Öymen’in üzerinde durduğu diğer konu öğretmenlik ve siyasettir O’ na göre eğitim kurumlarına giren partizanlık ve bölücülük faaliyetleri, eğitimin “tuğla kalıpları”<sup>3</sup> gibi görülmesine neden olacaktır. Oysa eğitim hiçbir zaman kalıplar içine alınmamalıdır. Her koşulda çağdaş ve laik bir eğitimi savunan Öymen , Cumhuriyetin ilk yıllarında bu konular üzerinde önemle durulduğuna inanır. Ancak, çok partili hayata geçildikten sonra, partilerin yanlış uygulamaları sonucunda, öğrenciler ve öğretmenler arasında ayrılıklar yaratılmış<sup>4</sup> , ülke eğitimi zarara uğramış ve gençliğin geleceği tehlikeye düşürülmüştür.<sup>5</sup> Yazdığı bir makalesinde bu konuyu oldukça sert bir dille eleştirir :

“Öğretmenlik mesleğinin kendi tabiatı ve kanunları istikametinde tahlile giriştiğimiz zaman görülür ki, öğretmenlikle partizanlık bir arada rahatlıkla birleşemez . Bir tanrı sanatı gibi manalandırıldığı günden bu yana öğretmenin etrafına halkalanan öğrencilere zengin , güzel, çirkin, zeki olmaları bakımından emek verme ayırımına gitmemiş ve böyle bir

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Öğretmenliğin otoritesi” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s. 25-26 .

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Boy Veren Ekin”, **Halkevleri Dergisi**, yıl: 3 Sayı:40, (Ankara, 1970), s.1.

<sup>3</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Beşinci Kurultay Çalışmaları”, **İlköğretim Dergisi** , I / 16, (Ankara, 1939), s.245.

<sup>4</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Partiler ve Halkevleri”, **Halkevleri Dergisi**, Sayı: 4 , (Ankara, 1967), s.14.

<sup>5</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Siyaset ve Eğitim” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.23.

tefrik, onun kalbinde yaşayan geniş aşkın temel dokusuna asla uymamıştır. Belki onun ilahi misyonu ve insanlık rehberliğindeki mesuliyeti mezheb-i ırk siyasi görüş ve nüfuz ayırımlarının da üstünde mütaala edilmelidir.

Öğretmen, demokratik rejimlerde yetişen nesillerin siyasi eğitimi ile de görevlidir. Ancak bu eğitim hürriyet esaslarından uzaklaşmadan ve vatandaşlık eğitimi ile çatışmalara sürüklenmeden verilirse müşterek manevi varlığımıza yararlı olabilir. Yoksa her parti kendi benlik hesapları için ayrı ayrı tarlalar sürmeye, kalkar hele bu davranışını partizanları vasıta ile okul ve öğretmen çevrelerine saldırmaya yönelirse bu durumdan en çok zarar gören yeni nesiller, en çok zorluk çekecekler de öğretmenler olur. Böyle bir istikamet partizanlığın fidelğini okulun avlusuna kadar sokar ve onun renkli ve hayat dolu bahçesinde ancak ısırgan otları bitmesine hizmet edebilir. ”<sup>1</sup>

Öğretmenler arasındaki siyasi ayrılıkların yanı sıra, dine bakış açılarının da farklılaşmaya başladığını belirten Öymen, konuyu laiklik çerçevesinde ele alır. Her vatandaş gibi öğretmenlerin de tanrıyla olan ilişkisini, vicdani meseleleri olarak görür. Bu ilişkiye müdahale edilerek, bazı öğretmenlerin dini yorumlayış biçimlerinin eleştirilmesi, deşifre edilmesi hatta işin tehlide ve saldırıya kadar götürülmesini, dinin siyasete alet edilmesi şeklinde değerlendirir. Öte yandan böyle davranışları dinin kendi esaslarına da aykırı bulur.<sup>2</sup>

## 202.Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

Hıfzırrahman Raşit Öymen, topluma şekil veren öğretmenlerin, eğitimleriyle ilgili düşüncelerini her fırsatta dile getirmiştir .Özellikle Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde öğretmen yetiştiren okullar üzerinde bir çok yazısı bulunmaktadır. İstanbul Öğretmen Okulunun Satı bey döneminde faaliyete başladığını belirten Öymen, daha sonra eğitim vermeye çalışan eğitim enstitülerin ve Yüksek Öğretmen Okullarının açılmasını olumlu gelişmeler olarak değerlendirir<sup>3</sup>. Yazılarında üzerinde durduğu en önemli konu ise,

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Öğretmenler ve Partizanlık”, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, yıl, 6 , Sayı :62, (Ankara , 1960) , s.1-3 .

<sup>2</sup> Öymen , “Partiler ve Halkevleri”, *a.g.m* , s.3 .

<sup>3</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Hayat ve Yeni Mektebimiz” , *Yeni Kültür Dergisi* , I / 1, (Ankara, 1936), s.8.

suretiyle programlara konulan eğitim psikolojisi ve eğitim sosyolojisi derslerini, bu müesseselere ne bir vasat hazırlanabilmiş, ne de bu derslerin ehil sayılabilecek rehberleri meydana çıkabilmiş, ne de tercüme kılığını ve kıyafetini aşan bir tasarruf üslubu taşıyan ders kitapları ortaya konulmamıştır. Terbiye tarihinin mühim hadiseleri ve safhaları görülmeden, bir sanatın zaman içindeki gelişimi kavranmadan o sanatın ve mesleğin içinde sadece günlük karşılaşmalarla yaşamının çok yavan olacağı bilinmeli idi. Hele binlerce yıllık tarihi olan bir milletin öğretmenlerini, hayatı, hayatı birkaç yüz yıla sığan milletlere bakarak mesleğin tarih şuurundan mahrum bir halde yetiştirmenin öğretmen olacaklara, dünya tarihinin yani bütün milletlerin ve beşeriyetin başından geçenler bir sürü teferruata varıncaya kadar öğretildiği halde kendi sanatının ve mesleğinin başından geçenleri, eğitim hadisesinin tarih içindeki merhalelerini okutmamak gibi bir gafletten kendimizi kurtaramamış bulunmamız garipti. Eldeki maksadı sağlayamamış bulunması , bir mazeret olamazdı . Bu türlü gerçekler işi ciddiye almayanların bahanesi olabilirdi. ”<sup>1</sup>

Birinci Dünya Savaşından sonra batıda öğretmenlerin seviyesi yüksek öğretim seviyesine çıkarıldığını belirten Öymen, bizdeki öğretmen yetiştiren kurumlarının da bu seviyelere çıkarılmasının zorunlu olduğunu düşünür. Bu okullarda uygulanacak olan programların ise çağın gerisinde kalmadan, bilimsellik anlayışı içerisinde verilmesini istemiştir. Geçmişte uygulanan programların sadece kağıt üstünde kaldığı benimsenmemiş ve anlaşılammış olduğunu düşünür. Bu şekilde davranıldığı takdirde öğretmenlerin her gün biraz daha şekilci hale geleceklerini ve bilimsellikten uzaklaşacaklarını belirtir. Öğretmen yetiştiren kurumların yeniden yapılanmayı ihtiyacı olduğunu Öymen, şu sözleriyle belirtir: “Öğretmen yetiştirmede reform yapmamış olanlar, öğretimin hiç bir kademesinde, reformları yürütmeye muktedir olamazlar.”<sup>2</sup>

Öymen Milli Eğitim Bakanlığının öğretmen yetiştirmede bazı yanlış uygulamaları olduğunu belirtir. O günün, yanlış uygulamaların eğitimin her alanında olduğunu düşünür: “ Liselerin on iki yıldan on bir yıla indirilmesi, eğitim şuralarının kararlarının tersine birtakım supjektif yargılarla olmuştur. Olgunluk imtihanlarının kaldırması veya yeniden ihdası, öğretmenlerini hazırlamadan okul açmalar, okul kitaplarının devlet eli ile yönetmek

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Program İhtiyacı” , s.1-2 .

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Cumhuriyetin İlköğretim Programları”, *Pedagoji Dergisi*, I / 4, (Ankara, 1973), s. 25-27.

yerine hususi sektöre bırakmalar, eğitim şuralarının, öğretmen müesseselerini yükseltme kararları ve teklifleri yerine, bu kararların yürütülme emirlerini geri almalar ve durdurmalar, doğrudan doğruya bakanlık yönetimindeki istikrarsızlıkların eseridir.”<sup>1</sup>

Öymen, öğretmenlerin yetiştirilmesinde göz önünde bulunması gereken özellikleri şöyle özetlemiştir: En başta öğretmen laik ve çağdaş bir dünya görüşüyle donatılmalıdır. Bilimselliği her şeyin üstünde tutan, idari ve akademik konularda kendine yetebilen bir disiplin anlayışı içerisinde eğitilmelidir. Günün koşullarına uygun aktif öğretim metotlarını kullanabilme becerileri artırılmalıdır. Öğretmenler sadece öğretim işini gerçekleştiren kişiler olmamalıdır. Öğretmen adaylarına, görev yapacakları okullarda sosyal faaliyetlere etkin bir şekilde katılmaları ve okul aile birlikleri gibi teşkilatları yönetebilmeleri için demokrasi bilinci yerleştirilmelidir.<sup>2</sup>

## 21. Üniversiteler, Eğitim Fakülteleri ve Özel Üniversitelerin Durumları

### 210. Üniversiteler

Osmanlı Devleti'nin ilk yüksek öğretim kurumu, batılılaşma hareketi olan Tanzimat yenilikleri sırasında 1893'de açılan Darülfünundur. Cumhuriyet döneminde ise, toplum çağdaş ölçülere göre yeniden yapılandırılırken, Darülfünunda da köklü yenileşmeler yapılmıştı. Ancak bilimin özgürlüğü ilkesi, bilim kurumunun kendi kendini yenileştirilmesini gerektiriyordu. Bu nedenle Cumhuriyetin ilk yıllarında üniversitelerin yeniden düzenlenmesi ve bir bilim merkezi haline getirilmesi üzerinde önemle duruldu. Bu çalışmaların 1933 yılında yapılan Üniversite Reformundan sonra daha da hızlandığı bilinmektedir.<sup>3</sup>

Cumhuriyetle birlikte üniversite sayısının hızla arttığını belirten Öymen, 1925 yılında açılan Ankara Hukuk Fakültesi'ni demokrasinin gelişmesi ve rejimin güç kazanması için önemli bir adım olarak görür. Daha sonra açılan Yüksek Ziraat ve Veteriner

<sup>1</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “ Öğretmenliğin Meseleleri ve Bakanları”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, IX / 105-106, (Ankara, 1963), s.1-3.

<sup>2</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “ 12 Mart ve Eğitim Reformları”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XVIII / 208-209, (Ankara, 1972), s. 1-2.

<sup>3</sup> Ozankaya, a.g.e., s.257.

Enstitüsü ve milli kültürün ana kaynaklarını ortaya çıkaracak olan Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi' ni aynı çerçevede değerlendirir.

Hıfzırrahman Raşit Öymen, üniversitelerin bir bilim yuvası olduğunu bir çok yazısında vurgulayarak, bu kurumların aynı zamanda önemli bir toplumsal görevlerinin olduğunu da belirtmektedir: “Üniversite, tarihi misyonu itibariyle birinci planda en yüksek öğretim ve eğitim merkezleridir. Yüzyıllar boyunca böyle bir rehberliğin temsilcisi olmuşlardır. XIX. yüzyıldan bu yana ise bu öğretim görevini araştırma ve yeni incelemelerle girişme, bunların verilerini bilim alemine mal etme ve eğitim gücünü görevi ilave edilmiş ve bu yüzden üniversiteler türlü enstitülerle de donatılmıştır.”<sup>1</sup>

Cumhuriyet kurduğu üniversitelerden; yaşamın her alanını demokratikleştirmek amacıyla olan Türk Devrimi'ne destek olması, ülke sorunları üzerine araştırmalara yönelmesi, böylece toplumla üniversite ve bilim dünyası arasında sağlam bağların kurmasını bekliyordu. Atatürk geri kalmış olan doğu illerinin kalkınması için bu bölgelerde üniversite kurma fikrini 1 Kasım 1937 yılı Meclis açış konuşmasında dile getirmiştir.

Öymen, Atatürk' ün doğu illerinin kalkınması için bu bölgelere de üniversitelerin açılması fikrine katılmaktaydı. O, Doğu Anadolu Bölgesi' nde kurulacak bir üniversitenin sadece Türkiye'ye değil aynı zamanda komşu devletlerine de etki edeceğini şöyle ifade ediyordu: “Atatürk doğuda kurulacak üniversitelerin Van Gölü kenarında kurulmasını işaret ederken Türk İnkılabının komşu Asya devletlerine ve İslam alemine nüfuz etmesini mümkün kılacak bir hareketi de beraber müteala etmiş ve tarihte de olduğu gibi Üniversitenin şümüllü tesir sahalarını hesaba katmıştı. Müspet ilim zihniyetinin ve inkılap ruhunun meşalesini bu üniversite, hudutlarımızın ötelere kadar neşredecekti. Atatürk'ün bu direktifine takaddüm eden yıllarda Sadabat Paktı ile komşu devletlerin dostluk bağları daha da sıklaştırılmış, ayrıca İran Şahı'nın Türkiye'yi ziyareti ve inkılap Türkiye' sinin zinde varlığı doğuda da bir hayranlık hissi uyandırmıştı. Tarihte doğudan ve güneyden gelen kültür akımlarının yolu üzerinde yeni Türkiye'den feyz alan bir intişar merkezi kurulacaktı. Doğu bölgemizin kültür ilim ve inkılap merkezliği vazifesini üzerine alacak bu

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Eğitim Fakülteleri”, *Pedagoji Cemiyeti Dergisi*, I / 4 , (Ankara, 1965), s.246.



üniversite için “ yeni bir kültür şehri” adını da beraber kullanmış ve bu suretle Atatürk bir kültür sitesi ve bütün doğuyu tesir sahası içine alacak bir kültür politikasının üssünü kurmayı düşünmüştü”.<sup>1</sup>

Öymen, Van Gölü civarında kurulmak istenen böyle bir üniversitenin İkinci Dünya Savaşının yaklaşması nedeniyle engellendiğini belirtir. Daha sonraki yıllarda doğu bölgesinin iktisadi ve coğrafi koşulları göz önüne alınarak, dört merkez üzerinde fakülteler kurma düşüncesinin ortaya çıktığını belirten Öymen, bu projenin de gerçekleşmediğini üzülenek ifade eder.<sup>2</sup>

Hıfzırrahman Raşit Öymen, Cumhuriyet döneminde üniversitelerle ilgili bütün bu gelişmelerden sonra, 1946 yılında kabul edilen “Üniversiteler Kanunu”yla üniversitelerin özerk olma yolunda mesafe aldığını kabul etmektedir. Öymen, bu kanunun Türkiye’de üniversitelerin gelişiminde ikinci büyük aşama ve düzenleme olarak görür.

Bu kanuna göre; üniversiteler, fakültelerden, enstitü, okul ve bilimsel kurumlardan oluşmuş, özerkliği ve tüzelkişiliği olan yüksek bilim, araştırma ve öğretim birlikleri olarak tanımlanmıştır. Her üniversitenin genel özerkliği ve tüzelkişiliği içinde, o üniversiteyi oluşturan fakültelerde, bu kanun hükümlerine göre bilim ve yönetim özerkliğine ve tüzel kişiliğine sahip olduğu belirtilmiştir. Üniversitelerin amacı; Öğrencilerini, bilim anlayışı kuvvetli, aydın ve Türk devriminin ülkülerine bağlı ve killi karakter sahibi vatandaşlar olarak yetiştirmek olması istenmiştir. Ülkeyi ilgilendirenler konularda bilim ve teknik meseleleri çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalar yapılması ve bu çalışmalarda ilgili milli bilim ve araştırma kurumları ile ve yabancı veya uluslar arası benzer kurumlarla işbirliği yapması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, araştırmaların ve incelemelerin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayımları yapmak; yardımcılara, doktora adaylarına ve öğrencilerine yaptırmak. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici bilim verilerini sözle ve yazı ile halka yaymak üniversitelerin gerçekleştirecekleri başlıca hedefleri haline getirilmiştir.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Yeni Üniversitelerimiz”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , .I/ 4, (Ankara, 1955), s.4-6.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Hayat ve Yeni Mektebimiz”, **a.g.m.**, s.9.

Öymen, gerek bütçesi gerekse öğretim ve yönetim açısından üniversitelerin özerkliğini içeren bu son derece önemli yasayla, yüksekokulların Milli Eğitim Bakanlığı ile olan sıkı bağının büyük ölçüde kaldırıldığını düşünür. Aynı zamanda 1933 reformundan ileri bir atılım olarak gördüğü bu yasanın, üniversite programlarının “klasik ve ansiklopedik” bilgi yığını olmaktan çıktığını yazılarında ifade eder.<sup>2</sup>

1946 dan sonraki dönemlerde gerek ekonomik gerekse siyasi nedenlerden dolayı üniversitelerde bazı olumsuzluklar yaşanmaya başladığını belirten Öymen, yine her zaman ki aydın ve eğitimci kişiliğiyle günümüz üniversitelerinin sorunlarına ışık tutacak değerlendirmeler yapar. Ankara’dan sonra, İzmir, Bursa, Eskişehir, Erzurum ve Trabzon ‘da açılan yüksekokulların ve üniversitelerin toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi bakımından önemli görür. Ancak bu üniversiteler açılmadan önce alt yapılarının tam anlamıyla oluşturulmadığını ve ilmi değerlerinin ve itibarlarının da henüz kazandırılmadığını belirtir. Öymen, üniversitelerin sorunlarını ele alan bir çok yazı yazmış ve çözüm önerileri getirmiştir. Ancak onun uzun yıllar dile getirdiği bu görüşlerinin uygulamaya geçirilmediği görülmektedir.<sup>3</sup>

Öymen, bir yazısında üniversitelerdeki yanlış uygulamalar nedeniyle içine düştükleri durumu şöyle dile getirir: “İtiraf etmek zorundayız ki, üniversitelerimiz, büyük yarınlara heyecan ve iman verecek, yeni bilgilere ışık tutacak ve dünya ilim yarışlarına katılacak hamleleri, kendi içinden dışarıya aksettirme uğrunda hareketli olmaktan her gün biraz daha uzaklaşmakta, belirli kalıplar içinde kalan birer okul haline gelmektedirler.

Kabuğuna çekilen üniversiteler ise, kuruluş halinde ve kalkınma seferberliğinde olan memleketlerin üniversiteleri sayılamazlar. Memleketin ilim ve diğerler hayatı bakılmandan o kadar büyük problemleri var ki, bunların karşısında kendiliğinden harekete gelmeyen, rehberliğini yapmakta tereddütler içinde bocalayan ilim müesseselerinden ise, beklenecek hayal olamaz. Dünya durmayan bir dünya olmuştur. O derecede ki, yerinde saymak geriye gitmekle bir olmuştur. Yüksek ilim dallarını da hareket olmayan yerde ise, alt kademedeki

<sup>1</sup> Mustafa Çıkar, **Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Ankara, 1997, s.114.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, “Yeni Üniversitelerimiz”, **a.g.m.**, s.4-6.

<sup>3</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, “Eğitim Fakülteleri”, **a.g.m.**, s.246.



okullarda ve okul gençliğinde de gelişmeler, beklenemez. Çünkü umumi bilgilerde nihayet, ilim sahasındaki buluşların ve terakkilerin süzmesinden ibarettir.”<sup>1</sup>

Öymen, üniversitelerin içine düşürüldükleri boş kalıplardan kurtarılmasını, bir bilim ve araştırma merkezi niteliğinde, rahatça çalışılabilir bir duruma getirilmesini savunarak ve çözüm önerileri getirmiştir. Öymen, çok uzun süreli yüksek okullar yerine ülke kalkınmasına katkı sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi için kısa süreli meslek okullarının açılmasını önermektedir. Böylece, hem bireylerin ilgi ve yeteneklerine uygun eğitim alacaklarını, hem de insan kaynağının en iyi şekilde değerlendirilebileceğini düşünmektedir. Bunun sonucunda, öğrencilerin yetenek ve isteklerine uygun olmayan fakültelere düşmeleri önlenecek, ayrıca yurt kalkınmasında ihtiyaç duyulan teknik elemanların, kısa ve pratik yollardan hazırlanması sağlanacaktır.<sup>2</sup>

### 211.Eğitim Fakülteleri

Avrupa’da, İkinci Dünya Savaşından sonra, savaşta ölen öğretmenlerin yerini doldurmak; okul çağına gelen çocukların öğrenimlerini sağlamak ve öğretmenlerin hayat şartlarını düzeltmek eğitim sorunlarının başında gelmekteydi. Öğretmenlerin eğitilmesiyle ilgili yeni tartışmalar ortaya atılmış ve yeni projeler geliştirilmiştir; Özellikle öğretmenliğin üniversiteleştirilmesi konusu üzerinde durulmuştur. Avrupa’daki bu yeni yapılanma ülkemizdeki eğitimciler tarafından dikkatle takip edilmiş ve uygulama alanına girmesi için bazı çalışmalar da yapılmıştır. Öğretmenleri daha iyi şartlarda yetiştirmek için eğitim fakülteleri açılması konusu Öymen tarafından da ele alınmış ve desteklenmiştir. Öğretmenlerin her açıdan daha iyi eğitilmeleri için yüksek öğretim kurumlarında öğrenim görmeleri gerektiğini Öymen şöyle ifade eder:

“Öğretmek için her şeyden önce esaslı bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Bilginin yüksek verileri ise üniversite ve yüksek okul gibi ilim yuvalarında kazanabilecektir. Bütün bu mülahazalar öğretmenliği şimdiye kadar ki seviyesinin üstüne çıkarmayı emretmektedir. Eğitim fakültesinin kuruluş hazırlıklarına eğitim bilimleri dallarında görevli bir üyesi

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Eğitim Fakültesinden Beklediklerimiz”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , .XIV/ 156-15, (Ankara, 1968),s.1-4.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Üniversitelerimiz” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, III / 25, (Ankara, 1957), s.1-4.

sıfatıyla başta Ankara Üniversitesi'nin katıldığı müzakerelerine yakından izlediğimiz büyük millet meclisi karma komisyonunun özellikle geçici intikal devresindeki reel şartları da dikkate alarak eğitim fakülteleri tasarısını daha da elverişli ve maksada yararlı hale getireceğine inanıyoruz. Meclis karma komisyonunun, üniversite temsilcilerinin hazır bulunduğu toplantıya eğitim enstitüleri ve meslek teşekkülleri temsilcilerini de davet ederek düşüncelerini ve hayati tekliflerini dinlemelerini ayrıca taktir eder ve böylece bakanlık idarecilerinin bazı lüzumsuz taktikleri yüzünden meclise geç intikal ettirilmiş olmasına rağmen olumlu bir yola girme istidadını gösteren tasarının biran önce meclisten çıkarılarak büyük ölçüde alaka ve müzaheret bekleyen eğitim düzenimizin ilmi temellerinin atılmasını ve önümüzdeki yıllarda da yükselmesine imkan sağlamasını temenni ediyoruz.”<sup>1</sup>

Üniversitelerin fakültele ayrılmasının ilk başlangıcının eğitim bilimleri alanında olduğunu söyleyen Öymen bu tarihi gelişimi şöyle açıklamaktadır: “Ayrı bir fakülte halindeki gelişmelerden önceki durum ise memlekette memlekete ve üniversitesine göre felsefe, edebiyat ve fen fakültelerinin ders disiplinleri arasında yer almış olmakla belirtilebilir. Kant, Herbart, Schleiermacher, Şpranger, John Dewey ve Kerschensteiner gibi tanınmış filozoflar ve eğitimciler, bu misyonu 150 yıldan bu yana kürsülerinde ve eserlerinde benimsemiş ve tanıtmışlardır. Nitekim bizde de meşrutiyetin sultaniler islahatını ve esaslı maarif kanunlarını getirmekle şöhret yapan Emrullah Efendi, meşrutiyetin devrimci pedagoğu İsmail Hakkı Baltacıoğlu, M.Şekip Tunç, Ziya Gökalp, M. Satı ve İhsan Sungu, cumhuriyet devrinde İ. A. Gövsa ve N.A Kansu, S.C. Antel İstanbul Üniversitesi ile İstanbul ve Edirne öğretmen okullarında bu sahanın öncüleri olarak hizmet etmiştir. Bugünde faydalanabileceğimiz eserlerini eğitim bilimleri kütüphanemize maletmişlerdir. Bunları takip eden yeni kuşaklar ve öncüler Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi ile İlahiyat fakülteleri içinde ve Ortadoğu Üniversitesi' n de eğitim bilimleri alanında vazife almışlardır.”<sup>2</sup>

Öğretmenlerin eğitim fakültelerinde yetiştirilmesiyle birlikte bazı problemlerin ortadan kalkacağını düşünen Öymen, öğretmenlerin ekonomik durumlarının daha iyi

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Öğretmenliğin Üniversiteleştirilmesi” ,**Eğitim Hareketleri Dergisi**, X / 11-112, (Ankara, 1964), s. 1-2 .

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Eğitim Fakültesi Tasarısı Mecliste” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , XI / 121-122, (Ankara, 1965) , s.6-8 .

olacağını, hayat standartlarının yükseleceğini, bilgi yönünden daha yüksek seviyeye geleceklerini kaçınılmaz olarak görür. Aynı zamanda öğretmenler, meslektaşlarıyla zıtlasmaktan ve siyasi hizipleşmeden kurtulacaklardır. Bu gelişmelerden sonra Öymen, fakültelerle birlikte üniversitelerin de çehresinin değişeceğini düşünmekte ve şöyle dekmektedir:

“Her derecede ki eğitim kurumlarında hizmet alacakları yetiştiren temel ve müşterek bir ortam olacağı gibi şimdiye kadar kabuğunun içine çekilen üniversiteyi hayata ve mesleğe daha faal bir surette katılmayı da götürecektir. Daha sonra yalnız çocuk yaşlarına ve bu yaşların yetiştirme müesseselerine mahsus bir sanat hatta daha çok pratik bilgiler cümlesinden ibaretmiş gibi gösterilen pedagojiye de ilmi bir istikamet verecek Türk Milli Eğitiminin şimdiye kadar gereği gibi aydınlatılmamış olan amaç, ilke, sistem ve metot gibi meselelerine ilmin ışığı altında daha da vuzuh kazandırılacaktır. İlgili makamlar bu yoldan daha esaslı daha esaslı şekilde aydınlatılacağı gibi ola gelen işler üzerinde üniversitenin sesi ve sözü beklenir hale gelecektir. Yalnız bu yönü ile dahi devrimler geçiren ve kalkınma çabalarına hız vermek isteyen memleketimiz için bu teşebbüs başlı başına bir hadise olarak manalandırılmaya değer.”<sup>1</sup>

Öymen, öğretmen ve eğitimci yetiştiren her derecedeki öğretmen okullarıyla eğitim enstitülerinden yetişecek başarılı öğrencilerin eğitim fakültelerine girmeleri gerektiğini savunmuştur. Aksi takdirde, bu fakültelerden istenilen ölçülerde verim alınamayacağına inanmaktadır.<sup>2</sup>

Öymen, Ankara Üniversitesine bağlı olarak kurulacak olan eğitim fakültesinin büyük sorunlarla karşı karşıya kalacağını düşünmektedir. Öymen’e göre, kurulacak olan fakültelerde görev alacak öğretim elemanlarının sayısının yetersiz oluşu ve öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olanların bu fakültelere alınmayışı, fakültelerin gelişmesini önleyici unsurlar olarak gözükmektedir.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Eğitim Fakültesi Kurulurken” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , X / 113-114 , (Ankara, 1964) , s.1-3 .

<sup>2</sup> Öymen , “ Eğitim Fakültesi Tasarısı Mecliste” , **a.g.m.** , s.6-8.

<sup>3</sup> Öymen , “ Öğretmenliğin Üniversiteleştirilmesi” , s.1-2.

Öymen, eğitim fakültelerin öğretim görevlisi açığını kapatmak isterken yanlış bir uygulamaya gidildiğini sert bir dille eleştirmektedir. Zorunlu kalmadıkça yabancı öğretmenler yerine kendi insan kaynaklarından faydalanılmasının, her açıdan daha doğru olacağını belirtmektedir. Hıfzırrahman Raşit Öymen, İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'ye gelen Alman bilim adamlarının katkılarını her zaman taktir etmiş ancak, bu bilim adamlarından yeterince faydalanılmamasını ise eleştirmiştir.<sup>1</sup> Bu konudaki fikirlerini şöyle açıklamaktadır:

“Eğitim fakülteleriyle ilgili tasarıda altı profesörlük düşünülmektedir ve bunların yabancı elemanlar arasından seçilmesi ileri sürülmektedir. Yeter sayıda yabancı profesör sağlamak bu günkü dünya ihtiyacı karşısında mümkün olamayacağı gibi bunların maksada yararlı olup olmadığı da ayrı bir konudur. Şimdiye kadar ki tecrübeler bunu göstermiştir. İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin pedagoji dersleri için çağırılanlar arasında eser bırakmış ve etrafına tesir etmiş bir isim hatırlamak güçtür. Nitekim bu defa ki kuruluş için Londra Üniversitesinden davet edilen sayın mukayeseli eğitim Prof. A.C. Lauwerys, Ankara'da ki temaslarında: Birinci sınıf bir otorite getirmediğiniz takdirde hiç yabancı getirmemeyi tavsiye ettiği gibi başta eğitim tarihi olmak üzere bir kısım derslerin behemehal yerli elemanlar tarafından okutulmasını ileri sürmüş hatta aşırı ecnebi hayranlığı karşısında bizi haklı olarak tenkitte etmiştir. Çünkü eğitim Atatürk'ün de belirttiği gibi “zemin ile mütenasiptir” ve bu zemin milli varlığımızla doğrudan doğruya ilgilidir. Öz dilde ifade ise temel bir unsurdur. Nihayet metot ve teknikler ve dünya milletlerinin eğitim durumlarını karşılaştırmak gibi konularda yabancı elemanların zengin tecrübelerinden faydalanmak mümkündür. Bu ihtiyacı aynı memleketleri tanıyan yerli elemanlarda metotlu çalışmaları takdirde karşılıyı bilecek durumdadır. Yüzlerce yıldan beri öğretmen yetiştiren bir memleketin hala yabancı tedbiri ve tavsiyesi aramak zorunda kalışı ise bizi düşündürmelidir. Durum böyle bir zarureti ifade etmiş olsa bunun vebali şimdiye kadar. Bu sahanın elemanlarını yetiştirmesini bilmeyen bakanlığımızın ve üniversitelerimizin omuzlarında kalmış demektir.”<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Üniversiteler ve Köy Kalkınması” , **Halkevleri Dergisi** , Sayı: 5, (Ankara, 1967), s.6-7 .

## 212.Özel Üniversiteler

Hıfzırrahman Raşit Öymen, geçmişte ve günümüzde hala tartışılan özel üniversiteler konusunda bilimsel tespitlerde bulunmuştur. Bu değerlendirmelerinde, devlet üniversiteleri yerine özel üniversitelerin açılmasının nedenlerini üç açıdan ele alır. Bunlar; devlet okullarının, özel grupların kültür anlayışı ölçülerine göre yetersizliği ve mükemmel olmayış, zümre ve sınıfların ayırıcı peşin hükümlerinin olması ve din ve mezhep ayrılıklarının getirdiği kültürel farklılıklardır.<sup>2</sup> Öymen, bu konuları şöyle açıklar:

“Özel gruplar veya aileler, her şeyden önce kendi çocuklarını ön planda görürler ve adeta öğretmenlerin sadece onlarla meşgul olmalarını isterler. Oysa ki öğretmen için, zengin veya fakir gösterişli veya gösterişsiz, hatta zeki veya durgun çocuklar, aynı derecede bakma, gözetme ve yetiştirilmeğe tabidir. Kültür seviyelerinin servet veya fakirlikle ilgisi yoktur. Milli eğitim bakanlığı özel okulları takipten çok çekmiştir. Dosyaları ibretli sahnelerle doludur. Nitekim İstanbul Maarif Müdürlüğünde geçmiş çalışmalarımız sırasında, kendimizde bu okulların içlerinden, pürüzlerini gördükçe ve başka memleketlerdeki özel okulların, resmi okullara nazaran örnek taraflarını bilen bir insan sıfatıyla memleket ve meslek hesabına unutulmayacak üzüntülere düşmüşüz, önleme çabalarımızın çok defa arkalarında nüfuzlu siyasi şahsiyetlerde bulabilmeleri ile de boşa gitmeye mahkum olduğunu görmüşüzdür. Oysaki özel okulların sayılı öğrenci alma hürriyeti ve yeniliklere daha çabuk ve kolay başvurabilme imkanları dolayısıyla ileri bir seviyeyi tutturabilirdi. Fakat maksatlarının başı, ticaret olunca, elbetteki böyle bir mükemmeliyetin sağlanması mümkün olamazdı .

Zümre ve sınıf zihniyetlerinin ayırıcı hükümlerine uyarak kurulan özel okullara örnek olarak Rumeli’ den doğrudan doğruya Selanik’ten göç edenlerin kurdukları ilk ve orta öğretim müesseselerini bu kategoride ele alabiliriz. Nitekim geçirdiği yangından sonra Boğaziçi adını alan Feyz-i Ati, Feyziyye veya Işık, Şişli Terakki Liseleri belirttiğimiz bu özel bir kuruluş hesabı olan liselerdendi. Bu okullarda Fransızca öğretim yapmaktan, Fransız müdür ve öğretmenleri ile işe başlamaktan ve varlıklı aile çocuklarını toplamaktan

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Milli Eğitim İle İlgili Bazı Öneriler” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.15 .

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Eğitim Teşkilatında Gelişme”, **Pedagoji Cemiyeti Dergisi** , III / 3, (Ankara, 1967), s.717 .

gelen bir gelenekle bu resmi müessesenin de cumhuriyet devrine kadar ki tutumu ayırıcı ve kendilerini üstün sayan bir davranışı ve iç hayatı olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti devrindeki “Öğretim Birliği” reformunun önemli değişikliklerin başında yer almasının hikmeti ve nedeni de şüphe yok ki bu çeşit ayrılıkları önlemektir. Aynı ilkedan hareket ederek, öğretmen topluluğunun arasında birbirini yeren farklı ve üstün gören zihniyetlerin ve davranışlarının da gene “Öğretim Birliği” açısından hoş görülemeyeceğini belirtmek isteriz.

Din ve mezhep ayrılıklarına göre olan cemaatların hayat görüşü ve hayat şekilleri ile devlet şeklinin ve hayat anlayışının ilişkileri arasındaki bağdaşmazlıkların da yol açması cumhuriyetin kuruluşu akabinde öğretim birliği ve vicdan hürriyeti esasları dahilinde çözümlenmiş olmakla beraber, demokratik rejimin getirdiği buhranlar arasında dini eğitim ve öğretimin, geçmiş devirlerde olduğu gibi siyasete alet edilmek istenmiştir. Dini öğretim müesseselerine öncelik vermek ve Kur'an kurslarından başlayarak mevcut öğretim kuruluşlarına, paralel bir sistem haline getirilmesini önermek yolunda bazı eğilimlerin ve laikliğin bu istikametteki hareketlere mani olmadığı yolundaki yorumların zaman zaman dini çevrelerden gelmekte olduğu, hatta teokratik devlete özenenlerin bulunduğu da inkar olunamayacak davranış olarak belirtmek gerekir. Ne var ki, Türkiye Cumhuriyeti' nin anayasası, kanunları, eğitim sistemleri, öğretmenleri hatta öğrenci velileri böyle bir ayırma genellikle taraftar değillerdir ve olamazlar.”<sup>1</sup>

Öymen, özel yüksek okulların açılış nedenlerini yazılarında irdelemiştir. Öymen yazıların da özel üniversitelerin açılışına yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı sıcak bakmaz ancak daha sonra ki yıllarda devlet üniversitelerinin yükünü hafifletmek açısından paralı üniversitelerin açılacağı fikrini benimsemiş görülür. Bu fikirleri biraz çatışıyor görünse de bu konuda ekonomik durumu iyi olmayan ancak başarılı olan öğrencilerin mağdur edilmemesi koşulunu getirmektedir.<sup>2</sup>

1960'lı yıllarda Türkiye için problem haline gelen bu sorunun başlıca nedeni Öymen'e göre üniversitelerdeki kalite yetersizliği ve aynı zamanda üniversiteye

<sup>1</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “Özel Okul Açılışının Ana Nedenleri”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, .XV / 172-173, (Ankara, 1969), s.1-9.

<sup>2</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “ Milli Eğitimle İlgili Olarak Bazı Öneriler”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, XXIII /286, (Ankara, 1980), s.14-16.



giremeyen öğrencilerin herhangi bir şekilde üst öğrenim kurumlarına gidememeleridir. Diğer taraftan ordu saflarında yedek subaylık hakkının eskisi gibi, lise mezunlarına tanınmayıp yüksek dereceli eğitim kurumlarına verilmesi üniversitelere girmek isteyen öğrenci sayısını artırmıştır. Özel üniversitelerin oluşturulması sermaye sahiplerinin de dikkatini çekmiş ve karlı bir yatırım haline gelmiştir. Tüm bu gelişmeler sonucunda yüksek eğitim, 1955 yılından sonra bir ticaret metaı gibi görülmeye başlanmıştır. Özellikle sermaye sahiplerinin önem verdikleri noktanın kitap basımı olduğunu söyleyen Öymen, bu tutumun zararlarını şöyle ifade eder: “ Belli başlı kitap basan özel teşebbüs sahipleri satışı zamanla tüketilebilen ciddi bilim eserleri yerine ders kitaplarını, kendi tek ellerinde toplama gayreti ile, Devlet Kitapları ve yayınevlerine karşı harekete geçmişler ve cumhuriyetin ilk on yılı içinde ucuz kitap sağlanması için yapılan devlet basımını yarıda bıraktırmağa muvaffak olmuşlardır. Basılan kitaplar ise kötü kağıtlarla ve daha pahalı olarak satılmıştır.”<sup>1</sup>

Öymen, kitapların yanı sıra özel üniversitelerde uygulanan ders programlarını, eleman yetersizliğini de büyük bir eksiklik olarak nitelendirmiştir. Özel üniversitelerin genellikle devlet üniversitelerine giremeyen, ekonomik durumları iyi öğrenciler için kurulduğunu düşünür. Bu öğrencilerin üniversiteye kolay girip derslerden rahat geçmelerini, diğer öğrencilere yapılmış bir haksızlık olarak kabul eder.

Özel üniversitelerde çalışan öğretim elemanlarının asıl görevlerinin devletin resmi kadrolarında olduğunu belirten Öymen, bu konuya şöyle bir yorum getirir: “Üniversite hocası, muayyen dersleri tekrar eden bir dolap beygiri haline getirmekte ve bu yüzden asıl ilmi araştırma görevi açıkta kalmaktadır. Ve bu yüzden yerinde sayan bir üniversite hocası durumuna düşürülmektedir. Öğrencilerinden alınan binlerce lira ve hocalarına ödenen yüksek ücretler, ayrıca bakanlığın maaş ve ücret kadrolarındaki düzeni de bozuk değerden düşürmek suretiyle, öğretmenin asıl resmi görevinden çok bu özel müesseselere bağlanmayı adeta teşvik etmektedir. Alınan öğretim ücretini normal ölçülere vurulması halinde durumların bir dereceye kadar düzeltilmesi mümkündür.”<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ İlim Merkezlerinden Beklediklerimiz” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , IV / 47, (Ankara, 1958), s.1-2 .

<sup>2</sup> Öymen , “ Özel Okul Açılışının Ana Nedenleri” , **a.g.m.** , s.1-9 .

Hıfzırrahman Raşit Öymen, özel üniversitelerin bu şekilde eğitim ve öğretime devam ettikleri takdirde “öğretim birliği”<sup>1</sup> kanunun asıl amacından uzaklaşılacağını düşünmektedir. Aynı zamanda bu üniversitelerin sadece kazanç kapısı olacağını, asıl amacı olan bilimden uzaklaşacağını ve demokratik rejimin temel ilkelerini de sarsacağını belirterek şu değerlendirmeyi yapar: “Öğretim ve eğitim politikamızda bizi, kabiliyetlere açık yol veya eşit fırsatlardan faydanabilme olanaklarının zenginliği yerine, bu yol ailenin tahammül etmesi zor birtakım külfetlere katlanmalarına fırsatçıların kazancına dayalı öğretim kuruluşlarına pirim vermeye götürecektir.”<sup>2</sup>

## 22.Köy Eğitimi

Ülkenin toplumsal ve ekonomik gerçeklerine uygun bir eğitim düzeni kurmak konusu, İzmir İktisat Kongresi’nden başlayarak üzerinde durulan en temel konulardan biri olmuştur. Osmanlı Devleti’nin son iki yüzyılında Türk halkı sürekli savaşlar nedeniyle ticaret etkinliklerinin dışında bırakılmıştı. Askerlik ve devlet görevleri yapan küçük bir kesim dışında halkın büyük bir bölümü tarımla uğraşıyordu. Bu nedenle İzmir İktisat Kongresinde nüfusumuzun %80-%90’ı gibi en büyük bölümünü oluşturan köylülerin eğitim olanaklarına kavuşturulması, en önemli konu olarak ele alınmıştır. Bu kongrede alınan kararlara göre, köylerde okulu köy ekonomisinin doğrudan bir geliştiricisi yapmayı, bunun için de yalnız bilgi verilen bir yer değil, küçük bir tarımsal işletme olarak çalıştırmayı da ön görüyordu. Böylece köy gençleri çağdaş teknikler alanında becere sahibi olarak yetişecek, aynı zamanda öğretmen ve okul giderlerinin bir bölümü de bu yolla karşılanabilecekti.<sup>3</sup>

Öymen de, ülkenin kültür yönünden kalkınmasının ilk şartının köy kalkınması olduğunu belirtir. Köylerin kültür hayatı yönünden, yüzyıllar boyunca ihmal edildiğini, bir üvey evlât muamelesi gördüğünü ve bir köşeye itildiğini düşünür. Köylerimizin yüzyıllar boyunca vergi toplayan tahsildar dışında başka bir devlet memuru görmediğini, bu durum

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Dünya Liseleri” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , I / 3 , (Ankara , 1955) , s.8-9.

<sup>2</sup> Öymen , “ İlim Merkezlerinden Beklediklerimiz” , **a.g. m.** , s.1-2 .

<sup>3</sup> Ozankaya, **a.g.e.** s.253.



ise köyü dar kalıplar içinde tuttuğunu ve tabiatın çetin şartları altında muhafazakar yanının daha da kökleştiğini bir çok yazısında dile getirmiştir<sup>1</sup>.

Öymen'e göre, ilkokul çağındaki çocukları için, iyi bir köy evi ve iyi bir köy okulu önemli terbiye kaynaklarıdır. Şehirlerin kalabalığından, gürültüsünden kurtularak doğanın güzelliklerini görmesi, çocukların ruhsal gelişimi açısından faydalı olduğunu kendi çocukluğundan örneklerle anlatır: “ Tabiatı ve cemiyeti, iptidai kültür faaliyetinde ancak burada tanımak fırsatı vardır. Kazmak, sapan sürmek, ekmek ve mahsul almak, ev yapmak, demir dövmek, ekmek pişirmek, dokumak, ava gitmek ve hayvan beslemeği tanımanın en iyi fırsatı buradadır. Bütün dünya ona açıktır. Kendi çocukluğumuz da bunları köyde yaşayarak öğrendik.”<sup>2</sup> Ancak, son yıllardaki köyden kente yoğun göçlerin olması çocukların eğitimlerini olumsuz yönde etkilediğini belirtir.

Öymen, köy eğitiminin gelişmesi için birtakım öneriler ve projeler geliştirmiştir. Bunlardan ilki köydeki ailelere yardım edecek teşkilatın (aileye yardım teşkilatı)<sup>3</sup> kurulmasıdır. Almanya'da uygulanan bu teşkilatı kendi kültürümüze adapte ederek geliştirebileceğimize inanır. Öymen, bu teşkilatın özelliklerini şöyle açıklar: “Yeni köy pedagojisinde aileye yardım teşkilatına büyük bir yer ayrılmaktadır. Köy evinde, hastalık, sosyal bakımsızlık, aile kuvvetini yıkan bir tesir taşımaktadır. Ayrıca köyde daha çok uğraşan, didişen ve evin terbiyesini yürüten kadındır. Mektebin işini kolaylaştırmak noktasından da köyde aileyi kuvvetlendirmek gerekir. Bilhassa hasat mevsiminde küçük çocuklar ihmale uğramaktadır. Bu dönemlerde tarla arkasında köy çocuk bahçeleri ve çocuk yuvaları kurularak mektep çağından evvelki çocukların sıhhati ve terbiyesi korunmaktadır.”<sup>4</sup>

Öymen, özellikle Washington'un “İş Terbiyesi” adlı kitabından etkilenmiş ve burada gerçekleştirilen köy kalkınmasını örnek alarak, köy okullarının teşkilatlanmasında dikkat edilmesi gereken hususları üç bölüme ayırmıştır. Bunlar; köylerin de şehirler gibi eşit

<sup>1</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “Köy Enstitüleri- Köy Öğretmen Okulları- Köy Kolejleri”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, V/55-56, (Ankara, 1959), s.1-7.

<sup>2</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “ Köy – Muhiti ve Çocuk Terbiyesi” ,**Ülkü Halkevleri Mecmuası**, IV / 20, (Ankara, 1934), s.154-157.

<sup>3</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “Köy terbiyesinde aileye yardım”, **Ülkü Halkevleri Mecmuası** , V / 28, (Ankara, 1935), s.277.

<sup>4</sup> Öymen , “ Köy Terbiyesinde Aileye Yardım” , **a.g.m.** , s.277.

seviyeye gelmesini sağlamak, köyleri kendi hizmet alanları doğrultusunda kuvvetlendirmek, köy insanına vatandaş olma bilincini vererek bu yolda ilerlemesini sağlamaktır. Bu teşkilatları köylerde öğretmenlerin kurulabileceklerini ve yaşatabileceklerini belirtir. Ancak öğretmenleri de bu konuda yetersiz görerek eleştirir: “Şehirlerde sıra bekleyen muallimlerimiz varken, köylerde yapılan ibaret kalmış okullarımızı, Türk köyünün ve büyük Türk İnkılabının ihtiyacı ve ülküsü ile içten beslememek, ulusun bu geniş ve köklü alanlarında inkılabın ışığını etrafa saçmak yükümü hesabına büyük gaflet olur.”<sup>1</sup>

Öymen “köy halkının eğitimi” adı altında, köylerde halk eğitim kurslarının açılmasını uygun görmüştür. Cumhuriyet döneminde ürünü olarak kabul ettiği bu kursların yararlarını köy eğitimiyle ilgili yazılarında her fırsatta belirtir: “Cumhuriyet devrinde büyük bir inkişaf ve tekamül seviyesini kazanan sanat okullarımızın ve kız enstitülerimizin genişleyen faaliyeti ve yetiştirdiği kıymetli unsurlarıyla yürütülen bu kurslarda, Türk kadınının analık ve iyi evlat yetiştirme uğrunda sıhhi, ahlaki ödevlerden, hayattaki içtimai vazifelerden, köy kadınlarının her işte müşterek yardımlaşmalarından, devletin yurdu imar ve yükseltme yolundaki teşebbüsleri ve başarıları Türk Yurdunu her zaman ileri götürecektir.”<sup>2</sup>

Köy Eğitimiyle ilgili diğer bir önerisi ise “Köy Kolejlerinin” açılmasıdır. Öymen, bu fikri ortaya attığı zaman köylerdeki nüfusun şehirlerden fazla olduğunu, köylerden kentlere henüz göçlerin başlamadığının altını çizmektedir. Göçleri önlemek için de köylerdeki nüfus artışının demokratik anlamda değerlendirilmesi için köy okullarının günün koşullarına göre çağdaş seviyeye ulaştırılmasının zorunlu olduğunu düşünür. Bu çerçevede köy kolejlerinin devreye sokulmasını öngörür: “Çoğu nüfusumuzun köylerde yerleşmiş bulunduğunu düşünerek, köy çevresinin hayatına rehberlik edecek olan köy kolejleri ileri seviyeli kurmak bu günün halkçı ve demokratik maarifine düşen başlıca görevdir. Şehirlerdeki türlü okul kademeleri karşısında köyü, bütünlüğüne ele almadan ve

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Köy Enstitüleri”, *Eğitim Alanı Dergisi*, IX / 112-113, (Ankara, 1977), s.6-7.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Tirilye Kursunda Gördüklerim”, *İlköğretim Dergisi* , III / 47, (Ankara, 1940), s.454.

ana teşkilata türlü kanallardan bağlamadan, yapılacak hareketlerin milli maarif cephesinden de değerlendirilmiş olacağı kabul edilemez.”<sup>1</sup>

Ayrıca köy okullarının bünyesinde sosyal bağları kuvvetlendirmek açısından, köy dernekleri, köy halk odaları, sağlık merkezleri, halk eğitim kursları açılmasının yanı sıra köy sanatlarının, halk oyunlarını geliştirilmesini ve spor müsabakaları düzenlenmesini yararlı görmüştür.

Öymen, Öğretim Birliğinin kendi ünitesi içinde sağlanmasına yarayan bir öneriyi, Bakan Saffet Arıkan' a şu müdahale ile yapar :

“ Sayın bakan, malûm olan ders yükü ve ilmi çalışmalara hazırlık ödevleri karşısında liseler için normal sayılamayacak fakat zaruri hale geldiği de meydanda olan bu önerinizi yaparken, üç sınıflı olan çoğu köy okullarını yarım gün öğretimine çevirerek masraf ve külfetsiz olarak beş yıllık okula yükseltmemiz mümkündür. Böylece, ilkokul, şehirde de, köyde de, bütünlüğüne kavuşmuş olacaktır. Dünya da bu yoldan gitmektedir. Müsaade buyurun, bu yolu gayri tabii olan liseler için yürürlüğe koyarken köy işlerine yardımcı olan köy okulu içinde bu dublâjı, yarım gün okulu şeklinde tatbik edelim.”<sup>2</sup>

Öymen, Saffet Arıkan'ın bu teklifi dikkate aldığı belirtir ancak, Köy Enstitüleri'nin kuruluşunun ilk denemeleri olan köy öğretmenlerinin yetiştirilmesine girişildiği bir dönemde, öğretmen fikrinin zedeleneceğini düşündüğünü belirterek aralarında geçen konuşmayı şöyle anlatır:

“Sen, bu meseleyi bir rapor halinde hazırla ve bana ver diyerek teklifimi cevaplandırdı. Köy okullarının hangi nedenlerle beş yıldan hatta altı yıldan üçe indirildiğinden başlayarak, demokratik bir devlet için bu ayrılığın caiz olmayacağını ve köy okulunun, yukarı kademelerle bir irtibatı olmayınca, nafile bir öğretim olacağını “Öğretim Birliği” kanununun da ruhuna uygun düşmeyeceğini kaleme alarak bir hafta

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Kuruluşundan Yıkılışına kadar Köy Enstitüleri”, **Eğitim Alanı Dergisi** , IX / 112-113, (Ankara, 1977), s.6-7.

<sup>2</sup> Öymen , “Özel Okul Açılışının Ana Nedenleri”, **a.g.m.**, s.1-9.

sonra kendilerine sundum. Çok geçmeden Arıkan bakanlıktan ayrılmak lüzumunu duydu. Ve masasını boşaltırken bu muhtarıyı bize iade etmek nezaketini gösterdi. Ve köyün bu ayrılıkla aşağısınmış olması gereğine üzülererek, bizden öz kaynakların ve temel yapısının dilde ve gelenekte köylerde saflığını muhafaza ettiğini ve değerlendirilmesi gerektiğini açıklayan bir genelge yazmamızı emretti. Küçük köylerin çift öğretim ve tek öğretmenli okul şeklinde 5 yıla çıkarılmasını isteyen bu önerimiz, bir yıl sonra, ilk defa toplanan Milli Eğitim Şurasında Hasan Ali Yücel tarafından Şuraya gönderilmiş, Şura umumi heyetinde kabul olunarak yürürlüğe konmuştur”<sup>1</sup>.

Hıfzırrahman Raşit Öymen’ in, üç sınıflı ve tek öğretmenli köy okullarını beş sınıflı tek öğretmenli köy okulları haline getirilmesinin nedenleri hakkında Maarif Şurası için hazırladığı raporda şunları belirtmiştir:

“Mevzua girmeden önce, köyü de kapsayan mecburi ve umumi tahsilin iki mebdeini hatırlatmak faydalı olacaktır. Birincisi mecburi ve umumi tahsil şuurunun halka, bidayette hükümet tarafından zorla verilmesi, ikincisi de okulun, köye şehirden gitmiş olmasıdır.

İlk tahsili aslında mutlakiyetin eseri olarak mütaala etmek lazımdır. Ancak mutlakiyetin istediği umumi ilk tahsil ile, cumhuriyetin ve demokrasinin istediği ilk tahsil arasında büyük ve mühim bir fark vardır. Bu fark: Maarif vekilimizin şurayı açış nutkunda, hakikati çok açık ve büyük bir memnuniyetle gösterirken söylediği gibi Mektep istediğini ekmek ve su gibi bir insiyak kuvveti ile hissettiren ve Maarif Vekilliğini vazifeye davet eden” halk tazyığında en canlı ifadesini ve en büyük manasını meydana koymuş bulunuyor. Ötede mektep istemem diyen ve okula zorla giden bir halk var. Beride açılabilenleri az gören ve çocuklarını okutmak için her fedakârlığa seve seve katlanan bir insan kütlesi var. Bu kontrast, aslında mutlakiyetle demokrasinin prensiplerinden doğmaktadır. Ve her iki rejimin umumi ilk tahsil anlayışında da kendini göstermektedir.

Mutlakiyetin istediği ve koyduğu umumi ve mecburi tahsil, bugünkü anlayışımızla ne kadar eksik ve gayrı kafi idi ise şehirden köye giden okul da o kadar sakat ve köye tamamen yabancı idi. Bir millet çocuğu olarak şehirdeki gibi bilinmesi ve öğrenilmesi

<sup>1</sup>Hıfzırrahman Raşit Öymen, “Köy Enstitüleri’nin Kuruluşunun Tarihi ve Problemleri”, **Atatürk Konferansları** (1975), Ankara, 1980, s.23-63.

lazım gelen mevzulardan ana yurda ve onun dünyadaki mevkiine ve zaman içindeki mevcudiyetine ait mevzulardan mahrum bırakıldığı kadar, muhitin, hayatın ve köylünün bunlarla alakalı olan işinin ve kazancının ilerletilmesine hizmet eden bir tarafı da yoktu.

Köy için böyle bir mektep, sadece nafîle değil, zararlı da olabilirdi. Bu hakikati çok açık gördüğü içindir ki Milli Şef Cumhuriyeti İsmet İnönü beşinci kurultayı açarken, kendi şahsiyetinde mesut olmak isteyen şuurlu bir halk için kültür ihtiyacının hak ve adalet ihtiyacı kadar mühim olduğuna ve umumi tahsilin ayrıca milli bir mesele haline gelmiş bulunduğuna dikkatimizi çekmiş ve *“kat’i olarak inanıyoruz ki, köylümüzün tahsilini ve maişetini daha yüksek bir dereceye vardırıdığımız gün, milletimizin her sahada kudreti, bugün güç tasavvur olunacak kadar yüksek ve heybetli olacaktır”* diyerek bu feyizli hareketin mesut neticelerini şimdiden önümüze koymuştur. Bu sözlerden sonra, bize mutlakıyetin yadigarı olan üç sınıflı köy okullarını beş yıllık okula çevirmek isteşimiz ana sebebi anlaşılmış olacaktır”.<sup>1</sup>

Öymen’in bu raporunda, üç yıllık köy okullarının beş yıllık okul haline getirilmesinin nedenleri üzerinde de durmuştur. Bunlar :

- Milli Eğitimin ana hedefleri doğrultusunda, öğrencilere kazandırılacak bilgi ve beceriler ile yapılacak davranış değişikliği için üç yıllık bir sürenin yeterli olamayacağı gerçeği.<sup>2</sup>
- Halk Partisi programında üç yıllık köy okullarının beş yıla çıkarılmasının hedef olarak belirlenmesi.
- Üç yıl gibi kısa bir eğitim sonrasında, kalıcı olmayan bilgilerin kısa süre içerisinde unutulması ve üç sınıflı okullar karşısında köylülerin gösterdiği güvensiz tutum.

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, Tek Öğretmenli ve Beş Sınıflı Köy Okulları, (İstanbul, 1939),s.1-4.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Beş Sınıfa Çıkarılan Köy Okullarımız” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , II / 26, (Ankara, 1939), s.113.

- Şehirlerde beş yıllık eğitim-öğretim yapılmasına karşın köy okullarında üç yıllık eğitim-öğretimin yapılmasının Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na aykırı düşmesi başka bir deyişle öğretim birliğinde adaletsizliğe yol açıyor olması.
- Üç yıllık okullarda grev yapan öğretmenlerin bilgisinin köreleceği ve şahsiyetine uygun düşmeyeceği inancı.
- Gelişmiş ve medeni ülkelerin hepsinde, üç yıllık eğitimin beş yıla çıkarılmış olması. Hatta bu ülkelerde sekiz yıllık zorunlu eğitim çalışmalarına başlanmasıdır<sup>1</sup>.

Hıfzırrahman Raşit Öymen, köy okullarının üç yıldan beş yıla çıkarılmasının Türk Milli Eğitimine sağlayacağı katkıları ise şöyle sıralamıştır :

- Üç yüz seksen bin öğrenci iki yıl daha okula devam edecek ve bilgilerini geliştirerek, çevresine, ülkesine ve işine daha faydalı bireyler haline getirilecektir. Bunun yanı sıra bine yakın öğretmen fazlası ortaya çıkabilecek ve bu öğretmenler ihtiyaç duyulan yeni okullarda hizmetlerine devam edebileceklerdir. Köy çocuğunun önündeki seçenekler artarak, küçük meslek okullarına ve diğer okullara girebilme şansı artacaktır. Köy sınırları dışına çıkıp eğitim görme şansını yakalayan köy çocukları, kendilerini ve buldukları yerleşim birimlerini değiştirip geliştirme imkanını da kavuşacaklardır. Ayrıca beş yıllık eğitimden sonra askere giden köy çocuklarının yeni ortama uyum sağlamaları daha kolay olacaktır.<sup>2</sup>
- Türk Aydınlanma Devriminin simgesi altı oktan birisi olan “Halkçılık” ilkesinin eğitimde uygulanması sağlanmış olacak ve köylünün okula olan güveni sağlanacak, cumhuriyete olan bağlılığı artacaktır.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Öymen ,Tek Öğretmenli Ve Beş Sınıflı Köy okulları , a.g.e. , s.1-4.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Beklenen seferberlik” , Eğitim Hareketleri Dergisi , I / 5, (Ankara, 1955), s.1-3.

<sup>3</sup> Öymen , “ Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Köy Enstitüleri” , a.g.m. s.6-7.



- Öğretmen açısından bakıldığında, bilgisini artırma fırsatını yakalayacaktır. Bunun sonucunda toplum içindeki saygınlığı artan öğretmen, öğrencilerini ve toplumu aydınlatma işlevini daha kolay yerine getirebilecektir.<sup>1</sup>

## 220. Köy Enstitüleri

Eğitim alanında kırsal kesimde yaşayan halk ile kentliler arasındaki bozuk dengeyi eşitlemek ve köy halkına pratik bilgi vermek amacıyla 1936’ da Saffet Arıkan’ ın Vekilliği döneminde Köy Eğitmeni projesi uygulamasına başlanılmıştır. Askerliğini onbaşı veya çavuş olarak yapan gençler Ziraat Bakanlığı’nın iş birliği ile, modern tarım tekniklerini uygulayan Mahmudiye Devlet Üretme Çiftliği’nde yetiştirilerek köylere gönderilmiştir. Amaç, köye hem bir öğretmen hem de modern üretim araçları sağlamak ve eğitimin mali yükünü hafifletmektir. İsmail Hakkı Tonguç yönetiminde başlayan bu projenin başarılı olması üzerine 1937 ve 1939 yıllarında çıkarılan yasalarla köy öğretmeni yetiştirme deneyimi yaygınlaştırılır. Kırsal kesime yönelik bu eğitim uygulaması hiç şüphesiz daha sonra kurulan Köy Enstitüleri için uygun koşullar yaratmış ve Köy Enstitülerine geçişi kolaylaştırmıştır.<sup>2</sup>

Bu gelişmelerin ardından 1940 yılında yine İsmail Hakkı Tonguç’un yönetiminde Köy Enstitüleri kurulmuştur. Yurdun değişik yörelerinde sayıları kısa sürede yirmibire yükselmiştir. Köy Enstitüleri, 1952 yılına dek 16 bin erkek, 1400 kız öğrenci yetirilmiştir. Daha önce yetiştirilen eğitmenlerle birlikte, 20 bine yakın köy öğretmene ve okula kavuşmuştur.

Köy Enstitüleri, tasarlandığı gibi köyde kalkınma ortamını hızlandıracak birer kültür ve işletme merkezi işlevini başarı ile yapmıştır. Devleti ilk kez geniş çapta köye götürmeyi başarmış ve etkin bir biçimde kız ve erkek köylü çocuklarına orta ve yüksek öğrenim kapıları açılmıştır. Yani halk çocuklarına eğitimde fırsat eşitliği sağlanmıştır. İlk kez kız erkek bir arada eğitilerek karma eğitim gerçekleştirilmiştir. Okul içi ve okul dışı eğitim ilk

<sup>1</sup> Öymen , “ Beş Sınıfa Çıkarılan Köy Okullarımız”, a.g.m. , s.113.

<sup>2</sup> Çıkar, a.g.e.,s.89-90.

kez Köy Enstitüleri'nde bütünleştirilmiştir. Atatürk devrimleri ve ilkeleri kırsal kesimde eyleme konmuştur.<sup>1</sup>

Hıfzırrahman Raşit Öymen, Türk Eğitim tarihi içindeki öneminin yanı sıra bir çok yabancı bilim ve devlet adamı tarafından da incelenmiş olan, Köy Enstitüleri'nin kuruluş, işleyiş, kapanış ve sonrasında gelişmeleri yakından takip etmiş ve bir çok yazısını bu konulara ayırmıştır. O, Enstitülerin kuruluşu hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Köy Enstitüleri aslında İlköğretim Okulu adı ile kurulmuştur. 1937-1939'da ilk defa Eskişehir'in Mahmudiye ve Hamidiye köylerinde ve İzmir'in şimdiki Nato merkezinin yerleştiği eski Amerikan Koleji binasında Kızılçullu Öğretmen Okulu adı ile ve Maarif Vekaleti bütçesinin Öğretmen Okulları faslındaki masraflardan yapılan tasarruflarla Maarif Vekili Saffet Arıkan tarafından kurulmuştur. Günlük gazetelerde okunduğu gibi bu kuruluşun Hasan Ali Yücel'e atfedilişi yanlıştır. Hasan Ali Yücel'in ne bu okulların kuruluşu, ne de bu okulların kuruluşuna öncülük eden eğitimin yetiştirme tecrübeleriyle bir ilişkisi yoktur. Bu karıştırma, sonradan Köy Enstitüleri adını alan bu müesseselerin sadece genişletilen kadrolarına, bu müesseseden mezun olacakların hukuki durumlarına ve kendilerine verilecek avandanlıklara dair mali hükümleri tesis eden Köy Enstitüleri Kanununun Hasan Ali Yücel'in vekaleti zamanında çıkarılmış olmasından ileri gelir.”<sup>2</sup>

Öymen'e göre, Köy Enstitülerinin kurulma amacı; Atatürk'ün halkçılık ilkelerine uygun olarak, geniş halk kitlelerinin eğitim düzeylerini yükseltmek, böylece reformların yerleşmesi için gerekli koşulları yaratmak, halkın politik, ekonomik ve kültürel yaşama aktif olarak katılmasını sağlamak ve aynı zamanda kendi hakları konusunda bilinçlendirmektir. Köy Enstitüleri aynı zamanda Cumhuriyet eğitimi bütünlüğü içinde demokratlaşan eğitimin köyü kapsayan ve köye ulaşan bir kuruluştur.<sup>3</sup> Öymen, bir yazısında şöyle demektedir:

“Köy Enstitüleri, köy okullarını yeni ihtiyaçlara göre teşkilatlandırmak ve köy çocuklarının kabiliyetleri istikametinde gelişmelerini sağlamak; köy mesleklerini ve çalışmalarını değerlendirmek, üstün zekalı çocukları toplumun türlü faaliyet kollarında

<sup>1</sup> Atalay Yörükoğlu, **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, (İstanbul, 1992), s.162-163.

<sup>2</sup> Öymen, “ Köy Enstitüleri – Köy Öğretmen Okulları- Köy Kolejlere”, **a.g.m.**, s.1-7.

<sup>3</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, “İlköğretim ve Köy Enstitüleri”, **İlköğretim Dergisi**, Ankara, III /55, (Ankara, 1940), s.594.



yetiştirmek amacını gütmüş, köye ve köylüye dolayası ile ülkeye bir çok katkılar sağlamıştır. Uzun yıllar köy okulu ile kalmış olan binlerce köy çocuğuna, iş mayasıyla da yoğrulmak suretiyle köy ğretmenliği yolunda yetiştiren enstitüler, köy okulu seferberliği hizmetinde vazife almalarına imkan vermiş, köyü içinden ve yakından tanıma fırsatlarını zenginleştirmiş, halk dilinin değerlendirilmesi, z Türkçecilik cereyanının kuvvetlendirilmesi ve devrimlere bağlı yeni bir ekibin ortaya çıkması gibi meyvalarını da vermeye yaramıştır. Son yıllarda yayın aleminde kendilerini tanıtan ge kalemler bu hükmün inkar edilemez delilleridir. Muasır eğitim ülkülerine dayanan, içerde olduğu kadar dünya ölçüsünde de dikkati çeken bu kuruluşun, ge bir köy kuşağını yetiştirdiğini ve köy okulu hareketlerine geniş çapta yol açtığı kabul edilir”.<sup>1</sup>

Hıfzırrahman Raşit ymen, Köy Enstitüleri’nin bulduğu döneme göre ileri düzeyde amaçlara sahip olmasına karşın siyasi ve ekonomik nedenlerle yıpranmaya başladığını düşünür. İkinci Dünya Savaşının getirdiği bir takım zorluklar, karşı fikirlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle, çok partili hayata geçildikten sonra bir önceki iktidarın bir eseri gibi görülmüş ve eleştirilmiştir. Halk Partisi içindeki bir takım milletvekillerinin eşraf ve ağlarca etkilenmesi sonucunda bu eğitim hareketi geriye dönüş şeklinde grlmştir.<sup>2</sup>

ymen’e göre, Köy Enstitülerinin gerileme ve kapatılma nedenleri bununla sınırlı değildir: Köy Enstitüleri sadece ğretmen üretme makinesi gibi görülmüş ve bu dar görüşle de kalınmayıp ilköğretimin yalnız ğretmen bulma probleminden ibaret olduğu yanlışına da saplanılmıştır. Ayrıca, Köy Enstitüleri’nin sadece ilkokul ğretmeni, köy okulu ğretmeni gibi dar konuya getirilmesi ve sıkıştırılması da yanlış uygulamaya gidildiğini gösterir.<sup>3</sup>

Kuruluş amacı köye ve köylüye gelişme olanakları sağlamak ve üstün zekalı köy çocuklarını türlü faaliyetlerle yetiştirmek olmasına rağmen, uygulamada sadece devletin kendi kadro ihtiyacını karşılamaya yönelmesi başlangıçtaki amaca ters dşmştir. Köy çocukları kendilerini eğitecek ğretim mekanizmasından yararlanamadıkları gibi , köy

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit ymen , “Köy Enstitüleri- Köy ğretmeni” , **İlköğretim Dergisi** , III / 51, (Ankara, 1940), s.520.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit ymen , “Köy Okulları ve Köy Enstitüleri” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , IX /63, (Ankara, 1961), s.8-13

<sup>3</sup> ymen , “Köy Enstitüleri’nin Kuruluşunun Tarihi ve Problemleri” , **a.g.m.** , s.23-62.

okulu demokratik gelişme fırsatını yakalayamamıştır. Tüm bu olumsuz gelişmeler Köy Enstitülerinin faydalarının ve öneminin bizzat köylülere yeterince tanıtılmamasına neden olmuştur.<sup>1</sup>

Toprak reformunun henüz yapılmadığı ve İkinci Dünya Savaşının her tarafı kasıp kavurduğu bir sırada, bir çok yerde köylünün en verimli topraklarını ucuz fiyatlarla alarak köy okulu uygulama bahçesine dönüştürme; okul binası, öğretmenevi ve işliklerin köylüye merkezden hazırlanmış planlara göre yaptırılması, köylülerin öğretmene olan sempatisini sarsmıştır. Öte yandan kuruluş yıllarında çeşitli eksiklikler ve aksaklıklar nedeni ile kalabalık sayıdaki adayların atölye ve laboratuvarlarda yeterince uygulama yapamamaları köylülerin beklentilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Öğretmen Okulları ile Köy Enstitüsü mezunları birlikte fakat farklı hukuk uygulamalarıyla çalışmışlardır. Farklı ücret uygulamaları moral bozukluklarına ve küskünlüklere neden olmuş ve Köy Enstitüsüne karşı çeşitli çevrelerde reaksiyona neden olmuştur.<sup>2</sup>

Köy Enstitülerinin kuruluş amacı, köy çocuklarını okutmak ve aynı köye öğretmen olarak geri vermektir. Ancak eğitim çağına gelen bir çok köy çocuğu öğrenim görme fırsatı bulamamıştır. Köy Enstitüsünden mezun olan bir çok öğrenci ise kendi köylerinden başka köylere gönderilmiştir. Bunun yanı sıra bir köye birden fazla öğretmen verildiği de görülmüştür. Öğrenci ve öğretmen istihdamındaki bu dengesizlikler tepkilere neden olmuştur.<sup>3</sup>

Hıfzırrahman Raşit Öymen, tüm bu tespit ve değerlendirmelerinden sonra şu önerileri getirmektedir:“Uzun yıllar yurdun el uzatılmamış ve nüfusunun çoğunluğunu kapsayan kırsal kesim için yüksek düzeyde bölge okulları açılmalı ve dağıtılan köy enstitüleri eskisi gibi sadece öğretmen yetiştiren kuruluşlar olmaktan ileri, hatta ilk girişimde düşünüldüğü gibi, lise düzeyini de başaracak çocukları içine alacak ve çeşitli meslek becerilerini kazandıracak ayrıca kırsal çevrede rehber olabilecek ana bölümlere dayalı bir biçimde ve daha yüksek düzeyde düzenlenerek Köy Kolejlere adıyla kurulmalıdır

<sup>1</sup> Öymen , “ Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Köy Enstitüleri” , a.g.m. , s.6-7.

<sup>2</sup> Öymen , “ Köy Okulları ve Köy Enstitüleri” , a.g.m. , s.8-13.

<sup>3</sup> Öymen , “ Köy Kolejlere- Köy Öğretmen Okulları – Köy Kolejlere” , a.g.m. , s.1-7.

. Böylece öğretim birliği ve imkan eşitliği de sağlanacak ve bu Köykenlerin kuruluşuna da destek olacaktır.”<sup>1</sup>

### 23. Halkevleri

Halkevleri, halkın eğitime ve kültürel gelişmesine yardımcı olmak üzere kurulmuş bir teşkilattır. 19 şubat 1932’ de kurulan halkevleri, C.H.P.’nin bir yan teşkilatı olarak meydana getirildi ve teşkilatın faaliyete geçişi münasebetiyle Ankara’ da yapılan törende Atatürk, teşebbüsün amacını şöyle açıklamıştır: “Gençlik, gelişen ve yetiştiren bir çalışmanın içinde yaşatılmalıdır. Millet şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kitlesi halinde teşkilatlandırılmalıdır. En kuvvetli ders vasıtalarına ve yetişkin muallim ordularına malik olmak kafi değildir Halkı yetiştirmek, halkı bir kitle haline getirmek için ayrıca bir milli halk mesaisinin tanzimini ihmal etmemeliyiz Silah kuvvetinden, her türlü cebir ve madde kuvvetlerinden daha müessir olan fikir kuvvetidir. Milletimizi bu sahada yetiştireceğiz.”<sup>2</sup>

Halkevlerine benzer bir örgütlenme daha önce 1910 Türk Ocakları adı altında kurulmuştu. Türk kültürü, dili ve sanatının geliştirilmesi amacıyla kurulan Türk Ocakları uzunca bir süre etkili olmuş ama Cumhuriyet rejimine uyum sağlayamamıştır. 1931’ de Türk Ocakları kapatılmış ve daha kapsamlı bir örgütlenme için Halkevleri kurulmuştur.<sup>3</sup> 19 Şubat 1932 günü açılan Halkevleri, Mustafa Kemal’ in yön verici belirgin düşünceleri doğrultusunda çalışmalarını yurt yüzeyinde başlatmıştır. Ziya Cevher Etili’nin başkanlığında, Şevket Süreyya Aydemir, Sadi İrmak, Tahsin Banguoğlu, Hamit Zübeyir Koşay, Hüselin Namık Orkun, Kerim Ömer Çağlar ve Vildan Aşır Savaşır’ dan oluşan bir kurul Halkevleri tüzüğünü hazırlamıştır.<sup>4</sup>

Halkevleri dokuz kolda etkinlik göstermiştir: 1) Dilde yenileşmenin anlaşılmasını ve yaygınlaşmasını sağlamak, Türkçe zevkini geliştirmek, dil zenginliğini ortaya çıkarmak amacıyla Dil-Tarih ve Edebiyat Kolu; 2) Sanat zevkini geliştirmek amacı ile Güzel

<sup>1</sup> Öymen , “ Milli Eğitim İle İlgili Bazı Öneriler” , a.g.m. , s.15 .

<sup>2</sup> Meydan Larousse, Halkevleri, C.V, İstanbul,1981,s.561

<sup>3</sup> Temel Britannica, Halkevleri,C.VIII,İstanbul, 1993,s.14-15.

<sup>4</sup> Ozankaya, a.g.e., s.329-30

Sanatlar Kolu; 3)Tiyatro sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak için Temsil Kolu; 4) İnsanların sağlıklı yaşamlarında sporun rolünü artırmak için Spor Kolu; 5) Yoksul kimselere yardım sağlamayı düzenleyecek olan Sosyal Yardım Kolu; 6) Özellikle köylerde kurslar açarak okuma yazma öğretmek için Halk Dersaneleri Kolu; 7) Kitaplık kurmak, kitap ve dergi yayımlayarak Halkevleri çalışmalarını duyurmak amacıyla Kütüphane ve Yayın Kolu; 8) Köyün sağlık, toplumsal yaşam gibi konularda kalkınmasını, köy ve kent arasında dayanışma bağının kurulmasını sağlamak amacıyla Köycülük Kolu; 9)Folklor ve tarih zenginliklerini gün yüzüne çıkarmak ve değerlendirmek amacıyla Tarih ve Müze Kolu.<sup>1</sup>

Halkevleri bu kollarda uzun yıllar etkili çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarda en başarılı olduğu alanlardan biri kütüphane ve yayın alanıdır. Çeşitli yerlerde Halkevlerinin öncülüğünde 330 kitaplık kuruldu; çok sayıda kitap ve dergi yayınlanmıştır. Halkevleri örgütlenmesi ülkenin hemen her yerine yayılmıştır. 1951’ de Halkevi sayısı 478’e yükselmiş, küçük birer Halkevi niteliğinde olan ve daha çok köylerde kurulan halk odalarının sayısı ise 4322 olmuştur. Ayrıca uluslararası kültürel ilişkileri kurmak ve geliştirmek amacı ile Londra’ da bir Halkevi açılmıştır.

Halkevlerine medeni haklara sahip her yurttaş üye olabiliyordu. Üye, isteğine göre kollardan birine girer ve o kolun etkinliklerine katılırdı. C.H.P. 1950 seçimlerinde yerini Demokrat Partiye bırakınca, Halkevleri 1951’de kapatılmış ve malları hazineye devredilmiştir. 1961’de yeniden kurulmuş ve kamu yararına çalışan dernek ayrıcalığı tanınmıştır. Ama 12 eylül 1980’de yeniden kapatılan Halkevlerinin yöneticileri hakkında kovuşturma açılmıştır. Yöneticiler yargılama sonucu aklanınca Halkevleri 1988’ de yeniden etkinliklerine başlamıştır.<sup>2</sup>

Öymen, geniş kapsamlı bir Halk Eğitimi çağımızın ele aldığı ve çözümlenmesi uğruna büyük çabalar harcadığı bir problem olarak görür. O’na göre, insanlığın gelişim tarihine bakıldığında bir toplumun yönetenleri ile yönetilenleri arasındaki uçurumun

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Halkevlerimizin VII. Yıldönümü ve Başkanvekilimizin Nutku” **İlköğretim Dergisi** , .II /40, (Ankara, 1940), s.338-339.

<sup>2</sup> Temel Britannica, Halkevleri, C.VIII, İstanbul, 1993, s.14-15.

ortadan kaldırılması bu problemle doğrudan ilgilidir. Halkın kendi kişiliğini ve egemenliğini geliştirmesi, başka bir deyişle halkın eğitimi bir ülkü olarak kabul edilmiştir.<sup>1</sup>

1961’ den sonra Halkevleri ikinci kez açıldığında, bu kurumların genel başkan vekilliği ve Halkevleri dergisinin genel yayın müdürlüğü görevlerini de yapmış olan Hıfzırrahman Raşit Öymen’ e göre Halkevleri, “halk kültürünün gür kaynaklarını harekete geçirmenin ve her meslekteki vatandaşların yaygın eğitimine yararlı olmanın bütün olanaklarını kapsayan bir özellik taşımaktaydı. Cumhuriyetin onuncu yılına kadar uzayan Milli Eğitimin, yeni kuruluşları Halkevleri ile insanın sahip olduğu yetişme yeteneklerini güçlendirecek ve Türk toplumunun bütünlüğünü sağlayacak yeni bir eğitim çarkı daha eğitim örgütümüze kazandırılmıştı. Bu edenledir ki bu büyük halk ocağını değerlendiren Atatürk bu hareketi sosyal bir devrim olarak nitelendirmiştir.”<sup>2</sup>

Öymen’e göre, Atatürk Cumhuriyetin tüm başarı ve güçlerini halka mal etmek istemiştir. Daha önceki devirlerin tersine halk içindeki eşitlik duygusu yüceltilerek, “ulus” olma yolunda önemli adımlar atılmıştır. Bu anlamda Halkevleri, toplumcu ve birleştirici görevini yerine getirsün, kurtuluş savaşı felsefesinin ulusçu ve devrimci ilkelerinin bir okulu olsun diye açılmıştır.<sup>3</sup>

Atatürk medenileşme derken batının gözü kapalı hayranlığını ve taklitçiliğini yapmamıştır. Ancak evrensel ilkelere de sırt çevirmemiştir. Akılcı ve gerçekçi görüşü ne kozmopolit bir dünya görüşüne ne de ilk çağların antik zihniyetine dayanmamıştır. Doğrudan doğruya milli mücadele ruhunun idealizm ve dinamizminden hareket ederek, kendi kaynaklarımıza kendi gücümüze inerek, Türk Rönesansını meydana getirmiştir. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Halkevlerini de bu Rönesansın bir eseri olarak değerlendirmiştir. Halkevleri, halkın ortak malı ve değeri olan türkülerini ve halkoyunlarını koruyup geliştirmiştir. Bununla da kalmayıp bu yerel unsurları, insanlığın evrensel malı

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “Özlediğimiz Dayanışma Ruhı” , **Halkevleri Dergisi** , IV / 45, (Ankara, 1970), s.1.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, “Halkevleri Nasıl Kuruldu”, **Halkoyu Dergisi**, VI / 119, (Ankara, 1976), s.30-32.

<sup>3</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, “Halkevlerinin Barışçı Felsefesi”, **Halkevleri Dergisi**, V /56, (Ankara, 1971),s.1.

olan orkestraları, operaları ve klasik sanat eserleriyle bütünleştirerek yüzyılımızın ileri ve medeni insanını yetiştirmeyi amaçlamıştır.<sup>1</sup>

Öymen, Halkevleri açılmadan önce, halk eğitimine ilişkin bazı çalışmalar yapıldığını yazılarında bahsetmektedir. Özellikle vakıflar yoluyla halka yararlı olmak istenmiş fakat hemen hepsi kişisel ve dar kapsamlı olduğu gibi bir çoğunu da halka yoksulluğunu ve sahipsizliğini yüzüne vurma gibi bir etkisinin olduğunu söylemiştir. Bu anlamda halkı bir şey bilmez ve ya her şeyi dışardan aktarılmak gerekir şeklinde bir değer yargısına yol açmıştır. Yine, önceleri Köy İşleri Bakanlığına sonradan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak kurulan ve yürütülen Halk Eğitim Merkezleri de çoğu kere bürokrasinin kalıpları içerisinde kalmıştır ve halk eğitimine katkısı olmamıştır. Oysa Öymen'e göre Halkevlerinde halkın kendisinde üretici, yönetici ve yaratıcı durumundadır.<sup>2</sup>

Halkevleri, halkın eğitimi dışında da kültür ve sanat yönünden ilgi çekici ve yönlendirici olmuştur. Özellikle aydın kişilerin öğrenim dışındaki saatlerini tiyatro, müzik, kitap sergi, konferans ve seminerlere ayırmaları halkı hareketlendirmek açısından önemlidir. Bu vesile ile halkevleri önderliğinde gençler, eğitici ve öğretici bir ortamda çevrelerini daha ilgili ve yakından tanıyabilme fırsatını yakalamışlardır. Halkevlerinde yapılan seminerler ve açık oturumlar yurt ve dünya sorunlarının açık bir şekilde tartışılıp konuşulabilmesini sağlamış bu anlamda gençlerin demokratik yaşama katılmaları ve demokrasiyi geliştirmeleri yolunda önemli adımlar atılmıştır.<sup>3</sup> Halkevleri sanat sevgisini yaşatan ve böylelikle halkın sanat eserlerine karşı olan ilgi ve zevkini yükselten bir terbiye yuvası haline gelmiştir.<sup>4</sup>

Türkiye'yi tanımak için gelen yabancı politikacıların ilk önce Halkevlerini inceleme programlarına almalarını Öymen, Türkiye'deki çağdaş ve demokratik gelişmenin bir işareti

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Gerçek Anlamıyla Atatürkçülük ve Halkevlerinin Bu Yoldaki Görevi” **Halkevleri Dergisi** , Sayı: 3, (Ankara, 1967), s.11.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Özlediğimiz Dayanışma Ruhunu” **Halkevleri Dergisi** , IV / 45, (Ankara, 1970), s.1.

<sup>3</sup> Öymen , “Halkevleri Nasıl Kuruldu”, **a.g.m.** , s.30-32.

<sup>4</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Birinci Devlet Resim Sergisi ve Sanat Terbiyesi”, **İlköğretim Dergisi** , II / 25, (Ankara, 1939), s.97.



olarak değerlendirir. O, çok partili sisteme geçiş sürecinde, Halkevleri ve halk eğitimi konusunda yanlış adımlar atıldığını düşünür ve şöyle değerlendirir:

“ 1945’den bu yana İsmet İnönü’yle gelişen siyasi hayatımızın çok partili dönemine bir çeşit hazırlık görevini yürüten, aslında demokratik görüşlerin eseri olan Halkevlerine hazin bir tecellidir ki bu görüşü adıyla simgeleyen bir iktidar döneminde kapatılması yoluna koşar adımlarla gidilmiştir. Diyebiliriz ki bu günkü siyasi bunalımın içinden çıkılmayışının bir nedeni de tüm halkı siyasi eğitim konusunda da yetiştirici bir kuruluş olan eski Halkevleri çabalarından ve yuvalarından yoksun kalışımız oluşumuzdur.

Çok partili siyasi hayatımızın cilvesine bakın ki parti ihtirasları ve kavgaları yüzünden bu canım eğitim kuruluşları bir gün içinde kapatılmış ve yok edilircesine mallarına el konulmuş, bütün hizmet dosyaları koridorlara serilmiştir.”<sup>1</sup>

Öymen’e göre, halk eğitimi şimdiye kadar ki bölük pörçük kuruluşlardan kurtularak halkın seviyesini yükselten bir bütün halinde halk kültürünü değerlendiren bir biçimde güçlendirmelidir. Bu yolda hazırlanacak broşür ve kitaplar halkın muhtaç olduğu yeni bilgilere cevap vermeli kitap sevgisi ve okuma isteği tüm halka yaygınlaştırmalıdır. Halkın kültür sanat ve bilim dünyasını genişleten her tür yayın ve çalışma hükümet organları, dernekler ve özel girişimciler tarafından desteklenmelidir. Böylece genel ve mecburi öğretim süresi açısından geri kalmış ülkeler arasından çıkan Türkiye, ileri eğitim düzeyindeki ülkeler arasına girebilecektir.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Öymen, “ Halkevlerinin Barışçı Felsefesi” a.g.m. , s.30-32 .

<sup>2</sup> Öymen , “ Milli Eğitimle İlgili Bazı Öneriler”, a.g.m. , s.15-16.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3.HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN'İN YAYINLADIĞI ESERLERİ

#### 30. Öymen'in Yayınladığı Kitapları

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in yayınlanmış olan yirmiye yakın kitabı üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar ; meslektaşlarıyla ortak yazdığı kitaplar, çeviri kitapları ve kendi yazdığı kitaplardır.

Büyük bir kısmı ders kitabı niteliğinde olan bu kitaplar, döneminin öğretmen okullarında ve üniversitelerinde başvuru kaynakları olarak yer almıştır. Öymen, bazı kitaplarını, günün ihtiyacına göre, tekrar ele alarak ikinci ve üçüncü baskılarını yapmıştır.

#### 300. Ortak Yazdığı Kitaplar

##### 3000. İslam Eğitim Tarihi

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in Mehmet Dağ ile birlikte yazdıkları İslam Eğitim Tarihi<sup>1</sup> , beş bölümden oluşmaktadır. Kitabın ön sözünü yazan Hilmi Ziya Ülken, eseri ansiklopedik bulmakla birlikte, başarılı olduğu kanaatine varmaktadır. Birinci bölümde İslam Eğitim Felsefesi ve müesseseleri üzerinde durulmaktadır. Yine aynı bölümde, ilk bilimsel araştırma kurumları, Yüksek Öğretim Kurumları olarak Medreseler, öğretim merkezi olarak kütüphaneler, meslek eğitimi, kadınların eğitimi, vakıflar yer alıyor. Bu bölüme kadar yazarlar müesseseleri incelemekte ve her birinin toplum içindeki yerini, görevini ve işleyişini, eğitim kurumlarının birbirleriyle ilişkilerini anlatmaktadır.

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , Mehmet Dağ , **İslam Eğitim Tarihi**, (Ankara, 1974), s. 272 .



Kitabın ikinci bölümü okullarda okunan kitapların müfredat programlarına ayrılmıştır. Halka açık ilköğretim programı, özel öğretim programı, bilimsel öğretim programı üç kısımda incelenmiştir. Yazarlar bu bölüme diğer bölümlere nazaran daha çok önem vermişlerdir.

Üçüncü bölüm öğretmenlerle ilgili hususları kapsamaktadır. Yazarlar burada başlıca öğretmen tiplerini, öğretmenlerin sosyal durumunu, derecelerini ve unvanlarını, öğretmenlerin geçim tarzı ve mali durumunu, öğretmenlerin giyim ve kuşamını, öğretmenlerin kurdukları dernekleri anlatmaktadırlar. Aynı bölümün ikinci alt bölümü öğrenci sayısına, eğitimde eşitliğe, başlıca oyunlar ve eğlencelere ayrılmıştır.

Kitabın dördüncü bölümü metot ve okul kurallarına aittir. İslam Eğitim ve Öğretiminde araçlar ve metot, okul disiplini, öğretmenlerin ve öğrencilerin kişilikleri, çocukların terbiye ve disiplini, öğretim çağı ve başlıca eğitim faktörleri bu bölümün başlıca konularını teşkil eder.

Beşinci bölüm, İslam Eğitim Filozoflarına ve eğitim klasiklerine ayrılmıştır. Bu bölümde yazarlar, İbni Sahnun ve Cahiz'i anlattıktan sonra tanınmış elli iki risalenin yazarları olan İhvan'us-Safa 'ya geçiyorlar. Filozflardan Farabi, İbni Miskeveyh, İbni Sinan'ın eğitim fikirleri üzerinde duruyorlar. İslam'da ilk büyük medreselerin kurucusu olan Nizamül-Mülk 'e bir alt bölüm ayırıyorlar. Nizamiye Medresesinde klasik öğretim yapan Gazali'yi, İslam aleminde öğretim sistemlerini çok iyi incelemiş olan İbn-i Haldun'u anlatmaktadırlar .Eserin son alt bölümü eğitimle ilgili klasikler başlığını taşımaktadır .

### **3001. İslam'da Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risale**

İslam'da Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risale<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen'in ortak çevirilerinden biridir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olduğu sırada yine aynı fakültede tefsir asistanı olan Süleyman Ateşle birlikte bu eseri tercüme etmişlerdir. Kabisi'nin bu risalesi, öğretmenlerin ve öğrencilerin durumunu

<sup>1</sup> Abul- Hasan'Ali Al – Kabisi, **İslam'da Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risale**, (Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen , Süleyman Ateş ) , Ankara, 1966, s.88.

açıklayan, pedagojik ve didaktik eserlerin başında yer almış, İslam pedagojisine büyük katkıda bulunmuştur. Eserde itikat psikolojisine ve iman esaslarına, zamanın ilim adamlarının fikirlerine yer verilmiştir.

Kabisi risalesinde, öncelikle İslam eğitim sistemindeki, temel meseleleri ele alarak ve olaylara dayanarak bir bütünlük sağlanmış başta iman esasları, içten inanış ve kabullenışı açıklamıştır. Genelde konular soru cevap yöntemiyle okuyucuya anlatılmak istenmiştir. Ayrıca Kuran'ın öğretilmesinde ve bilimin gerekliliği, çocuklara Kuran öğreniminin farz olduğu, velilerin bu konuları yerine getirmesi konularına da yer verilmiştir.

Dil öğretiminin yanında gramer, hesap öğretiminin lüzumlu ve faydalı olacağına işaret edilmiş, öğretmenliğin bir meslek haline getirilmesi savunulmuştur. Öğretmenin öğrenci ile olan hukuki ilişkileri ve sorumlulukları okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır.

Kabisi, eğitimde sıkça karşılaşılan sorunlar üzerinde durmuş, bu sorunların bir an önce çözülmesini salık vermiştir. Özellikle kız çocuklarının eğitimi, dayanın eğitimdeki olumsuz etkisi, otorite yanında şefkate yer verilmesi gibi sorunlara daha ağırlık vermiştir. Bu konular üzerinde dururken yol göstermeyi de ihmal etmemiştir. Özellikle öğretimin mecburi olmasını istemesi Kabisi'nin ileriye gören bir yazar olduğunu bizlere gösterir.

Üç bölümden oluşan esere Hıfzırrahman Raşit Öymen ve Süleyman Ateş, önsöz yazmışlar, ayrıca yazarın hayatını ve eserlerini tanıtan bölüm de eklemiştirler. Kitabın Türkçe'ye çevrilmesindeki amacı önsözde şöyle belirtmektedirler: "Kabisi'nin bu eserinde öğretim ve eğitim münasebetleri ile ilgili meseleler bir rehberlik niteliği ile değerlendirilmiştir. Hiç şüphe yok ki Kabisi'den bu yana geçen bin küsur yıl içindeki gelişmelere kıyasla bu aradaki ilmi seviyenin icapları ile kıyaslandığı zaman bazı noktaların tenkide veya doldurulmaya muhtaç olduğu aşikardır. Fakat mecburi tahsil Fikrinin yüzyıldan bu yana geliştiği düşünülürse bunu bin sene evvel benimsetme yolundaki gayret ve emekler, ancak takdirle karşılanmaya değer. Dini esaslardan hareket edilerek teokratik bir nizam içinde dogmatik bilimleri ayrılması gereken yer yanında Peygamberin hadisinden de faydalanarak" Kuran yedi harf üzerine indirilmiştir. Fakat **sana kolay gelenden okumaya başla !**". Yolunu tutmak bu günde öğretimde takip olunan

kolaydan zora, malumdan meçhule, yakından uzağa gibi kaideler arasında tedrici bir tekamül kaidesinin icapları olarak benimsenmiştir. Kısacası Kabisi'nin eserinde eskiyen kısım, tazeliğini muhafaza eden yanında çok azdır. Bu anlayışladır ki zamanının hadis ve fıkıh ilimlerinde olduğu kadar pedagojik entüsyonu örnek hocalığı ve insanlığı ile de tanınan Kabisi'nin bu eserini, İslam'da terbiye konularını tarihin perspektifi içinde inceleyeceklerle yaralı olacağı mülehazası ile dilimize nakletmeyi vazife saydık. Bu istikametteki ilgi ve araştırmaların meslek çevremizde ve okuyucularımızda devamını görmek ise bizim için ayrı bir mutluluk olacaktır”.

### 3002. Umumi Tedris Usulü

Hıfzırrahman Raşit Öymen Umumi Tedris Usulü<sup>1</sup> adlı eserini İstanbul Erkek Öğretmen Okulunda Müdür Muavini olduğu zaman, meslektaşı Nihat Adil'le birlikte yazmıştır. Kitap, yazarların öğretmen okullarında hazırladıkları ders notlarını bir araya getirmeleriyle oluşmuştur. Kitap hazırlanırken Almanya' da benzer konularda yazılan yeni eserlerden de faydalanmıştır.

Eserde üzerinde durulan en önemli konu eğitim ve öğretim de terbiye meselesidir . Kitabın ilk bölümünde özellikle bu konu üzerinde durulmuştur. Ayrıca terbiyenin eğitim üzerinde ki etkisi nelerdir? sorusuna cevap aranmıştır. Aynı zamanda kişisel terbiyenin okullarda öğrencilere ,nasıl verilmesi gerektiği üzerinde örnekler verilerek açıklanmıştır.

Diğer üzerinde durulan konu ise eğitimdeki program meselesidir. Öğrencilerin hangi programlarla eğitilmesi gerektiği, yeni programlardan örnekler vererek açıklanmaya çalışılmıştır. Öymen, eğitimde uygulanacak olan her yeni programın, öğrenci psikolojisi düşünülerek, hazırlanmasının daha faydalı olacağını düşünmektedir. Kitapta öğretmenlere örnek olması açısından özel örnek derslere de yer verilmiştir.

Son bölümde yazarlar, “eğitimde usul ve tarz” üzerinde durmuşlardır. Özellikle bu bölümde yabancı düşünürlerin eserlerinden örnekler vermişlerdir. Derslerde öğretmenin rolü açıklanarak, özellikle derslerin hazırlanmasında öğretmenin izlemesi gereken

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , Nihat Adil , **Umumi Tedris Usulü** , İstanbul, 1929, s.223 .

metotların üzerinde durulmuştur. Bu bölümün kitaba alınmasındaki amaç ise yeni yetişen öğretmenlerin, öğretim metotları alanındaki ihtiyaçlarını gidermektir.

### 3003. Genel Öğretim Metotları

Genel Öğretim Metotları<sup>1</sup>, bir dönemin bu konuda yazılmış en önemli eserlerinden birisidir. Eser yayınlandıktan kısa bir süre sonra, öğretmenliğe yeni başlayanlar için vazgeçilmez bir başvuru kitabı haline gelmiştir. Eser dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretimde metot kavramı incelenmiştir. Metot kavramı içerisinde de bazı konulara açıklık getirilmiştir. Özellikle üzerinde durulan konular ise: Metot ve öğretmen, genel öğretim metodu, öğretimde gaye, genel öğretim ve bireysel öğretim, bireysel öğretime dayanan öğretim sistemleri, öğretimin eğitsel ödevi, öğretimde ilgilerden ve iç güdülerden faydalanmadır.

Yazarlar, ders programlarının hazırlanmasının, öğretim metotları kadar önemli olduğunu düşünmektedirler. Bu konuyu kitabın ikinci bölümünde açıklamışlardır. Özellikle ders programları hazırlanırken dikkat edilmesi gereken, üç temel nokta üzerinde durmuşlar ve onları şöyle sıralamışlardır; sınıfların durumu, zamanın iyi kullanılması ve ders programların haftalara göre dağılımıdır. Ayrıca Haftalık ders programına konulan derslerin metot ve yöntemleri üzerinde de durulmuştur. Haftalık ders programına dahil edilen dersleri nasıl okutulması gerektiği açıklanmışlardır. Özellikle çözümlleme, sentez, tümevarım ve tüm dengelim konularına yer vermişlerdir.

Son bölümde ise öğrencinin derse katılımını sağlayan ve eğitimde önemli metotlardan birisi olarak kabul ettikleri, soru cevap yöntemi örneklerle açıklanmıştır. Ayrıca ödevler, öğretim ve öğretmen konuları üzerinde de durulmuştur. Eserin sonuna öğretim metoduna ait yazılı ödevler için bazı örnek sorularda eklenmiştir.

### 301. Çeviri Kitapları

#### 3010. İş Terbiyesi

---

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen, N.Adil Erkman, Genel Öğretim Metotları, İstanbul, 1958, s.162.

Amerika'nın ünlü Pedagoglarından Washington tarafından yazılan İş Terbiyesi <sup>1</sup>, eşi tarafından Tuskege şehrinde kurulan anneler birliğinin, çalışmalarını anlatmaktadır. Kadınlar birliğinin güttüğü amaç, yurttaşlarına yaşamlarını kazanma olanağı vermek, onları aşağılık duygusundan kurtarmak ve beyaz derililer arasında kendilerine eşit haklar sağlamaktır. Bunun yanında, kendisini kin ve intikam duygusuna kaptırmayan, diğer insanlara karşı sevgi ve saygı duyguları aşıl原因 insanlar yetiştirmektir.

On bölümden oluşan eserde, Amerika' da yaşayan zenci kadınlarının evlerinden örnekler verilmiş, geçmişteki yaşantılarıyla bu günkü yaşantıları kıyaslanarak anlatılmıştır. Yazar, zencilerin köle olarak yaşadığı dönemlerin artık kapanması gerektiğini, kadının sadece hizmetçi ve köle olması dışında bir insan, bir birey olduğunun bilincine varılması gerektiğinin mesajlarını vermiştir.

Hıfzırrahman Raşit Öymen, Türk Kadınlarının oluşturdukları, kadın hareketlerini ve teşkilatlarını Washington'un anlattığı kadın birlikleriyle kıyaslayarak önsözde eleştirir: "Yerli kuvvetlerini işletmek ve yerli mallarını korumak maksadıyla açılan anketlere ; ayda iki bin lira bütçesi veya beş yüz lira geliri olan bir ailenin tasarrufunu hesaplayarak ve sadece balo elbiselerinden misaller getirerek cevap veren hanımefendiler, veya işi gücü, ziyafet tertibinden ibaret kalan "kadın birlikleri" bu memleketin çalışan hakiki kadının bilmiyorlar .Onun kalbini ve iştiyaklarını görmüyor ve duymuyorlar". Ona göre aydın kadın şöyle olmalıdır: "Münevver kadın, inkılapçı kadın ;tırnağını uzatan, yüzünü boyayan salon, sinema ve balo kültüründen başka bir şey bilmeyen kadın değildir. Her şeyden evvel, içini süsleyen ve yıldızlayan, hayat savaşıdan evine, yurduna ve vatanına maddeden ve manen zahir olan kadındır. Ve asıl eli öpülecek el de bu kadında vardır".

Öymen, eseri gayet başarılı bularak şu yorumu yapar: "Yaratmak ve yaşatmak isteyenler için Washington; nasıl bir rehber ve hatta bir mabut ise, zevcesi de bu eserin büyümesi ve beslenmesi için onun kadar yürüten ve yükselten bir kuvvettir. Meslektaşlarım, çıkılacak merdivenleri titreyen ve gıcırdayan bir odada bu muhterem kadının "anneler birliğini" nasıl açtığını, ne asil gaye ile yürüdüğünü göreceklerdir Bu itibarla bu eser, yalnız kadınlara, muallimler ve mürebbileri değil, halk ile, mektep ile alakası olan herkese, büyük amirlere ve rehberlere de hitap eder. Eser ve onun sahibi

<sup>1</sup> Booker T. Washington , İş Terbiyesi , (Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen ) , İstanbul , 1930), s.117.

baştan sonuna kadar bu yaratmak ve yaşatmak ruhunu, teneffüs ettirdiği içindir ki kitabı neşrederken kalplerimiz onun aşkından ve iradesinden bir kıvılcım düşmesini, gönüllerimize onun ıstırapları dindiren kurtuluş ve yükseliş iksirinden damlamasını ve dökülmesini dilemekte büyük bir zevk duyuyorum.” Bu eserden etkilenen Öymen, okullarımızda iş eğitimiye yönelmek gerektiğini . özellikle meslek ve sanat okullarına bu işte öncelik tanınmasını önermiştir.

O dönemin kadınlarına, sosyal yaşantılarında rehberlik yapan eser, roman tarzında yazılmış olup, küçük hikayelerle de süslenmiştir. Eser Köy Enstitülerin kurulmasına kaynak teşkil etmiş aynı zamanda 1974 yılında toplanan IX Milli Eğitim Şurası’nda bu konunun “seçmeli dersler” yoluyla uygulanması için önemli kararlar alınmıştır<sup>1</sup>.

### **3011. Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi (İlkbahar )**

Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi <sup>2</sup>, o dönemde ilk okullarda okutulan, iş ve toplu öğretim derslerine kaynak kitap olması amacıyla tercüme edilmiştir Öymen, eseri dilimize kazandırırken fazla bir değişikliğe gitmemiş, bazı anlaşılacak kelimeleri çıkarmıştır.

Öymen’e göre resim yapmak okumak, yazmak ve konuşmak gibi önemli bir araçtır ve bu aracın iyi bir şekilde kullanılması gereklidir .Öymen, bu düşüncesinden yola çıkarak hayat bilgisi dersinin, resimle öğretilmesinin faydalı olacağını vurgular. Aynı zamanda dersin, resimle ifade edilmesinin, öğrencilerin düşüncelerini, kağıda aktarabilme yeteneklerini ortaya çıkarması bakımından da önemli bulur.

Eserde, hem ilkokulda okutulan hayat bilgisi dersinin konularına, hem de öğrencilerin bu konularda yaptıkları resimlere yer verilmiştir. İlkbaharın bütün güzelliği, doğanın yeniden canlanması, havaların değişerek insanlar üzerindeki etkileri kitapta anlatılan konular arasında yer alır. Çiçeklerin, kuşların , insanların resimleri kolaydan zora doğru öğrencilere çizdirilmiş, okuma parçalarıyla uyum sağlanmasına dikkat edilmiştir.

<sup>1</sup> Binbaşoğlu , a.g.e. , s.173 .

<sup>2</sup> Richerd Rothe , Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi ,( Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen), İstanbul,1931, s.64



### 3012. Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi (Kış)

Richard Rothe tarafından hazırlanan Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi<sup>1</sup>, kış mevsimini hikayelerle ve resimlerle anlatmaktadır. Richard Rothe'nin ilkbahar mevsimini anlatan diğer eserin bir devamı niteliğindedir. Hıfzırrahman Raşit Öymen, esere “maksada ve muhteviyata dair” bir bölüm eklemiştir. Bu bölüm de kitabın içeriği hakkında bilgi verir ve resim dersinin önemini vurgular: “Duyularak ve görülerek yapılan bir resim ve bununla alınacak malumatın ne kadar esaslı ve unutulmaz bir hale geleceğini izaha hacet görmeyiz . Onun için sadece resim derslerinde değil , doğrudan doğruya hayat bilgisi derslerinde ve diğer derslerde de resmi, bir lisan gibi istimal etmeğe çalışmalıyız”. Richard Rothe'un hayat bilgisi dersi hakkındaki düşüncelerini de bu bölümde kendi yorumuyla okuyucuya sunmuştur.

Kitabın ikinci bölümünde hikayeler ve bunlarla ilgili resimler yer alır. Öymen, bazı hikayeleri değiştirerek kendi kültürünüzün ürünü olan hikayeleri, kitabına almayı daha uygun görmüştür. Nasrettin Hoca, Hacivat ve Karagöz gibi kahramanların hikayelerini, çocukların anlayabilecekleri şekilde yazılmasına dikkat edilmiştir. Bu hikayeler resimlerle canlandırılmış, daha ilgi çekici hale getirilmiştir. Yılbaşı Kentleri, Ramazan Davulu, Ramazan Eğlencelerinde Karagöz, Cüceler, Kartopu, Kardan Adam Yapmak bu hikayelerden bazılarıdır.

### 3013. Yaşanmış Pedagoji

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in çeviri eserlerinden biri de Yaşanmış Pedagojidir<sup>2</sup>. Eser, 154 yılında Yaşanmış Pedagoji yahut Aktif Okul başlığında yeniden yayınlanmıştır .Öymen, eseri orijinalinden farklı olarak üç ana bölüme ayırmıştır: Birinci bölümde kitap hakkında düşüncelerini anlattığı önsöze yer vermiş. “Scharrelmann ve Pedagojisi”nin yer aldığı ikinci bölümde: Raşit Öymen, yazarın hayatını, eserlerini ve eğitim üzerindeki düşüncelerini açıklamıştır.

<sup>1</sup> Richard Rothe, *Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi (Kış)* ,(Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen), İstanbul, 1931, s.61 .

<sup>2</sup> H. Scharrelmann , *Yaşanmış Pedagoji* , (Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen), Ankara



Üçüncü bölümde ise, kitabın asıl konusu olan, “Vatandaşlık Terbiyesi” üzerinde durulmuştur. Scharrelmann vatandaşlık terbiyesi üzerine yazdığı makaleler de, bizzat kendi derslerinden örnekler vererek konuyu açıklamıştır. Eser de İş mektebi nedir?, iş mektebinde bir yılbaşı bayramı, ilköğretimde fizik, öğretmeye ve tekrarlamaya dair, gibi eğitimle ilgili makalelere yer vermiştir. Yazar aynı zamanda ,eşkıya edebiyatına karşı, boş lafa karşı mücadele, akvaryum, buğday başağı gibi güncel konulara değinen makaleleri de eserine almıştır.

### 3014. İş Esaslarına Uygun Öğretim Usulleri

İş Esaslarına Uygun Öğretim Usulleri<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen ‘in, Paul Ficker den yaptığı çeviri kitaplarının ilkidir. Gazi Terbiye Enstitüsü yayınları arasında yayınlanan eser, Eğitim Enstitülerindeki, öğretim usulü derslerine yardımcı kaynak olarak kabul edilmiştir .

Beş ana bölüme ayrılan eserde şu konulara yer verilmiştir: “Didaktik faaliyet şekillerinin esasları”, “Mevzu İşleme Şekilleri”, “Hakikatleri Bilvasıta Tanımada İş ve Faaliyet” , “Dil ile kavranılan Mevzularda Faaliyet” , “Metinlerde Faaliyet” .

Giriş kısmında, öğretmen ve öğrenci davranışları ve sınıftaki rollerinin nasıl olması gerektiği anlatılmaktadır. Faaliyet şekilleri ve müfredat programı alt başlık olarak verilerek uygulanacak programların öğrencilerin yeteneğine uygun olması, sınıf seviyesinin dikkate alınması ve eğitimin hayatın bir parçası olduğu anlatılmıştır. Üzerinde durulan diğer bir konu ise eğitimin, öğrenciyi hayata hazırlaması gerektiğidir.

Birinci bölümde konunun işlenişi üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde gözlem ve incelemenin öğrenci üzerindeki psikolojik etkisinden bahsedilir. İkinci bölümde yetişkin ve çocuğun gözlem ve incelemedeki farklılıkları anlatılarak gözlem ve incelemenin nasıl yapılacağı da örneklerle verilmiştir. Öğretimde, okul gezilerinin, bahçe işlerinin, hayvan ve bitki bakımının öğrenciyi nasıl geliştirdiği örneklerle anlatılmıştır.

<sup>1</sup> Paul Ficker, *İş Esaslarına Uygun Öğretim Usulleri* , (Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen), Ankara, 1940, s.144 .

Üçüncü bölümde, resim yapmaya kabiliyeti olan öğrencilerin yeteneklerinin ortaya çıkarılması gerektiğinin üzerinde tartışılmaktadır. Aynı zamanda bu bölümde, tarih ve coğrafya derslerinde haritanın kullanılmasının bu derslere ne gibi yararlar sağlayacağı anlatılmıştır.

Dil ile kavranılan mevzularda faaliyet adlı bölümde ise, öğretmenlerin sözel derslerde konuları anlatış biçimleri üzerinde durulmuş ve örneklerle açıklanmıştır. Yazar, öğretmenlerin, dersleri ilginç hale getirerek anlatmalarını istemektedir. Konuların güncelleştirilerek ve yeni gelişen teknolojiden yararlanılarak anlatıldığı takdirde daha kalıcı olacağı anlatılmaya çalışılmıştır.

Eserin son bölümünde edebi metinlerden, tarihi memba parçalarından, ders kitaplarından, öğretici yazılardan, yabancı dille yazılmış metinlerden, gazete metinlerinden, sözlüklerden nasıl yararlanılabileceği üzerinde durmuştur.

### **3015. Vatandaşlık Terbiyesinin Manası**

Vatandaşlık Terbiyesinin Manası<sup>1</sup>, dünyanın tanınmış eğitimcilerinden Kerschensteiner'in en önemli eserlerinden biridir. Ona göre eğitimin amacı, kişiyi iyi bir yurttaş olarak yetiştirmektir. Yurttaşlık kavramı içinde kişinin mesleği olmakla birlikte, onun devlet ve içinde bulunduğu toplum de yetiştirmekte vardır .Ona göre “Her birey, doğanın kendisine izin verdiği alan ve derecede eğitilmelidir”. Bununla da iş bitmiş olmaz .Yontulmuş bir taş, yapıdaki yerine konmayıp bir tarafa atılınca nasıl işe yaramazsa, yetişmiş insanda topluluk içinde gerekli ve işe yarar bir yer tutmadıkça amaç gerçekleşmez. Birey, aynı zamanda kendi yaşamını kazanabilmek ve topluma her zaman hizmet edebilecek bir halde bulunmak için, ikinci ve üçüncü eğitim aşamalarından geçmelidir. Bunlarda uzmanlık ve ulus eğitimidir. Bu düşüncelerle o, eğitimin amacını şöyle saptamıştır: “Toplumun yeni yetişmekte olan bireylerine, kendi içinde verimli etkinlikte bulunabilme olanağını vermek ve toplum bireylerine gerek birbirlerine karşı ve gerekse devlet ile karşılıklı hareket biçimlerini öğretmektir”.

<sup>1</sup> Georg Kerschensteiner , **Vatandaşlık Terbiyesinin Manası** , (Çev. Hıfzırahman Raşit Öymen), Ankara, 1947, s.81 .

Öymen, eseri çevirmesinin iki nedeni olduğunu söyler: “On beş yıl önce okuyucularıma verdiğim sözün yükünden kurtulmaktır. Bolu milletvekilliğim tercümesine başladığım ve siyasi ilimler dergisinde bazı bahislerini o vakit neşrettiğim bu eseri, o kadar özenmeme ve meslek arkadaşlarımdan teşvik görmeme rağmen, tamamlamağa vakit bulamamıştım. Bundan başka, halkçı devletimizin gelişmesinde ki terbiye anlayışı etrafındaki hareketlere ne kadar çok ihtiyacımız olduğunu her gün biraz daha yakından gördüğüm içindir ki elimin altından ayırmadığım bu değer verdiğim kitabı, muhitimize ve meslek arkadaşlarıma tanıtmayı, kendime vazife bilirim. Halk oyunu ve halk iradesini hakim kılma yolunda tek dereceli seçimlere geçtiğimiz ve ilk tecrübelerini yaptığımız bir sırada, vatandaşlara yol gösterecek ana fikirleri belirtmeğe ve bunları yürütmeğe o kanaatteyim ki, her zamandan çok ihtiyacımız vardır. Şu hakikati ne kadar tekrarlarsak yeridir: “Etrafında milletçe toplanacağımız ve birleşeceğimiz”, bir vatandaşlık terbiyesi zihniyetine yer vermek ve bu zihniyetin ahlaki müeyyideleri karşısında iradelerimizi yoğurmak faziletini göstermelidir ki, her taraftan esebilecek ve her birimizi kasıp kavuracak bir ihtiras fırtınasının içine sürüklemekten kendimizi koruyabiliriz.”

Hıfzırrahman Raşit Öymen, eserin sonuna iki makalesini ve Amerikan ve İngiliz okullarında okutulan, vatandaşlık terbiyesi derslerine ait notları da eklemeyi uygun görmüştür. Kerschensteiner’i tanıtıcı bilgi de kitabın son kısmında yer alır.

### 3016. İş Öğretiminin Sosyal Şekilleri

Öymen, Gazi Eğitim Enstitüsünde, İş Pedagojisi ve tarihi derslerini okuttuğu sırada bu eserden faydalanmış ve didaktik faaliyet şekillerine ait birinci bölümü Enstitünün yayınları arasında dilimize çevirmiştir. Öymen, cumhuriyetle beraber yeni bir gelişme hamlesini kazanmış öğretmen okullarında sosyoloji dersinin müfredat konularına eklenmesi, bu dersle ilgili yardımcı kitaplara duyulan boşluğu ortaya çıkardığını düşünür. Öymen, bu ihtiyacı gidermek için, İş Öğretiminin Sosyal Şekilleri<sup>1</sup> adlı eserin, ikinci bölümünü de yayınlamayı uygun bulmuştur. Eserin tercüme ederken orijinaline uymaya dikkat eden Öymen, bazı yerlerde kısaltmalar ve eklemeler yapmayı uygun bulmuştur.

<sup>1</sup> Paul Ficker, İş Öğretiminin Sosyal Şekilleri, (Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen), İstanbul, 1953, s.65.

Kitapta, sınıfın niteliği, okul sınıfı şuurunun psikolojik gelişmesi, toplu sınıf öğretiminin önemi, serbest sınıf konuşmalarının niteliği öğretmenin rolü üzerinde durulmuştur. Öğretim dışı faaliyetler ve yatılı okullarda öğrencilerin yaşayışları ele alınarak örneklerle açıklanmış ve öğrencilerin ev hayatlarına ait bir bölümde ele alınmıştır.

Öğretim teknikleri üzerinde duran yazar, bu tekniklerin zamanında ve yerinde kullanılmasını istemiştir. Bu tekniklerden özellikle soru cevap yöntemi üzerinde durulmuş ve örneklerle açıklanmıştır.

Ficker, eserinde öğretim usullerini ve tarzlarını, iş anlayışı çerçevesi içinde yeni metotlara göre sıralarken, yeni buluşlar ve yeni terimler ortaya çıkarır. Ayrıca yeni öğretim metotları konusunda tanınmış ,Hugo Gaudig, Otto Scheibner'in görüşlerine ve örneklerine de geniş yer verir.

### **3017. Vatandaşlık Terbiyesinin Manası**

Kısa sürede beğeni kazan Vatandaşlık Terbiyesinin Manası<sup>1</sup>, Almanya da ki “Kamuya Yararlı Bilimler Akademisi”n den ödül almış ve defalarca yeniden yayınlanmıştır. Hıfzırrahman Raşit Öymen eseri ilk kez 1947 yılında yayınlamış ve o dönemde büyük ilgiyle karşılanmıştır. Öymen, eseri tekrar elden geçirerek sadeleştirmiş ve son şekliyle,1972 yılında yeniden okuyucularıyla buluşturmuştur

### **3018. Yeni Okulda Didaktik**

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in, çeviri eserlerinden biri olan, Yeni Okulda Didaktik<sup>2</sup> ilk kez 1953 de yayınlanmıştır. Öymen, eserin güncelliğini koruduğunu düşünerek tekrar elden geçirmiş, yeni bir başlıkla okuyucularına sunmuştur.

### **3019. Çocuklara Resimli Küçük Hikayeler**

<sup>1</sup> Georg Kerschensteiner, **Vatandaşlık Terbiyesinin Manası**, (Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen), Ankara,1972 , s.81 .

<sup>2</sup> Paul Ficker , **Yeni Okulda Didaktik** , (Çev.Hıfzırrahman Raşit Öymen), Ankara, 1972, s.182 .

Çocuklara Resimli Küçük Hikayeler<sup>1</sup>, Öymen'in çocuklar için tercüme ettiği ilk eseridir. Eserin, kaç yılında yayınlandığı ve hangi yazardan tercüme yapıldığı bilinmemektedir. Öymen, hikayeleri çocukların hayal dünyalarını geliştiren en büyük araç olarak görür. Özellikle okul öncesi eğitimde, hikayelerin öneminin yadsınamaz olduğunu düşünür. Kitap, yayınlandığı dönemde serbest okuma derslerinde, sınıf ve okul kütüphanelerinde yardımcı ders kitabı olarak kullanılmıştır.

Kitapta : “Üç kelebek” , “Saka Kuşu” , “Arı ve Güvercin” , “Çocuklar ve Ay” , “Kedi ve Üç Köpek” , “Tavşan ve Tilki” , “Kurt Ve İnsan” , “Tatlı Su Balığı” , “Horoz Ve Tilki” , “Horoz Ve Tavuk” , “Tilki Ve Kedi” , “Tespah Böceğinin Seyahati” , “Korkunç Örümcek” , “Farelerle Kurbağaların Muharebesi” , “Tatlı Bulamaç” gibi, çocukların ilgisini çekebilecek , hikayelere yer verilmiştir.

### 3020. Çocuklara Öğütler

Hıfzırrahman Raşit Öymen, Ethem İbrahim Paşa'nın oğlu için hazırladığı Çocuklara Öğüteler<sup>2</sup> adlı kitabı, Osmanlıcıdan günümüz Türkçe'sine çevirerek, kendi önsözüyle birlikte iki bölüm halinde yayınlamıştır. Kültür bakanlığının 1992 yılını kitap okuma yılı kabul etmesi ve ulusal kültüre katkıda bulunan kitapları yayınlama politikası çerçevesinde, eser çocuklara yönelik kitaplar arasında yayınlanmıştır.

Öymen, önsözünde Ethem İbrahim Paşa'yı tanıtmıştır. Ayrıca bu kitabın onun tarafından neden kaleme alındığı sorularına yanıt aramıştır. Öymen, Ethem İbrahim Paşa'yı sadece geçmiş dönemlere ait bir pedagoğ değil, aynı zamanda yaşadığımız yüzyılın pedagojik düşüncelerini ve davranışlarını benimseyen önemli eğitimcilerinden biri olarak da görür.

Kitabın ikinci bölümünde Ethem İbrahim Paşa'nın çocuklarına yazdığı risale bulunmaktadır. Otuz bölümden oluşan risale daha çok nasihat şeklinde anlatılmıştır. Ethem Paşa kendi başından geçen olayları örnekleyerek anlatmış özellikle temizlik ve öğrenim konularına değinmiştir.

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Çocuklara Resimli Küçük Hikayeler** , İstanbul , s.80

<sup>2</sup> Ethem İbrahim Paşa , **Çocuklara Öğütler** , Ankara , 1993 , s.88 .

Eserin son bölümünde diğer bölümlere nazaran daha uzun tutulmuştur. Bu bölümde Bilimin önemini, yabancı dil öğrenimi, meslek seçimi, insanlık gibi günümüzde de hala önemini koruyan konulara yer verilmiştir.

### 302. Kendi Yazdığı Kitaplar

#### 3020. Mektepçiliğin Kabe'sinde

Mektepçiliğin Kabesinde<sup>1</sup>, Hıfzırrahman Raşit Öymen'in Cumhuriyet döneminde yayınlanan ilk eseri olması bakımından büyük önem taşır .Öymen bu kitabını 1926 yılında, Viyana'dan döndükten sonra kaleme almıştır. Öymen Yeni kurulan cumhuriyetin eğitim konusunda sorunları olduğunu biliyor ve bu sorunların bir an önce çözüme kavuşturulmasını istiyordu . Öymen'in, yeni uygulanacak eğitim programları hakkında önemli düşünceleri vardı. Yeni yapılanmada, okutulacak derslerin kaynak kitaplarının olmadığını biliyor ve bunun da büyük bir eksiklik olduğunu düşünüyordu. Öymen bu düşüncelerini önsözünde şöyle dile getirmektedir. “Okul gibi yeni kuşaklar üzerinde işleyen kuruluşların en önemli görevi toplumun menfaatine uyan devrimleri hizmet etmektir. Bu amaçla eldeki elemanlar, okul yapıtları, ders araç ve gereçleri, yeni programlara göre kılavuzlar Milli Eğitim bütçelerimiz hayati birere sorun sayılmadıkça kökten bir şey yapılmasına imkan ve ihtimal yoktur”<sup>2</sup> .İşte bu düşüncelerle gittiği Viyana'da, hastalığına rağmen buradaki okulları gezmiş ve yeni fikirlerle ülkesine dönmüştür.

Öymen, İ.Agah Çubukçuyla yaptığı bir söyleşide ise kitabı yazmasındaki amacı şöyle anlatır: “İstiklal savaşı sıralarında Atatürk'ün kafasında eğitimin millileşmesi ve çağdaşlaşması düşüncesi vardı. Konuşmalarından böyle anlaşılıyordu. O derecedeki imparatorluğun çöküşünü maarifteki bozukluğa bağlıyordu. Bunu Sakarya savaşından önce açıklamıştır. Ben Viyana'da ki incelemelerimde tutuculuğun direnişinin nasıl kırıldığını

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Mektepçiliğin Kabe'sinde** , İstanbul, 1928, s.256.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , “ Dört Yazı” , **Eğitim Hareketleri Dergisi** , XXIII / 286, (Ankara, 1980), s.12



araştırdım. Dönüşümde bu ileri görüşlerin savaşıllığını benimseyerek ve zengin örnekler vererek Mektepçiliğin Kabe'sinde adlı eserimde düşüncelerimi açıkladım"<sup>1</sup>.

Öymen, gezdiği okullarda, eğitim programları, okutulan dersler, okullarının mali kaynakları, öğretmenin rolü, öğretmen öğrenci ilişkileri gibi konular üzerinde incelemeler yapmıştır. Aynı zamanda Avusturya'da ki eğitimle ilgili tutuculuğun ortadan kalktığını görmüş ve bundan da oldukça etkilenmiştir. Yurda dönüşünde bütün bu incelemelerini ve burada elde ettiği bilgileri, diğer meslektaşlarıyla paylaşmak istemiştir.

Mektepçiliğin Kabe'sinde, özellikle öğretmenler tarafından büyük ilgi görmüştür. Eserin, bir süre sonra ikinci ve üçüncü baskıları yapılmıştır. Öymen, eserinin neden bu kadar ilgi gördüğünü kitabın ikinci baskısına yazdığı önsözünde şöyle anlatır: "Tam bir sene geçmeden, şu kitabı, ikinci defa bastırmak lazım geldi. Bu nakle, kitabımın bir ihtiyaca tekabül ettiğini söylemekten ziyade, bu aradaki maarif faaliyetinin okumak ihtiyacını artırdığına işaret etmek istiyorum. Filhakika en yeni terbiye cereyanlarından mehum olarak tanzim olunan müfredat programlarının bu seneden itibaren, bütün ilk mekteplerde tatbik edilmesi, muallimin kütüphanesinde mühim bir boşluk doldurmuştur. Yeni program, mektepçiliğimiz için iyi bir programdır ve muhakkak ki, cumhuriyet inkılabı ile birlikte yürümesi lazım gelen maarif inkılabının el ile tutulabilecek, en önemli mahsulüdür. Ancak bu programın hayata geçmesi ve yaşaması için rehberliğe neşriyata ihtiyaç vardır. Yeni program nasıl sırf kendi kalmamızla çizilmiş ve yazılmış değilse bu programın esas itibariyle tatbik olduğu yerlerdeki neşriyat ve faaliyeti de takip ederek lisanımıza ve mekteplerimize nakil etmek mecburiyetindedir"<sup>2</sup>.

Osmanlıca yayınlanan eser; "yeni programlar ve toplu tedris", "ilk tahsil mevzuları", "geriler programı ve geriler mektebi", "muallim mektepleri ve programları enstitüsü" olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Hızırrahman Raşit Öymen'in, Avusturya, Rusya ve Almanya'daki eğitim programlarını karşılaştırarak incelediği bölüm, eserde genişçe bir yer tutmaktadır. Hızırrahman Raşit Öymen, okulları gezdiği sırada başından

<sup>1</sup> Çubukçu , a.g.m. ,s.6.

<sup>2</sup> Öymen , Mektepçiliğin Kabe'sinde , a.g.e. ,s.1



geçen ilginç olayları da anlatarak kitabı monotonluktan kurtarmıştır. Ayrıca bazı bölümler resim, tablo ve şemalarla açıklanmıştır.

Mektepçiliğin Kabe'sinde Viyana Eğitimi konusunda Türkiye'de ve dünyada yazılan iki kitaptan biridir. Bu nedenle eser, Viyana Pedagoji Enstitüsü Kitaplığında da yer almıştır. Türkiye'de dönemin Milli Eğitim Bakanlığınca Takdirname ile de ödüllendirilmiştir<sup>1</sup>.

### 3021. Mektep İnzibatında Reform

Mektep İnzibatında Reform<sup>2</sup>, Hıfzırrahman Raşit Öymen'in, "yeni terbiye cereyanları" adı altında başlattığı eğitim kitaplarının ilkidir.

Avrupa'da, ünlü eğitimcilerin tartıştıkları iş prensipleri, toplu tedris ,tek iş mektebi konularını Öymen, eserinde ele alır ve bu konuların Türk Eğitim Sisteminde de uygulanmasını ister, bu düşüncelerini şöyle dile getirir: "Her biri başlı başına birer mesele olan bu hareketleri, tevali edecek neşriyatımızla meslektaşlarımıza tanıtmaya çalışacağız". Bu konuların eğitim çevrelerince hiç tartışılmadığını ise eleştirir: "Avrupa terbiye aleminde bunların her biri hakkında yüzlerce eser ve makale yazılır ve münakaşalarına hararetle devam olunurken, bizim bilhassa reform davasında olduğumuz bir sırada bu meselelere ve bu neşriyata yabancı kalmamız, acı olsa gerektir."

Yedi bölümden oluşan eserde, yeni Türkiye'de Demokrasi ve Cumhuriyetin ana prensibinin eğitime yansması,yeni devletin otoritesinin eğitim hayatına da etki etmesi konuları üzerinde durulur. Eski eğitim sisteminin eksikliklerinin öğrenciler üzerindeki etkileri örneklerle anlatır .

Öymen, bu kitabında baskıya dayanan okul disiplini eleştirmekte ve cumhuriyet eğitiminin temeli olarak kabul ettiği "kendi kendine yönetim" biçimini önermektedir. Eleştirilerinde sert bir dil kullanıyor: "Bu gün okullarımızda açık olarak iki durum görülüyor; ya çıt çıkmayan okullarımız vardır; burada eski disiplin araçları egemendir.

<sup>1</sup> Çubukçu , a.g.m. , s.6.

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Mektep İnzibatında Reform**, İstanbul, 1929, s.91.

Veyahut curcunaya dönen okullarımız vardır. Burada eski disiplin araçları yoktur, fakat yenisi de yoktur ... Hareketleri yönetimi tarafından dışsal kuvvetlerle iyice sınırlanmıştır. . Öğrencinin bireyselliği, gereksinimleri, eğilimleri dikkate alınmamıştır. Böyle bir disiplin, oyunu çok görür. Öğrencinin derslikte de hiç hareket etmemesini, düşümsel hareket dahil, yalnız dinlemesini ve yalnız sorulunca söylemesini ister. Arkadaşından silgi istemek, Hafifçe bir şey sormak yasak ve büyük kabahattir. Müdür ve öğretmenlerin gözetlemesi, müdür yardımcıları ve gözetleyicilerin izlemesi ve kovalaması yetmezse, öğrenci arasından hafiyeler de seçilir.” Öymen, esere bu düşüncelerini desteklemesi açısından batı ülkelerinden de örnekler vererek, yeni eğitim sisteminde uygulanacak metotların Amerika ve Almanya gibi gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinden yararlanarak yapılmasını uygun buluyor.

### 3022. Pedagoji Kıraatı

Öymen’in 1931 yılında yazdığı Pedagoji Kıraatı <sup>1</sup>, eski eğitim sisteminde uygulanan tek kitap usulüne karşı çıkmaktadır. Öymen, eserinde bu konuyu şöyle eleştirir: “Yeni pedagojinin mücadele ettiği meselelerden biri de eski mektebin tek kitap usulüdür. Bu mücadele sahası ilk mektepten başlar, ta darülfünuna kadar temadi eder. Şahsiyetin teşekkülü ve inkişafı için talebenin zati araştırması ve şahsi tetkikleri en doğru yol olunca onu, sadece tek bir ders kitabına esir etmek, hakikatleri orada yazıldığı gibi aynen ezberlemesini istemek kadar manasız bir teklif olamaz. Ayrıca okumak zevk ve merakını da bu tarzın felce uğratacağı şüphesizdir.”

Kitap aynı zamanda meslek liselerinde okutulan, meslek derslerine yardımcı kaynak olması için hazırlanmıştır. Öymen, önsöz de kitabın yazılmasında ki amacı şöyle anlatır: “Pedagoji Kıraatı tek kitap usulü aleyhtarlığının müspet bir ifadesi olarak ortaya atılmış ve meslek derslerine yardımcı kitap olarak hazırlanmıştır. İçindeki satırlar; Meslek liselerinde geçen meseleleri, zamanımızın tanınmış mürebbileri nasıl düşünüyorlar? sualine de kısmen cevap verecek ve yeni cereyanların akışını ve istikametini namzetlere ve muallimlere tanıttacaktır.”

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Pedagoji Kıraatı** , İstanbul , 1931, s.159 .

Öymen, okullardaki terbiye konusunu açıklarken hem Türk hem de yabancı eğitimcilerin görüşlerine yer vermiştir. Eserde Kerschensteiner'den “yarının mektebi iş mektebi olacaktır”, “devlet ve iş mektebi ve iş mektebinin ve vatandaşlık terbiyesinin deruni esasları “,Adolf Feriye'den “faal mektep kitabı”nın önsözü, Jules Payot'dan “irade terbiyesi”, G. Bauer'den “muhtelif tedrisat ve müşterek terbiye”, Wilhem Münch'tan “her iki cinsin müşterek terbiyesine dair”, Bovet'den “cinsi terbiye” konularına yer vermiştir.

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in yazdığı bölümler ise, “pedagoji kıraatı münasebetiyle” “muhtelif tedrisat hakkında bir not”, “tecrübe mektepleri”dir. Eserin son bölümünde, o dönemde Almanya'da açılan Odenwaldschule tanıtılmış ve iş mekteplerine ait okulların bulunduğu, bir de cetvel eklenmiştir.

### 3023. Yeni Mektebe Doğru

Yeni Mektebe Doğru<sup>1</sup>, Öymen'in en önemli eserlerinden biridir. Eser Türk eğitim hayatına büyük katkı sağlamıştır. Bu nedenle eğitimci yazarlar Öymen'in bu eserinin ayrı bir özelliğinin olduğunu düşünürler ve övgüyle bahsederler. 1931 yılında çıkarılan bu kitap Öymen'in o güne kadar çeşitli gazete ve dergilerde yayınladığı makalelerden, kısmen öğretmen okullarında katıldığı seminerlerdeki konuşmalardan ve öğretmenlere verdiği konferanslarındaki, konuşmaların metinlerinden oluşur.

Yedi bölümden oluşan eserde, çağdaş görüşleri yansıtan “alfabesiz okul”, “toplular öğretimi”, “öğretimde iş ve doğrudan doğruya etkinlik ilkesi”, “yeni okulda toplumsal etkinlik şekilleri”, “yeni okulda kitap eğitimi”, “ yeni okulda resim öğretiminin yeri” gibi konular yer alıyor .

Öymen, önsözde kitabı yazmasındaki amacı şöyle dile getirir: “Bu kitapçığın içindeki satırlar, çatısını kurmak istediğimiz, yeni mektep heyecanıyla yazılmıştır. Ve ilmi bir tektik tecrübesi olmaktan ziyade yeni ufuklara işaret eden bir iman ve kanaat mecmuasıdır. Onun içindir ki asıl maksadı da “Yeni Mektep” havasını teneffüs eden genç fikirli meslektaşlarıma, çetin mücadelelerinde tesadüf edecekleri her türlü müşkülata karşı ümit ve cesaret yoldaşlığı yapmaktır.”

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Yeni Mektebe Doğru** , İstanbul , 1931 , s.150 .

### 3024. İş Mektebinden Ders Misalleri

İş Mektebinden Ders Misalleri<sup>1</sup>, öğretmen kitapları serisinden yayınlanmıştır. Öymen'in bu eseri, Richerd Rothe'dan daha önce tercüme ettiği, Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi'ne benzerlik gösterir.

Kitabın yazılmasındaki amaç, ilkokul öğretmenlerinin resim dersinde izleyecekleri yolları göstermek ve öğrencilerin resme karşı ilgilerini artırmaktır. Bu amacı kendisi şöyle ifade eder: “Muallimler Mecmuasında bastırduğumuz bu örnekleri toplamaktan ve neşretmekten maksadımız, tecrübeli ve uyanık kafalı bir muallimin bu yoldaki emeğini ve aldığı mahsulü meslektaşlarımıza tanıtmak ve onları kendi işleri üzerinde düşünmeğe ve araştırmalara sevk etmektir.”

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in bu eserinde belirtmek istediği en önemli nokta, ilkokulun , aynı zamanda çocukların yeteneklerini ve üretkenliğini ortaya çıkaracak olan ,bir iş okulu olduğudur. Bu konuyu İş Terbiyesi adlı eserinde de anlatmış, özellikle okullarımız da iş eğitime önem verilmesi gerektiğini savunmuştur. Okulları “hala kitap ve laf, ağırlıktan başka bir değeri olmayan bilgileri öğretme okulları” olarak tanımlar ve Atatürk'ün şu sözleri üzerine dikkatleri çeker: “ Çocuklarımıza öyle bir eğitim ve öğretim vermeli ki, ticaret alanında, tarımda, sanatta ve bunların bütün etkinlik alanlarında yararlı olsunlar, etkin olsunlar .”

Eserde, öğrencilerin hayat bilgisi dersinde yararlanabilecekleri bazı konulara ve öğrencilerin bu konularda çizdikleri resimlere yer verilmiştir.

### 3025. Tek Öğretmenli ve Beş Sınıflı Köy Okulları

Tek Öğretmenli ve beş sınıflı Köy Okulları<sup>2</sup>, dönemin milli eğitim bakanlığı yayınları arasında yayınlanmıştır. Eser, ilköğretim davasının gerçekleştirilmesi yolunda,

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , İş Mektebinden Ders Misalleri , İstanbul , 1934 , s.67 .

<sup>2</sup> Öymen , Tek Öğretmenli ve Beş sınıflı Köy Okulları ,a.g.e. , s.90 .

üç sınıflı ve tek öğretmenli köy okullarını, beş sınıflı okullar haline getirmenin gerekliliğini savunur.

Hıfzırrahman Raşit Öymen eserinin ilk bölümünü, Birinci Milli Eğitim Şurasına sunmuştur. Eser, Şura kararlarının alınmasında büyük ölçüde yardımcı olmuş, köy okullarının düzeltilmesine katkıda bulunmuştur.

Öymen üç yıllık köy okullarının beş yıla çıkarılmasının, zorunlu hale geldiğini eserde sert bir dille anlatır: “Üç sınıflı köy okulu: tahsil şuuru hariçten zorla verilen devirlerden, mutlakiyet devirlerinden kalma bir mekteptir. Bu devirlerde köy aşağı sanmış ve bir istismar mevzuu gibi mütalâa olunmuştur. Milliyetçi ve halkçı bir rejim için, köyü, ilk tahsilin umumi ve mecburi mahiyetinden hariç tutmakla bizzat devletin kendi bünyesi sakatlanmış olur. Cumhuriyete kadar köy okullarının bu kusurlu haline dikkat çekmek boşuna olurdu. Fakat maarifi de, ordu ve adalet müesseseleri kadar umumi bir kıymet haline getirmiş olan ve halkının yüzde sekseni köyde oturan bir devlet için, mecburi tahsil yıllarını köyde üç, şehirde beş diye ayırt etmesi ve üç sınıftan yukarısına yükselten yolların aranmaması hiçbir surette mazur görülemez. Bu halin sebebini, ana kıymetler ve beynelmilel ölçüler yerine, sadece tedris tekniği gibi, daha çok, muallimin kendisine tabi olan unsurdan hareket etmemizde buluyoruz .”

Yabancı ülkelerde ki köy okulları örneklerle anlatılmıştır. Özellikle Almanya da ki ilkokullar dan örnekler sunularak, beş sınıflı okullarda ki haftalık ders programı örnekleri, birleştirilmiş sınıfların ders cetvelleri ve öğretim tekniklerine yer verilmiştir.

Eserin, diğer bölümü tek sınıflı okullarda görev yapan öğretmenlere, yardımcı olması için açılan, eğitici kurslara ve düzenlenen kongrelere ayrılmıştır. Eğitimin temellerinin, köy okullarında atılacağını savunan Öymen, yazdığı bu eserle bunu bir kez daha kanıtlamıştır.

### 3026. Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri

Öymen, Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri<sup>1</sup> adlı eserini, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Pedagoji bölümünde öğretim görevlisi olduğu zaman ders kitabı olarak hazırlamıştır. Öymen, kitabı hazırlamasındaki nedeni şöyle açıklar: “Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geçirdiği safhalar içinde Türk Eğitim hayatı, yepyeni problemlerle karşılaşmıştır. Bu problemler, milli kurtuluş savaşlarının eşsiz iradesi ve muhteşem zaferi üzerine bina edilen yeni Türkiye Devleti'nin hayati problemleridir. Onun içindir ki biz bu problemleri, derslerimizde başta Türk Devriminin Ana Eğitim Problemleri diye adlandırdık ve öylesine manalandırdık.”

Eser üç bölümden oluşmuştur .Bunlar sırasıyla; “vatandaşlık eğitimi ve siyasi eğitim”, “umumi ilkokul anlayışı ve ilköğretim seferberliği problemi”, “ umumi devlet okulunun gelişimi”dir.

Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri, Öymen'in eğitim ili ilgili görüşlerini daha iyi yansıtmaktadır. Öymen, cumhuriyet eğitiminin önemli öge yada özellikleri üzerinde durmuştur. Yazılarında özellikle “demokratik” ve “laik” eğitim konuları ağır basmaktadır. Ona göre, eğitim ve öğretimin demokratlaştırılması, herkesi eşit eğitim ve öğretim olanakları sağlanmasıyla gerçekleşir. O, eşit eğitim olanakları sağlanması, parasız okullar açılması; mesleklerarası maaş baremlerinin birbirine yaklaştırılması, köy ve kent okullarının denkleştirilmesi, halk eğitimine önem verilmesi gerektiği görüşlerini eserinde savunmaktadır. Eğitimin demokratlaştırılmasında Sosyal Bilgiler dersinin önemine inanır. Laik öğretim ve eğitim konusunda şu görüşü savunur: “Laik devlet, yurttaşın dünya işleri ile uğraşır. Laik devlette, din işleri, yurttaşın özel işleridir.”<sup>2</sup>

### 3027. Doğulu ve Batılı Yönü İle Eğitim Tarihi

Hıfzırrahman Raşit Öymen 'in , ders kitabı olarak hazırladığı, eserlerinden biride de Doğulu ve Batılı Yönü İle Eğitim Tarihidir <sup>3</sup>. Öymen, Ankara Üniversitesinde öğretim

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri** , Ankara, 1965, s.60.

<sup>2</sup> Öymen , **a.g.e.** , s.104-120 ,

<sup>3</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Doğulu ve Batılı Yönü ile Eğitim Tarihi** , Ankara, 1969, s.111.

görevlisi olduğu yıllarda yazdığı bu eserin farklı bir özellik taşıdığını belirtir. O'na göre bu eserde, eğitim tarihi incelenirken hem doğunun hem de batının eğitimindeki farklı yönler ele alınmıştır.

Eğitim tarihi: “doğunun batıya etkisi”, “ilkçağlarda Helenlerde öğretim ve eğitim”, “Romalılarda öğretim ve eğitim”, “batı eğitiminin temel kaynakları”, “Hıristiyanlık da eğitim ve öğretim”, “üniversiteler ve şehir okulları”, “Rönesans ve reformasyonun eğitim görüşlerini” inceleyen sekiz bölümden oluşur .

Öymen, doğunun batıya etkisini, eserde şöyle ifade eder: “Her gün biraz daha aydınlanan belgelerinde ispatladığı gibi kültür ve medeniyetin olduğu kadar insan eğitiminin de ilk beşiği ve yatağı doğudur ve antik kültürün ilk mayası, doğu ile olan temas ve münasebetlerin içinde yoğrulmuştur. Bir kelime ile güneş ve hayat, sadece coğrafi ifadesiyle değil, geniş anlamıyla doğudan yükselmiştir. Latince’de yerleşmiş bir ata sözünde söylendiği gibi “Ex oriente lux”(ışık doğudan gelmiştir)”.

Yazar, Mısır, Asur, Sümer, Akad, İrail, İran, Hint ve Çin’den örnekler vererek doğu eğitiminin batıyı hangi yönlerden etkilediğini okuyucularına anlatmıştır. İlk çağların düşünüş ve davranışlarına dayanan kökleri anlatıldığı gibi, batı eğitiminin de temellerini teşkil eden Helen, Roma, Hıristiyanlık, Rönesans ve Reform hareketlerine de yer verilmiştir .Öymen, aynı zamanda Orta Çağın doğudaki kuruluşlarını, ilk üniversitelerin doğuşunu ve gelişmesini, bu yoldaki öncülüğü yapan İslami kuruluşları, mukayeseli bir şekilde anlatmıştır.

### **3028. Türkiye Cumhuriyeti’nin Eğitim Devrimi**

Hıfzırrahman Raşit Öymen, Türkiye Cumhuriyeti’nin Eğitim Devrimi<sup>1</sup> (1923-1938) cumhuriyetin ilk yıllarındaki eğitim politikasını ele almaktadır. Bu eser daha önce Sekizinci Tarih Kongresi için hazırlanmış bir makaledir .

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , **Türkiye Cumhuriyeti’nin Eğitim Devrimi**, Ankara, 1983, s.15.



### 31. Öymen'in Yayınladığı Dergileri

Hıfzırrahman Raşit Öymen, Yeni Mektep ve Eğitim Hareketleri dergilerini çıkarmıştır. Bunlardan Yeni Mektep dergisi, milli mücadele döneminde kısa süren bir yayın hayatı olmuştur. Öymen, 1955' den ölümüne kadar (1979) aralıksız yirmi beş yıl boyunca Eğitim Hareketleri dergisini çıkarmıştır.

#### 310. Yeni Mektep Dergisi

Hıfzırrahman Raşit Öymen, öğretmenliğe başlamasıyla birlikte yayın hayatına da başlamıştır. Öğretmenlik hayatının ikinci durağı olan Trabzon'da öğretmen arkadaşlarıyla birlikte Yeni Mektep<sup>1</sup> adında bir dergi yayınlamıştır. Derginin amacı, hem öğretmenleri hem de öğrencileri eğitim konusunda bilgilendirmektir.

Öymen, Yeni Mektep Dergisinin kurtuluş savaşı günlerin de, çıkarılan nadir eğitim dergilerden biri olduğunu şöyle anlatır: "Kurtuluş savaşları yıllarında başkent Ankara 'da ve düşman tarafından işgal edilen bölgeler dışındaki basın ve yayın çabaları çok zayıftı. Ankara'da yeni kurulan hükümetin bakanlıkları, genelge yazılarını şapograf ile çoğaltma olanağından başkasına sahip değillerdi. Bu durumda yer azınlıkların elinde bulunan baskı aletlerinden yararlanarak, Ankara'da (Anadolu Terbiye Mecmuası) Trabzon'da Sultani (lise) Müdürlüğüne atanan Ali Canip (yöntem)'in rehberliğinde (Genç Anadolu) ve tarafımdan çıkarılan (Yeni Mektep) adlı dergilerden başka eğitim ile ilgili olanları da yok gibi idi."<sup>2</sup>

Derginin ilk sayısı 8 Teşrinievvel (Ekim) 338 (1922) yılında çıkarılmıştır<sup>3</sup>. Hıfzırrahman Raşit Öymen derginin asıl sahibi ve kurucusudur. Yeni Mektep Dergisi Trabzon'da Yorgi Mihailidi Matbaasında basılmıştır. Derginin kapak resimlerini Kitab-ı zade Genç Hamdi Bey çizmiştir. Öymen, Trabzon'da bulunduğu süre içerisinde toplam

<sup>1</sup> Yeni Mektep Dergisinin 3.,9.,11.,14. , sayılarına ulaşılammıştır Milli Kütüphane , Ankara , No: 57 ,SB117

<sup>2</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , " Mustafa Kemal'in Eğitimle İlişkileri" , Atatürk Konferansları (1973-1974), Ankara , 1977 , s.147 .

<sup>3</sup> İstikbal Gazetesi ,12 Teşrinievvel 338 (1922) , No: 734

on dört sayı çıkan derginin, ilk yedi sayını çıkartabilmiştir. Derginin Trabzon'da son çıkan sayısı 7 Ocak 1923 tarihidir<sup>1</sup>.

Derginin son yedi sayısı ise, Öymen'in Samsun Ticaret Mektebi Müdürlüğüne tayin gitmesiyle birlikte, derginin son yedi sayısı da (Şubat 1923- Haziran 1923 , 8-14 sayıları ) burada yayınlanmıştır. Dergi, Şems Matbaasında basılmıştır. Hıfzırrahman Raşit Öymen Samsun'dan tekrar Trabzon Muallim Mektebi Müdürlüğüne tayin edilince, derginin çıkışı aksamış, ayağından rahatsızlığı nedeniyle tedavi çareleri arayışı içine girince, dergi işleri ile uğraşamamıştır. Tedavi için yurt dışına gitmesi Yeni Mektep Dergisi'nin yayınının kesin olarak bitmesine neden olmuştur.

Hıfzırrahman Raşit Öymen, Yeni Mektep Dergisinin ilk sayısına yazmış olduğu önsözünde bu derginin çıkarılmasındaki amaç dan şöyle bahseder:

“ Çocuklarını iyi yetiştiren bir millet, dünyada mesut yaşamak, istikbali emniyetle karşılamak hakkını kazanmış olur. Bir ana yavrusunun gözlerine bakarken hayatını nasıl ta derinden hissediyorsa, bir millette, çocuklarının ve gençlerinin hayatına bağlanmadıkça, mevcudiyetinden layıkıyla haberdar olabilir? Çocuk dünyaya geldiği vakit adeta ham eşya halindedir; onun kıymetli ve faydalı eşya halini alması için ihtimamla bakılması ve yetiştirilmesi lazımdır. Binaenaleyh bir milletin mevad-di iptidaiyesi ve esasiyesi hükmünde olan çocukların ihtiyaçlarını talimine ve yetiştirilmelerini temine çalışmak, o milletin istikbaline matuf en büyük vazifedir .

Tesirle yazıyoruz ki biz bu büyük vazife karşısında şimdiye kadar ihmalkar bir vaziyet takındık, çocuklarımızı lazım geldiği kadar düşünmezsek sokaklarda kimsesiz dolaşan yavruların hayatı temine çalışmazsak, yarının buhranlarını teşeddüd etmiş olacağımıza şüphe edilmemelidir! yine düşmanımıza lazımdır ki çocukların her biri bizim yarınımızın ve mevcudiyetimizin mahsulü olarak dünyaya gelmiş, Milli Mücadele arasında ebeveynini kayıp etmiş ve bu gün yalnız millettaşlarının dost şefkat ve terbiyesine tevdih edilmiştir. Yani onlar, bizim çocuklarımızdır.

<sup>1</sup> Hüseyin Albayrak, Trabzon Basın Tarihi, Ankara, 1994, s.162 .

Fakir zengin bütün bu çocuklar, tecrübe gösteriyor ki, yarın bizim vazifemizi görecekler. Bizim hesabımıza yaşayacaklardır. Tabiatın verdiği bu hakka insanların muhalefet etmesinde bir sebep ve kıymet var mıdır?

Çocuklarımızın bu tabii inkişaflarını istememekte onların beden ve ruhen körleşmesine yardım etmekte biz yetişkin insanların bir menfaati mi vardır? Vatanın ebedi hürriyet ve istikbal sevgisiyle cihana, en müstesna fedakarlığı duyuran Türk ün ruhu ve buna benzer hissiz tasavvurlardan şüphesiz münezzehtir. İşte biz neşriyatımızla, milli mevcudiyetimiz için çok kıymet verdiğimiz çocuk yetiştirmek sanatı etrafında aile ve mektep ve hükümetin vaziyeti, müterakki milletlerin çocukluk hayatına aid sahifelerini takip ederek meselelerimize bağlı tarikler göstermeye çalışacağız. Mesleğimize aid duygularımızı, düşüncelerimizi mecmuamıza kayd ederken talebe efendilerin, muallim arkadaşlarımızın, velilerinin ve büyüklerimizin rağbetine mazhar olursak bu günkü çocuk sayımızı artırabileceğimizi vaad ediyoruz".<sup>1</sup>

Öymen'in dergide on beşin üzerinde yazısı bulunmaktadır. Özellikle yazılarını talebe mektepleri, tedrisat ve terbiye, cephe mektepleri ve terbiye sınıfı, ruhiyatta tecrübe gibi başlıklar altında toplamıştır.

Dergide yazıları yayınlanan kişiler, Hıfzırrahman Raşit Öymen'in gerek Trabzon'da, gerekse Samsun 'da birlikte çalıştığı öğretmen arkadaşlarıdır. Dergide yazıları çıkan bazı isimler ise şöyledir: eski Trabzon Lisesi Müdürü Ali Canip [Yöntem], eski Trabzon Valisi Ebubekir Hazım [Tepeyran], Hafize Esad, Selami Suha, Hasan Fahri, Ahmet Latifi, Muhammed Salih, Halil Fahri, İhsan Kaya, Hüsnü Gültekin, Orhan Şaik [Gökyay], Saime Asım, İbrahim Alaaddin [Gövsä], Ebulhamid Hasani, Mustafa Raşit, Faruk Sami, Muallim Tahsin.

Yeni Mektep Dergisi, Öymen'in hayatında ayrı bir özelliğe sahiptir. Çünkü Atatürk Yeni mektep dergisiyle ilgilenmiş ve Öymen'i çalışmalarından dolayı kutlayan bir

<sup>1</sup> Hıfzırrahman Raşit Öymen , "İlk Söz" , **Yeni Mektep Dergisi**, I / 1, (Trabzon, 1922), s.2

mektup göndermiştir. Atatürk'ün mektubu derginin sekizinci sayısında yayınlanmıştır<sup>1</sup>. Atatürk, dergi hakkında şunları yazmıştır:

“ Yeni Mektep Mecmuası Müdüriyetine

Mecmuanızı ve mektubunuzu aldım. Ümidi ati olan vatan yavrularının terbiyesine matuf mesainizde muvaffakiyetiniz temennisiyle tebrik ve teşekkür eylerim efendim.”<sup>2</sup>

Öymen ise mektup hakkındaki duygularından şöyle bahseder:

“Büyük Millet Meclisimizin Reisi Muhteremi ve Kahraman Ordularımızın Baş Kumandanı Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri ordumuza ve milletimize ait bu nice meşguliyetleri arasında “Yeni Mektep”e der hatır buyurmuşlar ve ruhumuzda hürmetle yad edebilecek olan cevaplarıyla mecmuamızı ve mecmuamızla alakadar bulunan çocuklarımızı pek kıymetli iltifatlarına layık görmüşlerdir.”<sup>3</sup>

Öymen, derginin sekizinci sayısında, Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Türk Vatanı başlığı ile yazdığı bir makalede Milli mücadele ruhunun doğuşunu, Mustafa Kemal'in bu dava uğrunda rehberliğini, o günlerin yaşanan heyecanı ile şöyle anlatmaktadır:

“Mustafa Kemal Paşa ile başlayan vatanımızı müdafaa aşkı bu suretle bütün efradı milletin ruhunda yaşayan bir mefkure halini almış ve şuuru milli bu mefkureye sarılmakla bütün dünyaya numune-i imtisal olacak kadar kuvvetli hamleler ve harikalar yaratmıştır. Bu mukaddes mefkureyi tebşir ederek milletin yüzünü güldüren Gazi Mustafa Kemal Paşa dan daha mesut insan mı vardır?

Milli müdafanın ilk aşkını duymakla bahtiyar olan bu yüksek ruh bugün milletimizin tarihine en muazzez bir sahifeyi hediye etmiştir. Şuuru millinin en nurlu noktasına yükselmiş bulunuyor. Fakat bugünkü zafere ikinci bir zafer hazırlayamazsak devam eden fedakarlığımızın kıymet-i tarihiyesinden başka ne kalacaktır? Şüphesiz hiç... Bugünleri

<sup>1</sup> Örsan Öymen , Atatürk'ün gönderdiği bu mektubu , yıllar sonra babasının bir konuşma sırasında elinde olduğundan bir yazısında bahseder. Hüseyin Albayrak , Trabzon Basın Tarihi adlı eserinde Ankara'da Maarif Vekaleti yangınında kaybolduğunu belirtmektedir. Bkz. Hüseyin Albayrak , a.g.e. s. 162 .

<sup>2</sup>Yeni Mektep Dergisi , 15 şubat 1922 , Sayı , 8 s. 1 .

<sup>3</sup> Hıfzırahman Raşit Öymen , “ Teşekkür Yazısı ”, **Yeni Mektep Dergisi**, (Samsun, 1923), Sayı :8 s. 1 .

asarlar hükmünde tutabilmek bugünlere yeni bir devrim başlangıcı diyebilmek için vatanımızı dahilden tehdit eden, kendi uzviyetinden yıkmaya uğraşan düşmanlarla mücadeleye girişmemiz lazım geliyor. Ancak bu mücadelede en kavi silahımız fikirler, kanaatler ve bunları bekleyen müesseseler olacaktır.

Parlayın süngülerin henüz sükun kalmadığı bir zamanda bile Paşamız bu aşkını hissettirmekten geri durmuyor. Muhtelif seyahatlerinde mümkün değildir ki müesseselere, mekteplere teveccüh etmemiş, onların ati-i mesaine gönül bağlamamış olsun. Başlaması şüphesiz bulunan yeni hayat mücadelesinde de muhterem Paşamızı Baş kumandanımız ve Reisimiz olarak görmek istiyor; takallübün cehaletin yerine artık hakiki hürriyetin ve nur-u irfanın yükselerek vatanımıza huzur ve refah vereceği günlerin tuluunu bekliyoruz !”<sup>1</sup>

### 311. Eğitim Hareketleri Dergisi

Hıfzırrahman Raşit Öymen 1950 yılında milletvekilliği sona erip birinci emekliliğe ayrıldıktan sonra vaktini eğitimle ilgili yayınları izleyerek ve bazı gazetelere ve dergilere yazılar yazarak doldurmaya çalışmıştır. Ancak yıllardır emek verdiği eğitime daha yararlı olmak istemiş, bunun içinde 1954 yılının sonlarına doğru bir dergi planlamaya başlamıştır.

Dergiyle ilgili fikirler kafasında netlik kazanmaya başladığında bunları arkadaşlarıyla paylaşır ve onlardan destek ister. Bu sırada yabancı ülkelerdeki eğitim dergilerini de inceleyerek, derginin dünyadaki gelişen eğitim hareketlerini takip etmesini amaçlar.

Dergiyi çıkarmak için hem bir yere hem de maddi kaynağa ihtiyacı vardır, o sıralar da ise tek maddi geliri emekli maaşındır. Kendisi gibi eğitimci olan eşine dergiyle ilgili fikirlerin açıkladığında pek olumlu tepkiyle karşılaşmaz, ancak bu fikre alışır. Hatta evin bir bölümü derginin hazırlanması için ayrılır ve onların yaşamlarını sonuna kadar en büyük uğraşları haline gelir.

---

<sup>1</sup> Öymen , a.g.m. , s.148 .

Eğitim Hareketleri adını alan dergi 1 ocak 1955 yılında yayın hayatına başlamış ve yirmi beş yıl aralıksız sürmüştür. Eğitim Hareketlerinde toplam 3153 yazı yayınlanmış olup bunlardan 223 Öymen'e aittir. 286 sayı çıkarılan dergi 23 ciltte toplanmış ve yaklaşık olarak 350.000 adet basılmıştır.

Hıfzırrahman Raşit Öymen, 25 yıl boyunca kesintisiz olarak çıkarmış olduğu bu dergide bazı konuları üzerinde daha fazla durmuş ve bu konularla ilgili olarak bir çok kez yazılar yazmıştır (Tablo 1). En çok yazı yazdığı eğitim politikası başlığı altında günün eğitim problemlerine değinmiştir. Eğitim teşkilatı başlığı altında ise programlar ve yönetmelikler üzerinde durmuştur.<sup>1</sup>

Tablo 1

Hıfzırrahman Raşit Öymen' in Eğitim Hareketleri Dergisi' inde Çıkan  
Yazı Başlıkları ve Sayıları

Konu Başlıkları	Sayısı
Eğitim Politikası	45
Öğretmenler	14
Köy Enstitüleri	14
Eğitim Teşkilatı	13
İslam Tarihi	13
Eğitim Hareketleri Dergisi Hakkında	12
Rehberlik	11
Eğitim Tarihi	10
Üniversiteler	8
Diğerleri	66

<sup>1</sup> Eğitim Hareketleri Dergisi' nin, 1977-1979 sayılarına ulaşılamadığı için tabloda yer almamıştır.

Eğitim Hareketlerinin son sayısı Hıfzırrahman Raşit Öymen öldükten sonra onun anısına 1980 yılında asistanı olan Abbas Güçlü tarafından çıkarılmıştır. Çıkan bu son sayıda dostlarının onun hakkında yazdığı yazılarla Öymen' in, çeşitli yerlerde çıkmış bazı önemli yazılarına da yer verilmiştir.

Eğitim tarihimize kaynaklık eden Eğitim Hareketleri Dergisi, Türk eğitimine ulusal, çağdaş, yeniliğe dönük, dinamik nitelik kazandırmış, aynı zamanda büyük yer tutmuştur. Öymen'in son yıllarında yaşam kaynağı haline gelen dergi ona hiçbir zaman maddi kazanç sağlamamış aksine gelirinin bir kısmını bu iş için ayırmıştır. Manevi hazzı maddi kazançtan üstün tutan Hıfzırrahman Raşit Öymen, dergiyi yayınlarken karşılaştığı güçlüklerle rağmen hiçbir zaman yılmamıştır .Onun tek amacı Eğitim Hareketleri dergisinin, eğitim konusunda ülkesine yararlı olmasını sağlamaktır. Derginin ilk sayısında yayın amacını şöyle ifade etmekteydi:

“Adımızın da hatırlayacağı gibi Eğitim Hareketleri, eğitim alanındaki faaliyetleri takip ederek tanımak ve yeni gelişmelerin ruhunu ve manasını belirtmek için çıkıyor.

Türkiye bu sahadaki çalışmalara her devirde katılmıştır. Hayat iradesinin bu tabi emrini benimserken daha yeniyi ve daha iyisini özlemiş ve aramıştır. Fakat kendine ait olanı bir araya getirememiştir.

Eğitim meselelerini ilmin ve hayatın ışığında aydınlatmak, geniş bir işbirliği çevresinde dile gelen ve gelmeyen davaları manalandırmak, meslek efkarı umumiyemizi bu istikamette harekete getirmek, bizim yolumuz olacaktır.

Eğitim işi, cemiyette en önemli problemlerden biri olmakla devam ediyor. Hatta dünyanın huzursuzluğunu giderme çabaları aranırken -çok defa neticesiz bile kalsa- başta geliyor. Bu yoldaki gayretleri bir araya getirmek için “Birleşmiş Milletler İdeali” ile milletlerarası bir anlayış birliğine de mesafeleri ve hudutları çok daralmış ve kısaltmıştır. Manevi dünya için ise aslında buut ve mesafe fikri içinde hareket, bir mesele sayılmamak gerekir. Buna karşılık manevi bünyelerin tarih içindeki terakümünü gelecek dünya için de değerlendirmek daha zor ve daha çok sanat isteyen bir iş olarak görünmektedir. Dergi,



emeklerinden ve alakalarından faydalanabileceğimiz arkadaşlarla bir arada, bu maksat uğrunda faydalı olmaya çalışacaktır.

Üniversiteden en hücre köy okuluna varıncaya kadar bu yolda ilimin sesini durmasına gençliğimiz ve halkımızın yetişmesine çalışan müesseselerimizin ve kurumlarımızın faaliyetlerine sahifelerimizi memnurluk duyarak açacağız. Ailenin ve okulun birbirine yaklaşarak el birliği ile çalışmalarına yarayabilecek fikirleri yayacak, öğretmenin meslek davalarını ve hayat problemlerini memleket umumi efkarına duyurmayı kendimize iş edineceğiz. Okuyucularımızın ve bu davalarla alakalı olanların bu uğurda kendilerine düşen muzaheret vaatlerini esirgemediklerini görmek, maksadımızın tek mükafatı ve başlıca şevk kaynağı olacaktır”<sup>1</sup>



---

<sup>1</sup> Hızırrahman Raşit Öymen, “Dergimiz ve Maksadımız”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , 1955, I / 1, s.2

### 3110. Eğitim Hareketleri Dergisinde Yazısı Çıkan Bazı İsimler :

#### Eğitimci Yazarlar:

- Alparslan Şerbetçi
- Abdurrahman Güzel
- Ahmet Akyol
- Aydın Oy
- Ahmet Özel
- Abbas Güçlü
- Ali Abbas
- Avni Akyol
- A. Rıza Şahin
- A. Rıza Şahin
- Arif Akman
- Aykent Atalay
- Ahmet Korkut
- Adnan Çakmakcıoğlu
- Bahattin Yalçın
- Bekir Turna
- Bedri Alogen
- Bedri Aladoğan
- Beyza Bilgin
- Cemil Silistreli
- Cavit Binbaşıoğlu
- Cemil Silistreli
- Cihat Baban
- Cemal Yıldırım
- Cezmi Berktin
- Canan Apak
- Cemal Arif Alagöz
- Canan Falay
- Faik Daranaz
- Fazıl Demircioğlu
- Fehmi Yavuz
- Ferit Ragıp Tuncer
- Garip Tatır
- Gülden Öymen
- Güner Demiray
- Galip Türkdogan
- Gürsel Aytaç
- Galip Karagözoğlu
- Halil Fikret Kanat
- Haydar Çelik
- Hilmi Ziya Ülgen
- Hamdi Hızal
- Hasan Tan
- Hüsnü Cırtlı
- Hüsamettin Daldal
- Hasan Odabaşı
- Hasan Seçkin
- Hikmet Birand
- Hayrani Altıntaş
- Haşim Mirci
- Hilmi Tuncer
- Hulusi Gölkiyi
- Hasip A. Aytuna
- Hilmi Göktürk
- Hami Karşlı
- Hüseyin Çolak

- Ethem Özgüven
- Erdoğan Toker
- Fikret Var
- Fuat Gündüzalp
- Ferhan Oğuzkan
- Faruk Alparlan
- Fahri Alpay
- Fatma Başaran
- Ferihan Gürsoy
- Neda Armaner
- Nurettin Yürümez
- Neriman Samurçay
- Nail Şahin
- Niyazi Cantürk
- Neşet Tınaztepe
- Necip Alban
- Nuran Mihçioğlu
- Nevzat Aybesoğlu
- Osman Baykut
- Osman Faruk Verimer
- Özden Turan
- Ömer Yalçın
- Ömer Saray
- Rauf İnan
- Rıfat Mustafa
- Rıdvan Cebiroğlu
- Remzi Öncü
- Rüştü Ultav
- Rahmi Dereköy
- Reşat Özalp
- Rasim Adasal
- Hüseyin Altın
- İsmet Kural
- İhsan Doğramacı
- İlyas Toksöz
- İbrahim Türk
- İsmet Kayaoğlu
- İhsan Baykal
- İhsan Turgut
- İbrahim Öktem
- İbrahim Özgentaş
- Refia Semir
- Ruhi Sel
- Safa Güner
- Sait Yada
- Selma Akoğlu
- Süleyman Karagöz
- Rıfat Musa
- Sahir Akçay
- Sadi Gençer
- Sulhi Dönmezer
- Sadi Irmak
- Sabiha Mutlu
- Servet Develioğlu
- Süleyman Nuri Öz
- Seydi Koca
- Selim Sabit
- Süleyman Alkan
- Sabri Kolçak
- Selahattin Çoruh
- Salim Savcı
- Süleyman Bayramoğlu

- Refet Angın

- Süleyman Hayri Bolay

#### **Tarihçiler:**

- Cevat Dursunoğlu
- Faik Reşit Unat
- Neşet Çağatay
- Mahmut Goloğlu

#### **Yabancı Yazarlar :**

- Arnold Toynbee
- Adolf Sater
- Alexandre Vexliard
- Carlo Schmit
- Corens Benin
- Heinrich Pfeifer
- Hans Miet
- Horst Widmann
- M.Morr
- Marchel Hiçter
- Maria Pischel
- Paul Bode
- Schuize
- Valter Holurlund
- W. Förster
- Yehiel Keket

#### **İlahiyatçılar**

- Hüseyin Yurdaydın
- İ. Agah Çubukçu
- Süleyman Ateş

#### **Hukukçular:**

- İlhan Arsel
- Yavuz Abadan

#### **Gazeteciler:**

- Hıfzı Topuz
- Nadir Nadi

#### **Edebiyatçılar :**

- Asaf Demirtaş
- Fakir Baykurt
- Metin And
- Peyami Safa
- Talip Apaydın
- Murat Uraz

#### 4. SONUÇ

Cumhuriyet tarihimizin yetiştirdiği önemli eğitimcilerinden biri de Hıfzırrahman Raşit Öymen’ dir. O’nun adı, Yeni Mektep, Eğitim Hareketleri dergileri; Mektepçiliğin Kabesi ve çeviri kitaplarıyla anılmaktadır. Cumhuriyet dönemi eğitim tarihinde yeni programların ve yeni öğretim metotlarının geliştirilmesinde öncü olmuştur.

Öymen, hem öğretmen, hem yazar, hem yönetici, hem de üniversite öğretim görevlisi olarak, ölümüne değin eğitimin gelişmesi için çalışmıştır. Bütün hayatı boyunca manevi hazzı maddî kazançtan üstün tutmuştur.

Öymen, yaşamı boyunca, eğitim alanında bir çok önemli işe imzasına atmıştır: Köy okullarının üç yıldan beş yıla çıkmasını ve bu okulları bitirenlerin “Köy Enstitüleri” ve diğer orta öğretim kurumlarında öğrenimlerini devam etmesi düşüncesini savunmuştur. Türk ilkokullarında öğrenim görmeyen Türk uyruklu çocukların, yabancı okullara girmemeleri şartını içiren bir kanunun 1930 yılında yürürlüğe girmesinde etkili olmuştur. Eğitimdeki “medrese öğrenimi” kalıntıları olan hafızaya dayanan, ezberci eğitim yerine gözleme ve yaparak öğrenmeye dayanan, eğitim anlayışını eğitim camiasına benimsetmeye çalışmıştır.

Eğitim literatürüne kendi eserleriyle ve çevirileriyle katkıda bulunmuştur. Alman eğitimci Kerschensteiner’den yaptığı çeviri kitaplarında “toplu eğitim”, “öğretimde iş ve doğrudan doğruya etkinlik” konularında Türk eğitimine önemli katkılar sağlamıştır. 1930 yılında yayınladığı “Mektep İnzibatında Reform” adlı kitabıyla çağdaş akım ve hareketlerin ülkemizde yayılması konusunda çaba harcamıştır.

1970’ li yıllarda eğitimin içinde bulunduğu durumu sert bir dille eleştiren Öymen, hem o yılların sorunlarına hem de şimdiki eğitim sistemimize ışık tutacak şu önerilerde bulunmuştur:

“ Milli Eğitimin bozuk düzen içerisinde sürüklenmesine, anayasada belirlenmiş olan milli, demokratik, laik ve sosyal devlet anlayışından uzaklaşılmasına yol açan her türlü baskılara ve zorlamalara ve bu arada maneviyat namına işlenen suçlara son verilmelidir.

Öğretmenlik mesleğinde çalışan elemanların yıllardan beri yürürlükte olan aile birliği esasını da sarsacak ve yıkacak dereceye vardırılan ve teftiş raporlarına da dayanmayan haksız ve yersiz atamalarla girişilen öğretmen kıyımından bir an önce düzeltilmesi gerekmektedir.”

Eğitimin istenilen ölçülerde bir yerlere gelmesi için, öncelikle öğretmenlerin sosyal itibarlarının ve öğretim düzeylerinin artırılması gereğini savunmuştur. Eğitim fakültelerinin durumlarının iyileştirilmesi ve öğretmenliğin siyasi oyunlara alet edilmesinin yanlışlığını her fırsatta dile getirmiştir.

1978 yılında yapılan Milli Eğitim Şurası’ını eleştiren Öymen, bazı ders kitaplarının bilimsel ortamlarda hazırlanmadığını eleştirir. Ders kitaplarının cumhuriyet döneminin ilk yıllarında uygulandığı gibi hazırlanmasını istemiştir.

Üniversitelerin içine düştüğü boş kalıplar halinden kurtularak bir bilim ve araştırma merkezi niteleği kazanmasının günün koşullarına göre ayarlanmasını uygun görmüştür. Ayrıca üniversite anlamına uymayan kuruluşlar yerine, ülke kalkınmasına yarar sağlayacak mesleklerin elemanlarını yetiştirecek yüksek ve mesleğe yönelik daha kısa süreli okulların açılmasını önermiştir. Öymen, maddi olanakları yetersiz, yetenekli gençlerin dışındakiler için üniversite öğrenimin paralı olması gerektiğini savunmuştur. Yıllar önce üniversitelerle ilgili olarak yapmış olduğu tespitler; problemlere yönelik çözüm önerilerinin hala güncelliğini koruması Hızırrahman Raşit Öymen’in ileri görüşlülüğünün ve akılcılığının en önemli kanıtlarından biridir.

Sosyal kültürel ve eğitim alanındaki gelişmenin köyden başlaması gerektiği fikrini savunmuş olan Öymen bu hedefi gerçekleştirecek köy okullarıyla ilgili olarak bir çok yazılar yazmış ve öneriler getirmiştir: “Nüfusun çoğunluğunu kapsayan kırsal kesimi için yüksek düzeyde bölge okulları açılmalı ve dağıtılan Köy Enstitüleri eskisi gibi sadece öğretmen yetiştiren kuruluşlar olmaktan ileri, hatta ilk girişimde düşünüldüğü gibi, lise düzeyini de başaracak çocukları içine alacak ve çeşitli meslek becerilerini kazandıracak ayrıca kırsal çevrede rehber olabilecek ana bölümlere dayalı bir biçimde ve daha yüksek düzeyde düzenlenerek köy kolejleri adıyla kurulmalıdır. Böylece öğretim birliği ve imkan eşitliği de sağlanacak ve bu köykentlerin kuruluşuna da destek olacaktır.” Ancak dönemi

açısından oldukça ileri düzeyde olan bu bilimsel tespitler ve öneriler çok fazla dikkate alınmamıştır. Ekonomik ve siyasi bir çok yanlış uygulama sonucunda, köyden kente göçlerin yoğunlaşması günümüzde şehirlerin adeta “metropol köyler” haline gelmesine ve kültüre egemen olmasına neden olmuştur. Hıfzırrahman Raşit Öymen’in köyleri geliştirerek kentleştirme düşüncesi ne yazık ki kentlerin köyleşmesiyle sonuçsuz kalmıştır.

Cumhuriyetin eğitim kurumundan beklediği temel işlevlerden birisi, Atatürk’ün deyişiyle, “Ülkenin büyük kalkınma savaşının yeni çatısının istediği teknik adamlarını yetiştirmektir” dir. Hıfzırrahman Raşit Öymen’de bu düşüncüyü destekleyerek, sanat ve meslek okullarının çağımızın gereklerine ve ülkenin sanayileşme temposuna uyularak daha yararlı bir biçimde gelişmesini istemiştir. Ayrıca bu okulların iş çevreleriyle olan ilişkilerinin dana gerçekçi yollarla geliştirilmesini de uygun görmüştür.

Önemli konulardan biri olan halk eğitime önem vermiş ve bu konuda bazı fikirler ileri sürmüştür: “Halkın kültür seviyesini yükseltecek olan kitaplar ve dergiler halkın muhtaç olduğu yeni bilgilere cevap vermeli kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı ve okuma isteği tüm halka yaygınlaştırılmalıdır. Böylece genel ve mecburi öğretim süresi ve seviyesi geri kalmış ülkeler arasından çıkmaya çalışmalıdır.”

Öymen din eğitiminin, asli niteliğini kaybetmeden ,politikaya alet edilmeden, halkın inançları sömürülmeden, kişinin inanç ve vicdan özgürlüğüne saygı anlayışı içinde düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur.

Öğretimdeki aktif metodun tüm eğitimcilerimiz tarafından kabul edilmesi için çalışmıştır. Öğrencilerin demokratik bir eğitim düzeni içinde hür düşünceye sahip kişiler olarak yetiştirilmesi için, önce okul yönetiminde bu ilkelerin uygulanmasını ve öğrencilerin de okul yönetimine katılmasını istemiştir. Öymen, laik eğitimin yetişen kuşakları, korkuya dayalı, yalancı, iki yüzlü, göstermelik ahlaktan koruduğunu, onlara özgür düşünme, araştırma ve tartışma yoluyla varılan gerçek ahlaka ulaşma olanağını verdiğini düşünür.

Eğitimci kişiliği kadar ön plana çıkmamakla birlikte Öymen’in, kısa süren bir siyasi yaşamı olmuştur .Öymen, siyasal ortamın çeşitliliği karşısında bir tanesini kendine yakın



bulmuştur; o da “Atatürk’ün Milli kurtuluş savaşındaki halkçılık ve halkla beraber olma” siyasetidir. Bu fikri 1943’den, 1950’ye kadar bir milletvekili olarak aktif şekilde savunmuştur. Yaşamı boyunca fikrinden hiçbir şey kaybetmemiş, eserleriyle bu fikrin savunuculuğunu sürdürmüştür.

1979 yılında hayata gözlerini yuman Öymen, yaşamı boyunca Atatürk İlkelerinden çağdaşıktan demokratik hak ve özgürlükten asla ödün vermemiştir. Gerek siyasi yaşamında gerek eğitim çalışmalarında her zaman doğru ve bilimsel tespitler yapıp çözüm önerileri getirerek tutarlılığını korumuştur.



## KAYNAKLAR

### A. KİTAPLAR

- ALBAYRAK, Hüseyin : **Trabzon Basın Tarihi**, Ankara, 1994 .
- AL – Kabisi : **İslam’da Öğretmen ve Öğrenci Meselelerine Dair Geniş Risale**, Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Süleyman Ateş, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1966 .
- AKYÜZ, Yahya : **Türk Eğitim Tarihi**, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul, 1994.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit : **Eğitim Düşüncesi Tarihi**, Binbaşioğlu Yayınevi, Ankara, 1982 .
- ÇIKAR, Mustafa : **Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1997.
- Ethem İbrahim Paşa : **Çocuklara Öğütler**, Haz. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara , 1993.
- FICKER , Paul : **Yeni Okulda Didaktik**, Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Milli Eğitim Basımevi, Ankara , 1972.
- \_\_\_\_\_ : **İş Öğretiminin Sosyal Şekilleri**, Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1953.

- \_\_\_\_\_ : **İş Esaslarına Uygun Öğretim Usulleri**, Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Ankara Basımevi, Ankara 1940 .
- KERSCHENSTEİNER , G. : **Vatandaşlık Terbiyesi Kavramı ve Uygulaması**, Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen , Ankara Basımevi, Ankara , 1972 .
- \_\_\_\_\_ : **Vatandaşlık Terbiyesinin Manası**, Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Ankara Basımevi, Ankara, 1947.
- OZANKAYA, Özer. : **Cumhuriyet Çınarı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994.
- ÖYMEN, Hıfzırrahman Raşid. : **Çocuklara Resimli Küçük Hikayeler**, Çocuk Sesi Mecmuası, İstanbul,1930 .
- \_\_\_\_\_ : **Mektepçiliğin Kabe'sinde**, Ahmedi Matbaası, İstanbul, 1928 .
- \_\_\_\_\_ : **Doğulu ve Batılı Yönü İle Eğitim Tarihi I**, Akyıldız Matbaası, Ankara , Ak Yıldız Matbaası A.Ş., 1969 .
- \_\_\_\_\_ : **Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri I**, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1965 .
- \_\_\_\_\_ : **Yeni Mektebe Doğru**, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul ,1931.
- \_\_\_\_\_ : **Pedagoji Kiraatı**, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1931.

- \_\_\_\_\_ : **İş Mektebinden Ders Misalleri**, Ülkü Matbaası, İstanbul, 1934.
- \_\_\_\_\_ : **Mektep İnzibatında Reform**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1929.
- \_\_\_\_\_ : **Tek Öğretmenli Ve Beş Sınıflı Köy Okulları**, Maarif Matbaası, İstanbul, 1939 .
- \_\_\_\_\_ : **Umumi Tedris Usulü**, Kanaat Matbaası, İstanbul, 1929.
- \_\_\_\_\_ : **Türkiye Cumhuriyetinin Eğitim Devrimi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi , Ankara , 1983.
- ÖYMEN, Hıfzırrahman Raşid, : **Umumi Tedris Usulü**, Knaat Kütüphanesi  
ADİL , Nihat ,  
Yayınevi, İstanbul, 1929 .
- \_\_\_\_\_ : **Genel Öğretim Metotları**, İstanbul Maarif  
Basımevi, İstanbul, 1958 .
- ÖYMEN, Hıfzırrahman Raşid, : **İslam Eğitim Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi,  
DAĞ, Mehmet ,  
Ankara ,1974 .
- ÖZTÜRK, Cemil : **Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası**,  
Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara, 1996.
- ROTHER , Richard . : **Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi Kış Mevsimi**,  
Çev: Hıfzırrahman Raşit Öymen, Resimli Ay  
Matbaası, İstanbul, 1931.

- 
- : **Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi İlkbahar Mevsimi**, Çev. Hıfzırrahman Raşit Öymen, Resimli Ay Matbaası, İstanbul , 1931.
- SCHARRELMANN, H. : **Yasanmış Pedagoji**, Çev: Hıfzırrahman Raşit Öymen, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1938 .
- YÖRÜKOĞKU, Atalay. : **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, Özgür Yayınevi, İstanbul, 1992.
- WASHINGTON , B.T . : **İş Terbiyesi**, Çev: Hıfzırrahman Raşit Öymen, Kanaat Kütüphanesi Yayınları, İstanbul , 1930.



**B. MAKALELER**

- BAŞ, Bülent : “Trabzon’da Spor”, **Bir Tutkudur Trabzon** , İstanbul, 1997, s.431
- BAŞARAN, Fatma : “Öymen Hocayı Anarken”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı :286, Ankara, 1980, s.71 .
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit. : “Hıfzırrahman Raşit Öymen İçin”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt XXIII, Sayı : 286, Ankara, 1980, s.64.
- ÇUBUKÇU, İ. Agah. : “Öymen’le Bir Söyleşi”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII , Sayı :286, Ankara, 1980, s. 4.
- ÇULHAOĞLU, Haydar : “Trabzon’da Sporun Oluşumu ve Gelişimi”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , Cilt . XXIII, Sayı:286, Ankara , 1980 , s. 115-118 .
- DAĞ, Mehmet : “Hıfzırrahman Raşit Öymen’in Anısına”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** ,Cilt. XXIII, Sayı :286, Ankara, 1980, s.105.
- DEMİRAY, Kemal : “Bir Ülkü Adamı”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı :286, Ankara, 1980, s.83-84.
- DEMİRKIRAN, Kaya : “Eğitime Hizmet Ödülü Törenin Açılış Konuşması”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXII, Sayı:274, Ankara, 1980 , s.2.
- DEREKÖY, Rahmi : “Hıfzırrahman Raşit Öymen”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı:286, Ankara, 1980, s.132 .

- ECEVİT, Bülent : “O Bir Gerçek Atatürk Devrimcisiydi”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı: 286, Ankara, 1980, s.24.
- GÜÇLÜ , Abbas : “Eğitim Hareketlerine Son Verirken” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII , Sayı :286, Ankara , 1980 , s.3 .
- \_\_\_\_\_ : “Değerli Büyüğüm”, **Eğitim Hareketleri**, Cilt. XXIII, Sayı: 286, Ankara, 1980, s.126
- GÜNER, İ. Safa : “Yücelen Bir Ödül”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXII, Sayı: 274, Ankara, 1979, s.20-21.
- MİMAROĞLU , Sait Kemal : “Hıfzırrahman Raşit Öymen İçin”, **Eğitim Hareketleri**, Cilt. XXIII, Sayı :286, Ankara, 1980 , s.96 .
- İRMAK , Sadi : “Dostum Hıfzırrahman Raşit Öymen”, **Eğitim Hareketleri**, Cilt. XXIII, Sayı :286, Ankara, 1980, s.2-3 .
- İNAN , M. Rauf : “Elli Yılların Anılar Zinciri İçinde Hıfzırrahman Raşit Öymen”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı: 286, Ankara, 1980, s. 53.
- NEMLİ, Ziyad : “Trabzon Sporun Temel Taşları”, **Bir Tutkudur Trabzon**, İstanbul, 1997, s.438.
- ÖYMEN , Altan : “Babamla Annemin Son Çocuğu”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı:286, Ankara, 1980, s.20 .



- ÖYMEN , Hıfzırrahman Raşit : “ İlk Söz”, **Yeni Mektep Dergisi** , Sayı:1 Trabzon, 1922, s. 2 .
- \_\_\_\_\_ : “Dergimiz ve Maksudımız”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. I, Sayı I, Ankara,1955, s. 2
- \_\_\_\_\_ : “1970 Eğitim Yılı”, **Halkevleri Dergisi**, yıl:4, Sayı:48, Ankara, 1970, s.32
- \_\_\_\_\_ : “Siyaset Ve Eğitim”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , Cilt. XXIII, Say : 286, Ankara, 1980, s.23.
- \_\_\_\_\_ : “ Meslek Ruhu”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Sayı : 1, Ankara, 1955, s.9
- \_\_\_\_\_ : “Kalkınma ve Eğitim Davamız”,**Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. VIII, Sayı: 96-97, Ankara, 1962-63, s.1-3.
- \_\_\_\_\_ : “Zamların Ayarı”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, yıl: 4, Sayı: 48 , Ankara , 1958 , s.1-3
- \_\_\_\_\_ : “Rehberliğin İçten ve Dıştan Görünüşü”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt.V, Sayı:52, Ankara, 1959, s.1-2 .
- \_\_\_\_\_ : “Büyük Tezat !”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , yıl:4, Sayı: 40, Ankara, 1958, s.2
- \_\_\_\_\_ : “Öğretmenliğin otoritesi”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII , Sayı: 286, Ankara ,1980, s .25-26

- \_\_\_\_\_ : “Boy Veren Ekin”, **Halkevleri Dergisi**, yıl: 3  
Sayı:40, Ankara, 1970, s.1
- \_\_\_\_\_ : “Beşinci Kurultay Çalışmaları”, **İlköğretim Dergisi**  
, Cilt. I, Sayı: 16, Ankara, 1939, s.245.
- \_\_\_\_\_ : “Partiler ve Halkevleri”, **Halkevleri Dergisi**, Sayı:  
4, Ankara, 1967, s.14
- \_\_\_\_\_ : “Siyaset ve Eğitim”, **Eğitim Hareketleri**,Cilt. XXIII  
, Sayı:286, Ankara, 1980, s.23.
- \_\_\_\_\_ : “Öğretmenler ve Partizanlık”, **Eğitim Hareketleri**  
**Dergisi**, yıl, 6 , Sayı :62 , Ankara, 1960, s.1-3 .
- \_\_\_\_\_ : “Hayat ve Yeni Mektebimiz”, **Yeni Kültür Dergisi**,  
Cilt. I, Sayı: 1, Ankara, 1936, s.8.
- \_\_\_\_\_ : “Halk Maarifi ve İlk Öğretimin Yayımı”, **Siyasi**  
**İlimler Mecmuası**, yıl: 13 Sayı: 149, Ankara, 1943,  
s.267.
- \_\_\_\_\_ : “Öğretmen Okullarında Yeni Program İhtiyacı”,  
**Eğitim Hareketleri Dergisi** , yıl:4, Sayı:42, Ankara  
, 1958, s. 1.
- \_\_\_\_\_ : “Öğretmenliğin Değerlendirilmesi”, **Eğitim**  
**Hareketleri Dergisi**, Cilt. X , Sayı:109, Ankara,  
1964, s. 2.
- \_\_\_\_\_ : “Cumhuriyetin İlköğretim Programları”, **Pedagoji**  
**Dergisi**, Cilt. I, Sayı:4, Ankara, 1973, s.25-27.

- 
- : “Öğretmenliğin Meseleleri ve Bakanları”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. IX, Sayı: 105-106, Ankara, 1963, s.1-3.
- 
- : “12 Mart ve Eğitim Reformları”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XVIII, Sayı: 208-209, Ankara, 1972 , s.1-2
- 
- : “Eğitim Fakülteleri”, **Pedagoji Cemiyeti Dergisi**, Cilt. I, Sayı: 4, Ankara, 1965, s.246.
- 
- : “Yeni Üniversitelerimiz”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt.I , Sayı; 4, Ankara, 1955, s.4-6.
- 
- : “Eğitim Fakültesinden Beklediklerimiz”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt.XIV. Sayı.156-157, Ankara, 1968 ,s.1-4.
- 
- : “Üniversitelerimiz”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt.III , Sayı: 25 , Ankara, 1957, s.1-4.
- 
- : “Öğretmenliğin Üniversiteleştirilmesi”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. X, Sayı: 111-112, Ankara , 1964 , s.1-2 .
- 
- : “Eğitim Fakültesi Tasarısı Mecliste”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XI, Sayı: 121-122, Ankara, 1965, s.6-8 .
- 
- : “Eğitim Fakültesi Kurulurken”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. X, Sayı: 113-114, Ankara, 1964, s.1-3.

---

: “Üniversiteler ve Köy Kalkınması”, **Halkevleri Dergisi** , Sayı: 5 , Ankara , 1967 , s.6-7 .

---

: “Milli Eğitimle İlgili Olarak Bazı Öneriler”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** ,Cilt. XXIII, Sayı: 286, Ankara, 1980 , s.15 .

---

: “Eğitim Teşkilatında Gelişme”, **Pedagoji Cemiyeti Dergisi**, Cilt. III, Sayı: 3 , Ankara, 1967, s.717 .

---

: “Özel Okul Açılışının Ana Nedenleri”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XV, Sayı:172-173, Ankara, 1969, s.1-9.

---

: “Milli Eğitim İle İlgili Bazı Öneriler”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII ,Sayı :286, Ankara, 1980, s.14-16.

---

: “İlim Merkezlerinden Beklediklerimiz”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. IV, Sayı:47, Ankara, 1958, s.1-2 .

---

: “Dünya Liseleri”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. I, Sayı: 3, Ankara, 1955, s.8-9.

---

: “Köy Enstitüleri -Köy Öğretmen Okulları- Köy Kolejleri”,**Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. V, Sayı:55-56, Ankara, 1959, s.1-7.

---

: “Köy–Muhiti ve Çocuk Terbiyesi”, **Ülkü Halkevleri Mecmuası**, Cilt.IV, Sayı:20, Ankara, 1934, s.154-157.

- 
- : “Köy terbiyesinde aileye yardım” , **Ülkü Halkevleri Mecmuası** , Cilt.V, Sayı:28, Ankara , 1935, s.277.
- 
- : “Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Köy Enstitüleri” , **Eğitim Alanı Dergisi**, Cilt. IX, Sayı:112-113 ,Ankara, 1977, s.6-7.
- 
- : “Tirilye Kursunda Gördüklerim” , **İlköğretim Dergisi**, Cilt. III, Sayı:47, Ankara, 1940, s.454.
- 
- : “Kuruluşundan Yıkılışına kadar Köy Enstitüleri” , **Eğitim Alanı Dergisi**, Cilt. IX, Sayı:112-113, Ankara, 1977 , s.6-7.
- 
- : “Köy Enstitüleri'nin Kuruluşunun Tarihi ve Problemleri” , **Atatürk Konferansları** (1975), Ankara, 1980, s.23-63.
- 
- : “Beş Sınıfa Çıkarılan Köy Okullarımız” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. II, Sayı:26, Ankara, 1939, s.113.
- 
- : “Beklenen Seferberlik” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. I , Sayı: 5 , Ankara, 1955, s.1-3.
- 
- : “İlköğretim ve Köy Enstitüleri” , **İlköğretim Dergisi**, Ankara, Cilt. III, Sayı:55, Ankara, 1940, s. 594 .
- 
- : “Köy Okulları ve Köy Enstitüleri” , **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. IX, Sayı:63, Ankara, 1961, s.8-13

- 
- : “Halkevlerimizin VII. Yıldönümü ve Başkanvekilimizin Nutku” **İlköğretim Dergisi**, Cilt. II, Sayı:40, Ankara , 1940, s.338-339.
- 
- : “Özlediğimiz Dayanışma Ruhu”, **Halkevleri Dergisi** , yıl:IV, Sayı:45 , Ankara , 1970 , s.1.
- 
- : “Halkevleri Nasıl Kuruldu”, **Halkoyu Dergisi**, C.VI, Sayı: 119, Ankara, 1976,s.30-32.
- 
- : “Halkevlerinin Barışçı Felsefesi”, **Halkevleri Dergisi**, yıl: V, Sayı: 56, Ankara,1971,s.1.
- 
- : “Gerçek Anlamıyla Atatürkçülük ve Halkevlerinin Bu Yoldaki Görevi”, **Halkevleri Dergisi**, Sayı:3, Ankara , 1967 , s.11.
- 
- : “Özlediğimiz Dayanışma Ruhu” **Halkevleri Dergisi** , yıl:IV , Sayı:45 , Ankara, 1970, s.1.
- 
- : “Birinci Devlet Resim Sergisi ve Sanat Terbiyesi”, **İlköğretim Dergisi**, Cilt.II, Sayı:25 , Ankara, 1939 , s.97.
- 
- : “Dört Yazı”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII , Sayı: 286 , Ankara , 1980 , s.12 .
- 
- : “Mustafa Kemal’in Eğitimle İlişkileri”, **Atatürk Konferansları** (1973-1974), Ankara, 1977, s.147.
- 
- : “Teşekkür Yazısı ”, **Yeni Mektep Dergisi**, Samsun , 1923 , Sayı :8 s. 1 .

- ÖYMEN , K. Örsan : “Dedemin Anısına”, **Eğitim Hareketleri Dergisi** , Cilt. XXIII , Sayı :286, Ankara , 1980 , s.113.
- ÖYMEN , Münir Raşit : “Ağabeyim”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı :286 , Ankara, 1980, s. 17-19.
- ÖYMEN , Örsan : “Mutlu Bir Ölüm”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII, Sayı :286, Ankara, 1980, s.124-125
- ÖZOĞLU , Süleyman Çetin : “Eğitime Hizmet Ödülünün Amacını Açıklayan ve Öymen’i tanıtan Konuşması”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt . XXIII, Sayı :286, Ankara, 1980, s.9 .
- SU , Kamil : “Benim Gözümlle Hıfzırrahman Raşit Öymen”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, C. XXIII, Sayı: 286, Ankara, 1980 , s. 89 .
- TUNCOR , Ferit . R. : “Değerli Eğitimcimiz Hıfzırrahman Raşit Öymen” **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXII ,Sayı :274, Ankara, 1978 , s.28.
- UĞUR , Necdet : “Kalıcı Dolu Bir Yaşam”, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Cilt. XXIII , Sayı: 286 , Ankara , 1980 , s. 37.



**C. SÜRELİ YAYINLAR**

Atatürk Konferansları

Eğitim Alanı Dergisi

Eğitim Hareketleri Dergisi

Halkevleri Dergisi

Halkoyu Dergisi

İlköğretim Dergisi

İstikbal Gazetesi

Meydan Larousse Ansiklopedisi

Pedagoji Cemiyeti Dergisi

Pedagoji Dergisi

Siyasi İlimler Mecmuası

Temel Britannica Ansiklopedisi

Ülkü Halkevleri Mecmuası

Yeni Kültür Dergisi

Yeni Mektep Dergisi

## **EKLER**

**EK:1:** Yenimektep Dergisi'nin Muhtelif Sayılarında Yer Alan Yazılar.

**EK 2:** Hıfzırrahman Raşit Öymen'in Eğitim Hareketleri Dergisinde Çıkan Yazılarının Yıllara Göre Dağılımı.

**EK 3:** Yeni Mektep Dergisi'nin Gelir Gider Defteri

**EK 4:** Soy Kütüğü

**EK 5:** Hıfzırrahman Raşit Öymen 'in Yeni Mektep Dergisi'nde Yayınlanan Makalalarından Bazıları

**EK 6:** Fotoğraflar



**EK:1**

**YENİMEKTEP DERGİSİNİN MUHTELİF SAYILARINDA YER ALAN  
YAZILAR.**

**8 Ekim 1922 , Sayı: 1**

Hıfzırrahman Raşit Öymen :Talebe Mektepleri

Hıfzırrahman Raşit Öymen :Cephe Mektebi ve Terbiye Sınıfı

Hıfzırrahman Raşit Öymen :Sualler

Hıfzırrahman Raşit Öymen :İlk Söz

Ali Canip :İnsanlığın Manası

Mustafa Raşit : Küçüklerin Gezintileri.

**23 Ekim 1922 , Sayı:2**

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Muallim Talebeleriyle Bir Muhasebe .

Nami : O Sabah

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Aile Terbiyesine Dair.

Nafize Esad : Bir İptidai Mektebinde Neler Bulunmalıdır?

Faruk Sami : Benim Kedim.

**20 Kasım 1922 , Sayı: 4**

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Ruhiyatta Tecrübe .

Nahid : Çocukluk Tetkikatı .

Ebulhamid Hasan : Köy Yazıları .

Nafize Esad: İptidailerde Mevzu.

N.A: Rusya da Çarlık ve Şuralar Zamanında Maarif.

Hüseyin : Çocuklar için Fıkralar.

**9 Aralık 1922 , Sayı:5**

Ali Cenap : Mükafat Meselesi

Ebubekir Hazım : Nadirin Mektebi .

Ebulhamid Hasani : Hayatımın İzleri

Faruk: Zamanın Efsanesi .

Nahid : Çocukluk Tetkikatı .

**21 Aralık 1922 , Sayı:6 .**

Hıfzırrahman Raşit Öymen : İntihablar ve mektepler .

Tahsin : Sabun

Ebulhamıd Hasani : Karıncalar.

Ebubekir Hazım: Nadirin Mektebi .

Ahmet Latifi : Oburluk .

Selami Suha : Vatani Şuur.

Muhammed Salih : Derslere Dair Hakikat İnkâr Edilemez .

**4 Ocak 1923 , Sayı: 7.**

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Ağzıyla Resim Yapan Şuldız Dehail

İbrahim Alaaddin : Fazilet ,Fazilet İçindir.

Ebulhamid Hasani : Kel Fedani .

İhsan Kaya: Bu günkü Saadet .

Hazife Esad : İptidailerde Mevzuu.

Ebubekir Hazım : Nadirin Mektebi.

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Ogünlerden Sonra .

H.H : Sıhhat Zenginlikten Kıymetlidir.

Emrullah: Gençlik Marşı .

Mehmet Salih : Hakikat İnkâr Edilemez.

**15 Şubat 1923 , Sayı :8 .**

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Türk Vatani .

Nahid : Çocukluk Tedkikatı .

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Maarif Islahatı .

Hulki Faruk: Harp İçinde .

Ebubekir hazım: Nadirin Mektebi .

Halil Fahri : Çocuklarla Muhasebe.

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Samsun Ticaret Rehberi .

**2 NİSAN 1923 , Sayı: 10.**

Cemal :Eski Hayat , Eski Hatırat.

İbrahim Alaaddin: Çanakkale .

Hulki Faruk : Grup.

Nahid: Çocukluk Tedkikatı .

M.Sami:Merih Seyyaresi.

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Asker.

İhsan Kaya: Yıldırım.

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Tedrisat ve Terbiye.

Halil Fahri : Deli satır.

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Düşmanlara.

**4 Mayıs 1923, Sayı: 12.**

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Tedrisat ve terbiye .

Cemal : Eski Hayat Eski Hatırat.

Orhan Şaik: Harabeler.

Hacı hasan Korkut: Cephe Mektebi İzci Tatbikatından.

Saime Asım: Geri Kalanlar.

M. Nayid: Çocukluk Tetkikatı .

N. H. Fahri : Deli Satır.

**6 Haziran1923 , Sayı: 13 .**

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Ahmet Şükrü Beyle Mülakat .

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Yetimlerin Tatil Seyahati Münasebetiyle.

Hıfzırrahman Raşit Öymen : Tedrisat ve Terbiye .

Ebulhamid Hasani : Köylerde Gece Hayatı.

Hüsnü Gültekin : Terbiye ve Talimde İnkılap.

Halil Fahri : Deli Satır.

EK :2

**HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN'İN EĞİTİM HAREKETLERİ DERGİSİNDE  
ÇIKAN YAZILARININ YILLARA GÖRE DAĞILIMI.**

**1955**

- **Meslek Ruhu , Öğretmenin Alın Yazısı , Sayı : , s.**
- **Eğitim Teşkilatı , Şubat, Sayı : 2, s.11.**
- **Yeni Üniversitelerimiz, Sayı : , s.**
- **Reşit Galip'in Ölümü ,Mart, Sayı :3 , s.11.**
- **Hatıralar, Nisan, Sayı : 4 , s.1.**
- **Dünya Liseleri Sayı : , s.**
- **Beklenen Seferberlik Sayı : , s.**
- **Yeni Bir Ayarlama, Haziran, Sayı : 6-7 , s.1.**
- **Öğretmenin Otoritesi Sayı : , s.**
- **Rehberlik Ötesi, Ekim, Sayı : 10 , s.1.**
- **Meselelerimiz, Kasım, Sayı : 11 , s.6-7.**
- **Birinci Yılı Tamamlarken, Aralık, Sayı : 12 , s.1-2.**

**1956**

- **Din ve Okul, Şubat, Sayı : 14 , s.1-2.**
- **Robert Kolejini Kapatmak İsteyen Müdür, Mart, Sayı : 15 , s.3-4.**
- **Yıldırım Beyazıt Erkek Sanat Okulunda , Mart, Sayı : 15 , s.31-32.**
- **Öğretmen Nesilleri, Nisan, Sayı : 16 , s.1-2.**
- **Kitle Asrı ve Sosyal Pedagoji , Mayıs, Sayı : 17 , s.1-2.**
- **Amerikada Rehberlik Hareketinin Gelişimi, Mayıs, Sayı : 17 , s.1-2.**
- **Halil Fikret ve Eserleri , Haziran-Temmuz, Sayı : 18-19 , s.1-2.**
- **Gülşen Ana Okulunda Bir Saat , Haziran- Temmuz, Sayı : 18-19 , s.27-28.**
- **Okullarımızın Hayati Meseleleri, Ağustos- Eylül, Sayı : 20-21, s.21-22.**
- **Üniversitelerimiz ve Kongrelerimiz, Ağustos-Eylül, Sayı : 20-21 , s.3.**
- **Kongreler ve Öğretmenin Şahsiyeti , Ağustos-Eylül, Sayı : 20-21 , s.1-2.**
- **Halk Eğitimi Hizmetinde Ordu, Ağustos-Eylül, Sayı : 20-21 , s.6.**
- **Köy Enstitülerine Nasıl Gelindi . Sayı : , s.**
- **Eğitim Politikamızın İstikameti ,Ekim, Sayı : 22 , s.1-2.**
- **Sosyal Çevrenin Dinamizmi ,Aralık, Sayı : 24 , s.1-2.**
- **Derste Gazete ve Gazetecilik , Sayı : , s.**

**1957**

- **İş Birliğine Doğru , Mart, Sayı : 27 , s.1-2.**
- **VI. Şuraya Bakış ,Nisan, Sayı : 28 , s.1-2.**
- **Maarifte Sistem ve Teşkilat , Haziran-Temmuz, Sayı : 30-31 , s.1-2.**
- **İsabetli Adımlar,Ağustos-Eylül, Sayı : 32-33 , s.1-2.**
- **Seçimler ve Bir Eğitim Meselesi ,Ekim, Sayı : 34 , s.1-2.**
- **Karşımızdaki Meseleler, Kasım, Sayı : 35 , s.1-2.**
- **Okul Kaçaklığı Okul Boşluğu ,Aralık,Sayı : 36 , s.1-2.**
- **Üniversitelerimiz, Sayı : , s.**

## 1958

- **Dördüncü Yıla Başlarken**, Ocak-Şubat, Sayı : 37-38 ,s.1-2.
- **Manevi Yatırımlar**, Mart, Sayı : 39 ,s.1-2.
- **Büyük Tezat**, Nisan, Sayı : 40 ,s.1-2.
- **Meslek ve İş İhtisas Okullarında Rehberlik** ,Mayıs, Sayı : 41 ,s.1-2.
- **Beklenen Davranışlar**, Mayıs, Sayı : 41 ,s.3-4.
- **Öğretmen Okullarında Yeni Program İhtiyacı** ,Haziran, Sayı : 42 ,s.1-2.
- **Federasyon Toplantıları ve Maarif Vekaleti** ,Temmuz-Ağustos, Sayı : 43-44 ,s.1-2
- **Kağıt ve Kültür** , Eylül, Sayı : 45 ,s.1-2.
- **Vedide Baha Parsın Ardından** ,Eylül, Sayı : 45 ,s.5-6.
- **Kabuğa Çekilmeler**, Ekim,, Sayı : 46 ,s.1-2.
- **İlim Merkezinden Beklediklerimiz** ,Kasım, Sayı : 47 ,s.1-2.
- **Zamların Ayarı** ,Aralık, Sayı : 48 ,s.1-2,
- **Öğretmen Olacaklara Rehberlik**, Sayı : ,s.

## 1959

- **Beşinci Yılın Özlemi** , Ocak , Sayı :49 ,s.1-2.
- **Amerikan Usulü Tetkik Seyahatleri Münasebetiyle** , Şubat , Sayı :50 ,s.4.
- **Rehberliğin İçten ve Dıştan Görünüşü** , , Sayı : ,s.
- **Bir Yılı Kaparken** , Haziran , Sayı : 54 ,s.1.
- **Köy Öğretmen Okulları** , Sayı : ,s.
- **Bir Yılı Karşılarken** , Aralık , Sayı :60 ,s.1-2.
- **Bir Raporun Serüveni**, Sayı : ,s.

## 1960

- **Karşılama** , Ocak, Sayı : 61 ,s.1-2.
- **Öğretmenler ve Partizanlık** , Sayı : ,s.
- **Beklediğimiz Yankılar** , Mart , Sayı :63 ,s.1-2.
- **Öğretim Konuları dışındaki Faaliyetler** , Mart , Sayı: 63 , s. 3.
- **Rehberlik İşleri** , , Sayı : ,s.
- **Köy Okulları ve Köy Enstitüleri** . , Sayı : ,s.
- **Göz Yazıklarımız**, Nisan. , Sayı : 64 ,s.1-2.
- **27 Mayıs Ruhu ve Eğitim.** , Sayı : ,s.
- **Neresinden Başlamalı** , Temmuz -Ağustos, Sayı :67-68 ,s.1-2.
- **Bir Eğitim Raporu** , Temmuz-Ağustos, Sayı :67 ,s.7.
- **Durmayan Eğitim Dünyası** , Eylül, Sayı :69 ,s.1-2.
- **Çetin İşler**, Eylül, Sayı :69 ,s.12.
- **Eğitim Bakanlığı Kulisi** , Ekim , Sayı :70 ,s.1-2.
- **Cumhuriyet Maarifinin Kuruluş İlkeleri** , Ekim, Sayı : 70 ,s.4.
- **İki Olay**, Kasım -Aralık , Sayı :71-72 ,s.1-2



## 1961

- **Yolumuz** , Mart-Nisan, Sayı :75-76 ,s.1-2.
- **Bocalayan Eğitim Reformu**, Mart- Nisan Sayı:75-76 , s. 2.
- **İngiliz Öğrencisinin Günlük Hayatı** , Mayıs, Sayı: 77 , s. 3.
- **Eğitimde Planlama** , Mayıs , Sayı : 77 ,s.1.
- **Din Psikolojisi ve Konuları**, Haziran , Sayı :78 ,s.28.
- **İzlemeler** , Sayı : ,s.
- **Eğitimde Tıkanmalar**, Ekim , Sayı :82 ,s.1-2.
- **Köy Enstitülerin Forumu** , Kasım- Aralık , Sayı :83-84 ,s.1-2.

## 1962

- **Çocukluk ve Gençlik Çağlarının Dini Gelişimi** , Nisan , Sayı :88 ,s.1-2
- **Bir Şura Teklifi Münasebetiyle** , Mayıs, Sayı : 89 ,s.1-2.
- **Çocukluk ve Gençlik Çağlarının Dini Gelişimi 1-2-3.** , Mayıs,Sayı :89 –90-91 ,s.13-14
- **Meslek Kavgası Mı ?** ,Ağustos, Sayı :92-93 ,s.1-2.
- **Plan ve İş Gücü** ,Ekim- Kasım, Sayı : 94-95 ,s.1-2 .

## 1963

- **Kalkınma ve Eğitim Davamız** , Aralık – Ocak , Sayı :96-97 ,s.1-2.
- **Cumhuriyet Maarifinin Kuruluş İlkeleri** , Şubat – Nisan, Sayı:98-100, s. 14-15.
- **Halkevleri Ruhu** , Şubat – Nisan, Sayı :98-100 ,s.1-13
- **Öğretmenlerin Meseleleri ve Bakanları** ,Eylül- Ekim, Sayı :105-106 ,s.1-2.
- **Eğitimde Beklenen İslahat**, Eylül- Ekim, Sayı: 105-106, s. 13-14.
- **Eğitim Tarihi**, Kasım- Aralık, Sayı : 107-108 ,s.11-12.

## 1964

- **Öğretmenliğin Değerlendirilmesi** ,Ocak- Şubat , Sayı :109-110 ,s.1-2.
- **Öğretmenliğin Üniversiteleşmesi** , Mart – Nisan , Sayı :111-112 ,s.1-2.
- **Doğudan Batıya** , Mart – Nisan Sayı : 111-112 ,s.22.
- **Eğitim Fakültesi Kurulurken** , Sayı : ,s.
- **Hangi Helenizm ?** , Temmuz- Ağustos , Sayı :115-116 ,s.6-7.
- **İlköğretim Seviyesinin Yükseltilmesi**, Temmuz- Ağustos , Sayı :115-116 ,s.21-22.

## 1965

- **Eğitim Fakültesi Tasarısı Mecliste**, Ocak- Şubat . , Sayı :121-122 ,s.6-7.
- **Eski Mısırdaki Yazı Levhaları ve Eğitim** , Mart-Nisan ,Sayı : 123-124 ,s.8-9.
- **İlkçağlarda Helenlerde Öğretim ve Eğitim** , Mayıs- Haziran Sayı:125-126 s. 20-30.
- **Siyasi Eğitim Problemi** ,Temmuz -Ağustos , Sayı :127-128 ,s.1-2.

## 1966

- **Romalılarda Öğretim ve Eğitim** , Kasım- Aralık , Sayı :131-132 ,s.16-21.
- **Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri** , Aralık – Ocak , Sayı :132-133 ,s.
- **19 Mayıs İçin**, Sayı :134-135 ,s.1-2.
- **Eğitimin Milli Karakteri** , Temmuz- Ağustos, Sayı :134-135 ,s.1-2
- **Ziya Gökalp ve Kültür Pedagojisi** , Eylül- Ekim , Sayı :138-139 ,s.1-2
- **Ortaçağın İlk Yarısındaki Öğretim Muhtevası**, Eylül- Ekim Sayı :138-139 ,s.1-2.

## 1967

- **Yeni Yılıma Giderken** , Sayı :142-143 ,s.1-2.
- **Rönesans ve Reformasyonun Eğitim Görüşlerine Etkisi** , Sayı : 144-145 ,s.13-17.
- **XII . Y.Y. Rasyonalizm Akla ve Tabiata Uygun Eğitim** , Sayı : 148-149 ,s.1-2.
- **Yeni Mektep Mecmuası Müdüriyetine** , Sayı :150-151 ,s.1-2.
- **Gerçek Cumhuriyetçilik** , Sayı :152-153 ,s.1-2.
- **İslamiyet 'de Öğretim ve Eğitim** , Sayı : ,s.
- **Köy , Köy Çocuğu ve Öğretmeni .** , Sayı : ,s.

## 1968

- **Tabiata Göre Eğitim Öncülerinden J. J. Rousseau.** , Sayı : 154-155 ,s.17-18
- **Cinsel Eğitim ve Boş Zamanları Değerlendirme** , Sayı :154-155 ,s.27-28.
- **On dördüncü Yayın yılıma girerken**, Sayı: 154-155, s.1-2.
- **Eğitim Fakültesinden Beklediklerimiz.** , Sayı : 156-157 ,s.12.
- **30 Ağustosun Anlamı.** , Sayı :160-161 ,s.1-2.
- **Doğu ve Batı Roma da Öğrencilerin Hayatı** , Sayı :162-163 ,s.27-29.
- **Alç Ağacı Sohbetler** , Sayı :164-165, s.29-30

## 1969

- **Yayın Politikamız.** , Mart- Nisan ,Sayı : 168-169 ,s.1-2.
- **Türk Eğitiminin Demokratlaşması.** ,Mart-Nisan, Sayı : 168-169 ,s.7-8.
- **Kıbrıs da ki Örneklerin Öncüsü** , Mart- Nisan , Sayı :168-169 ,s.18-19.
- **Paralı Yüksek Okulların Durumu** , Mart-Nisan, Sayı :168-169 ,s.25-29.
- **Özel Okul Açılışının Ana Nedenleri** , Temmuz- Ağustos, Sayı :172-173 ,s. 1-2.
- **Behçet Kemal Çağlar İçin** , Sayı : 174-175 ,s.1-2.
- **Cevat Dursunoğlu'nu Uğurlarken**, Sayı : 176-177 ,s.1-2.

## 1970

- **XVI . Yıla Giderken** , Sayı: 178-179, s. 1-2.
- **1970 Eğitim Yılı** , Sayı :184-185 ,s.1-2.
- **Hayata ve Mesleğe Yönelen Eğitim** , Sayı : 186-187 ,s.1-2.
- **Orta Öğretim Sorunu** , Kasım- Aralık ,Sayı : 188-189 ,s.1-2.

## 1971

- **On Yedinci Yılımıza Girerken** ,Sayı :190-191 ,s.1-2.
- **Milli Eğitim Şurasının Yeni Yapısı** ,Sayı :192-193 ,s.1-2.
- **Peşin Hükümler** ,Sayı : 196-197 ,s.1-2.
- **Şu Bilinmeyen Halkevleri** ,Sayı : 196-197 ,s.37-38.
- **Haydar Edisku'nun Ardından** ,Sayı : 198-199 ,s.31-32.
- **Atatürk'ün Saygı İle Andığı Öğretmeni Naki Yücekök** ,Sayı : 198-199 ,s.1-3.

## 1972

- **On Sekizinci Yılımıza Başlarken** ,Sayı :202-203 ,s.1-2.
- **12 Mart ve Eğitim Reformları** , Eylül-Ekim,Sayı :208-209 ,s.1-2.
- **Reform Pedagojisi Ve Mustafa Necati** , Kasım- Aralık ,Sayı :210-211 ,s.25-27.

## 1973

- **Yeni Basılan Kitaplar** ,Sayı : 212-213 ,s.29-30.
- **Türk ve İslam Filozofları ( Farabi )** ,Sayı : 214-215 ,s.4-5.
- **Orman İçinde** , Mart – Nisan , Sayı : 214-215 ,s.15-16.
- **Kadın ve Eğitim (İslam'da)** , Mart- Nisan ,Sayı : 214-215 ,s.23-24.
- **Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme** , Mayıs – Haziran ,Sayı:216-217,s.4-5.
- **İslam'da Vakıf Yolu İle Öğretim** ,Sayı : 216-217 ,s.29-30.
- **İslam Eğitimcileri** ,Sayı : 216-217 ,s.29-30.
- **Cumhuriyet Devri İlköğretimin 1968 Programı** ,Sayı :218-219 ,s.1-2
- **İslam'da Eğitim Yazarları** ,Sayı : 218-219 ,s.10-11.
- **Cumhuriyetin İlk Devrimci Milli Eğitim Bakanı** ,Sayı :220-221 ,s.1-2.
- **Cumhuriyetin Devraldığı Eğitim** ,Sayı : 220-221 ,s.1-2.

## 1974

- **İnönü'nün Mutluluğu** ,Sayı :222-223 ,s.1-2.
- **Cumhuriyetin Devraldığı Eğitim** ,Sayı :222-223 ,s.4-5.
- **Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz Ne Durumda ?** ,Şubat -Mart,Sayı:224-225 ,s.21-29.
- **Hilmi Ziya Ülken'in Ardından** , Ağustos- Temmuz ,Sayı :229-230 ,s.1-2.
- **Akropolün Kırk Haramileri** , Ekim - Kasım,Sayı :231-232 ,s.1-2.
- **Arkada Bıraktığımız Yirmi Yıl** ,Sayı :233 ,s.1-2.
- **Atatürk'ün Kişiliği ve Türk Eğitimine Etkileri** ,Sayı : 233 ,s.4-5.
- **Fikret'in Emekliye Ayrılışı** ,Sayı : 233 ,s.7-8.

## 1975

- **İkinci Yayın Kongresi** , Ocak- Şubat, Sayı : 234-235 ,s.1-2.
- **Milli Eğitim Sistemimizin Bütünlüğü** ,Sayı :236-237 ,s.1-2.
- **Köy Enstitülerinden İzlenimler** , Sayı : 236-237 ,s.27-28.
- **Eğitim Fakültesinin Kuruluş Çabaları** , Sayı : 242-243 ,s.1-2 .
- **Atatürk'ün Türk Eğitimini Etkileyen Görüşleri** , Sayı :244-245 ,s.1-2.
- **İkinci Türk Basın Kurultayı** , Sayı: 244-245, s.29-30.

## 1976

- Atatürk'ün Türk Eğitimini Etkileyen Görüşleri , Sayı :246-247 ,s.1-2.
- İmam Hatip Okulları ve Politika ,Sayı : 246-247 ,s. 4-5.
- Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü , Sayı : 248-249 ,s.29-30.
- Atatürk'ün Eğitimle İlişkileri ,Sayı :252-254 ,s. 1-2. .
- Trabzon Sporun Şampiyonluğu Anıları , Temmuz- Ağustos ,Sayı : 252-253 ,s.1-2.
- İlköğretim Müfettişliği , Eylül- Ekim, Sayı : 254-255 ,s.1-2.
- 22. Yayın Yılımıza Girerken , Kasım- Aralık, Sayı :256-257 ,s.1-2.
- Trabzon Sporun Kuruluş ve Gelişmesi Dolayısıyla , Kasım-Aralık ,Sayı :256-257 ,s.36-40.

## 1978

- 23. Yayın Yılımıza Girerken ,Sayı : 270-271 ,s.1.
- Büyük Kaybımız İsmail Hakkı Baltacıoğlu' nun Ardından ,Sayı :272-273 ,s.1-4.
- Hizmet Ödülündeki Konuşması ,Sayı :274-275 ,s.14-15.
- Köy Enstitülerin Kuruluşların Tarihi Gelişimi ,Sayı : 278-279 ,s.27-32.
- Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Geçirdiği Aşamalar ,Sayı : 280-281 ,s.1-3
- Hasan Ali Yücel' in Sağı Solu Var mıydı? ,Sayı :280-281 ,s.11-12.
- Köy Enstitülerinin İlk Kuruluş Anıları ,Sayı : 280-281 ,s.27-28.

## 1980

- Dört Yazı. Sayı:286 : ,s.11.
- Siyaset ve Eğitim. Sayı : 286 ,s.22.
- Öğretmenin Otoritesi . Sayı : 286 ,s.25.
- Öğretmenliğin Hakları . Sayı : 286 ,s.29.
- Fikir Hürriyeti ve Gazetecilik. Sayı : 286 ,s.34.
- 1970 Eğitim Yılı. Sayı : 286 ,s.38.
- Atatürk ve Dilimizin Özleşmesi . Sayı : 286 ,s.42.
- Geciken Toplantı Dolayısıyla Milli Eğitim Şurası. Sayı : 286 ,s.50.
- Değişen Dünya . Sayı : 286 ,s.57.
- Yabancıların Tarih Kitaplarında Türkiye. Sayı : 286 ,s.61.
- Gençlik Çağının Psikolojisi . Sayı : 286 ,s.65.
- Yücel' in Kişiliği . Sayı : 286 ,s.73.
- Bir Tenkidin Bilançosu . Sayı : 286 ,s.80.
- Akrapolün Kırk Haramileri .Sayı : 286 ,s.85.
- Anılar. Sayı : 286 ,s.92.
- İş Ahlakı. Sayı : 286 ,s.98.
- Din Psikolojisi ve Konuları . Sayı : 286 ,s.101.
- Eğitim Reformları. Sayı : 286 ,s.106.
- Kültür Severliğin Neresindeyiz. Sayı : 286 ,s.111.

## Defteri

## GELİR

Sayfa No: 48

Sıra No.	Verilen veya Tarih	TUTARI	Lira		Kr.	
1	Defter sahibinin Soyadı ve sonra Öz Adı :	Oymen, Hıfzırrahman Raşit				
2	Özel kişinin unvanı :	Eğitim Hareketleri Dergisi				
3	İş adresi :	Posta Kutusu 4528 Bahçelievler-Ankara				
4	İş veya mesleğin nevi :	Dergi Neşriyatı				
5	Defterin nevi :	İşletme				
6	Defterin kaç sayfa (çift veya tek) den ibaret olduğu :	(50) Elli çift				
7	Defterin kullanılacağı hesap dönemi :	1956				
8	Defter sahibinin bağlı olduğu Vergi dairesi :	Kızılbey				
9	Noterin tasdik tarihi :	31 Ocak 1956				
10	Noterin Yevmiye Numarası :	2571				
		Defter sahibinin imzası				
		İşbu (50) Elli Çift bir Sayfadan ibaret olan 1956 yılı kullanılmak üzere tasdik olunur. Ocak 1956				
		ANKARA VERGİ Dairesi FEVZİ ELVEREN				

Salife No: ..... 01



## İşletme Hesabı

Sıra No.	Alınan fatura veya vesikânin		İZAHAT	Masraflar		Satın alınan emten		TUTARI	
	Tarih	No.		Lira	Kr.	Lira	Kr.	Lira	Kr.
1			İstanbul g. gely T. ve taksi	75.-					
2	28.12	1575	MANEİR (kaplık kâğıt)	7		78.-			
3	"		Nakliye	2.50					
4	"		Taksi, otobüs	2.80					
5	"		Otobüs, dolmuş	1.60					
6	"		Çay, kahve	1.50					
7	"		1 yumak sicism	3.25					
8	"		1 Kofa	2.50					
9	"		Ambalaj kâğıdı	4.-					
10	"		Mürekkep	1.50					
11	31.12		otobüs, dolmuş	1.20					
12			İşletme defteri	3.75					
13	29.12		2. Nakle	3.85					
14			otobüs, dolmuş	1.10					
				104.55		78.-		182.55	
15	2.2.	2140	MANEİR 255 A. kaplık			51.-			
16			otobüs	- 60					
17			P. T. T.	15.-					
18	4.2.		Hammaliye	2.50					
19			Ambalaj kâğıdı	4.-					
20	6.2.	41	Kaç Ticarete 1 yazı makinesi	500.-					
21	10.2.	3550	MANEİR sülfür kâğıdı	4.41					
22			otobüs	- 60					
23	11.2		Taksi, otobüs	2.80					
				529.91		51.-		182.55	



# İşletme Hesabı Defteri

## DEFTERİN TASDİK MEŞRUHATI

Sahibinin adı ve soyadı (\*): Hıfzırrahman Raşit Öymen  
İş adresi (\*): Posta Kutusu 4528 Bahçelievler - Ankara  
İş veya mesleğin nev'i (\*): Dergi Neşriyatı (Eğitim Hareketleri)  
Defterin kaç sayfeden ibaret olduğu : Tek doksan dokuz  
Defterin kullanılacağı hesap dönümü (\*) 1955  
Defter sahibinin bağlı olduğu vergi dairesi (\*) Kızılbey (10/221)  
Defter sahibinin sicilli ticaret numarası [\*]  
Defterin tasdik numarası :

5432 sayılı kanunun 213 üncü maddesi mucibince yukarıda sahibinin adı, soyadı, işi, nev'i hesap dönüm ve sairesi kanununun tarifi veçhile gösterilen bu defter tasdik kılındı.

Bin dokuz yüz ..... senesi ..... ayının .....  
nci ..... günü.

(\*) İşaretili sütunlar notere götürülmeden defter sahibi tarafından doldurulacaktır.

Tasdiki yapan noterin resmî mühürü  
ve imzası





**EK 5 :**

**HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN' NİN YENİ MEKTEP DERGİSİ'NDE  
YAYINLANAN MAKALELERİNDEN BAZILARI.**

**GAZİ MUSTAFA KEMAL PAŞA VE TÜRK VATANI**

Atasını cidden seven evlatlar ve elde ruhunun beder hayatı olduğu gibi vatanın aşk samiyyesi ile yaşayan kahramanlara vatan, ruhunun medarı saadeti olur. Gazi Mustafa Kemal Paşa vatanımızın hakiki saadetine çalışan asıl fedakar olandan biri ve şüphesiz en büyüğüdür. Türk vatanının bağına öyle bir zamanda oldu ki karşısına dikilen harbi düşmanlardır. Başka bazı evladı da kendisine ehitsizlik vermeye başlamış, onu mahkum etmeye rıza gösterecek kadar taş kalpli olmuş. Bayrağı düşmanın melun elleriyle indirilirken seyirci kalmış, miktasadı çekilirken sormamış. Vesait müdafaadan mahrum bırakılırken korku içinde yalnız nefisini düşünmüş bulunuyordu. Teşekkürler olsun ki, vatanın düştüğü tehlike içinde bu vefasızlığı maziye den talafi edecek ve kendisini asla terk etmeyecek fedakar bir evladının bulunduğunu sezerek düşmanlara teslim nefes eylemedi. Bu evlat kalple ve içinden gelen çok mukaddes ateşin hararetiyle Türk Vatanın istikbalini isteyen ve bu aşkı Türklükten ruhuna serpen Mustafa Kemal Paşa idi. Onun bu aşkına acıyanlar, nihayet bu aşkında bir çok manalar karşısında sevinip mahir olacağına inananlar oldu. Fakat Mustafa Kemal Paşa' nın ruhunda bu muvane ye karşı öyle kuvvetli silahlar çatılmış bekliyordu ki; başkalarının tesir ve infiali Paşamızın azimini kırmaya, onun maksadından vazgeçirmeğe kafi gelemezdi. Bunu yakından bilen ve türlü şahsi ihtiraslardan tecrid eden baş kumandanımız, adalet aleyhine ve milletimizin hakkı mukaddesatına güvener ek Anadolu' nun ıssız kasabalarında mefkuresinin hakikat olmasına çalışmış. Arkadaşları bile ve emrine daima amade bulunan Türk köylüsü ile elele vererek düşman aleyhine mücadeleye girişmişti. Cihan harbinde bir çok yerinden yaralanan Türk köylüsünü fakir ve zaruretine rağmen vatanımız için farkına varmadan his etmekte olduğu müdefa ihtiyacını işaret üzerine tamamen kabul etmiş ve açık sinesiyle düşmanlar ve sende görülmüştü. Bu suretle artık mukaddes topraklarımızdan sefil düşmanı koğmağa azim eden Mehmetçikler, Ayseler, Paşalar vatan için çalışıyor. İnönüden, Sakaryadan, Dumlupınardan gönderdikleri selamlar, ihtiyar ninelerine yaptıkları Gaziye tesir ediyor. Güzel çocuklarına kendileri yol haber veriyordu.

Mustafa Kemal Paşa ile başlayan vatanımızı müdafa aşkı bu suretle bütün efradı milletin ruhunda yaşayan bir mefkure halini almış ve şuuru milli bu mefkureye sarılmakla bütün dünyaya numune-i imtisal olacak kadar kuvvetli hamleler ve harikalar yaratmıştır. Bu mukaddes mefkureyi tebşir ederek milletin yüzünü güldüren Gazi Mustafa Kemal Paşa dan daha mesut insan mı vardır?

Milli müdafanın ilk aşkı duymakla bahtiyar olan bu yüksek ruh bugün milletimizin tarihine en muazzez bir sahifeyi hediye etmiştir. Şuuru millinin en nurlu noktasına yükselmiş bulunuyor. Fakat bugünkü zafere ikinci bir zafer hazırlayamazsak devam eden fedakarlığımızın kıymet-i tarihiyesinden başka ne kalacaktır? Şüphesiz hiç... Bugünleri asarlar hükmünde tutabilmek bugünlere yeni bir devrim başlangıcı diyebilmek için vatanımızı dahilden tehdit eden , kendi uzviyetinden yıkmaya uğraşan düşmanlarla

mücadeleye girişmemiz lazım geliyor . Ancak bu mücadelede en kavi silahımız fikirler , kanaatler ve bunları bekleyen müesseseler olacaktır.

Parlayın süngülerin henüz sükun kalmadığı bir zamanda bile Paşamız bu aşkını hissettirmekten geri durmuyor. Muhtelif seyahatlerinde mümkün değildir ki müesseselere , mekteplere teveccüh etmemiş , onların ati-i mesaine gönül bağlamamış olsun . Başlaması şüphesiz bulunan yeni hayat mücadelesinde de muhterem Paşamızı Baş kumandanımız ve Reisimiz olarak görmek istiyor; takallübün cehaletin yerine artık hakiki hürriyetin ve nur-u irfanın yükselerek vatanımıza huzur ve refah vereceği günlerin tuluunu bekliyoruz.

## O GÜNLERDEN SONRA

O günlerden sonra, Anadolu bir saman örtülü, kulübecikler bile yaşlı köy dokununa giden delikanlılarına yol açıyordu. Yorgun ve soluk benizli erler; işlerini, analarını, babalarını Allaha emanet ediyor; uğursuz, perişan, karanlık yolundan uğurlu bir düğüne gider gibi Yunana karşı gidiyorlardı. Ne yapsınlar? Kader öyle. Onlar bir sene olsun rahat edemeyeceklerdi. O aç gözlü düşman, sulak tarlaların çitleri yanına kadar dayanmış, Ankara7 yı, Anadolu' yu alayım diyordu. Kimdi bu! Bu da nereden çıktı!

Artık zifiri karanlık her yerde korkunç yükseliyordu. Ay yoktu. O zavallıların gümüş yüzü artık karanlığa girmişti. Yol ışsız, izler belirsizdi. Mavzerlerini omuzlayanlar aç , çıplak dağlara tırmanır. Herkes “Ne bileyim ki bu delikanlıları yüzünden düşman ayağını aşın” diyordu.

Köyün geçmiş günlerini bilen, mazisini dinlemiş olanlar ona hakikaten acırdı. Issız tepeler, yeşil kolu selvilere arka vermiş camiler, yanı başında yosun bağlamış mezarlıklar, arasına bunların yanında gezinen köylüler, meydanlığında oynayan çıplak bacaklı çocuklar, sarı saçlı yanık kızcağızlar, bütün bu zavallı varlık cami, mezarlık eski günlere ait esrarla dolu idiler. Rumeli, Kafkas illeri burada imiş. Bu yurda şer taşımış getirmişti. Bayrak burda açılır, davullar burda çalınır, asker burdan toplanırdı. Davulları burda, gözü yaşlı analar burda, yetimler burda, insanlığın zavallılığı burdaydı. Yanık ruhlar şehirlerde de buranın ezelden beri ağlayan niceleridir. Karış karış bu ülkeyi gezerlerken ruhların dertlerini demetlemişler, sazların tellerine dolamışlar, maniler söylemişler.

Lakin bunlar çok az kimselerdi. Anadolunun hakiki derdini anlayan, onun yarasını saran adamlar yetişiyordu. Çok zaman sefil eşkiyalar basar. Hep böyle bekledi. Hep böyle inledi. Durdu benliğinde artık sefalet, nasırlaşmış fakirlik kökleşmişti. Helenizmin beşiğini salladıkları güzel İzmir' ine girdikleri akşam da bugün dizlerine takıp toplamadan açılacak dağlara tırmandı. O gün bugün ne yaptı, kurt kaynaşan ormanı, domuz dolu tarlasını temizledi. Sakarya Gediz sularına kavuştu. Kudret terbiyesine diz çöktü. Allah' ına ellerini açtı : \_ Tesirat sendedir yarıp. Sen kuvvet verdin bizi, kurtardın yurdu, dini davullar çalındı yavrular bağrıştı, ses kıyamet... doğdun diye çarpışıyor, yıldızlar pırldaşıyor, rüzgarlar fısldaşıyordu. Şenlikler yapıldı. Anadolu baştan başa sevinç içinde çalkalandı gezdi.

Üç yıl sonra şimdi o günlerle bu günleri düşünüyorum. Helal doğdu Türk, hayata kavuştu. Bundan sonra onu düşünen, onunla beraber çok iyi kalpli kurtarıcıları var. O günlerden sonra bugün gölgeler silindi, nurun yarının ışıklı yoluna girdik.

## RUHİYATTA TECRÜBE

Ruhi hadiseleri tetkik için takip edilen en mühim tariklerden biri de müşahade ve tecrübelerdir. "Tasir harici çoğaldıkça ihsas da artar". Şiddet tesir, nisbet hendese üzerine attıkça ihsas da nispet adedi üzere yükselir, gibi ihtisas kanunları, dikkatin ve tap zihniyetinin derecesi, hafıza faaliyetinin musahesi hep bu yoldaki mesainin yardımı ile keşfedilebilmiştir. Yukarıya Berlin' de Diewoche Mecmuası' ndan nakil ettiğimiz fotoğraf geçtiğimiz Ağustos zarfında Berlin ruhiyat laboratuarında Matmazel Alba üzerinde yapılan bir tecrübeyi, şayan ı dikkat bir hadise ruhi yayı gösteriyor. Matmazel, bir anda üç muhtelif harfi iki eliyle yazıyor ve şu anda muhtelif intiba atı muhteviyatı birden ihya ve tekrar ediyor ki bu suretle şuurun darlığını adete ihlal eden bir hadise meydana çıkmış oluyor. Şuurda birden fazla intiba at farklı tecelli edebiliyorsa hepsinin birden izahı, izamı vuzuh iktisap ederek aksi ile neticelenmesi, fevkalade şayan ı dikkat bir hadisedir. Tecrübelerdir ki bu hususun layikiyle tenevvirine hizmet edecek aksi halde Matmazel Alba aramızda bir garibe olarak yaşayacaktır.

## CEPHE MEKTEBİ VE TERBİYE SANATI

10 Temmuz inkılabından bu güne kadar biz de terbiyeye dair bazı yazılar ve nihayet bir iki iz intizar etmiştir. Bütün bunları tetkik edersek, garip mevzularına pek vuzuh ifade edenler terbiyevi esasların parça parça noksanlığından ibaret kaldığını ve sanat terbiye sahasında bize bizzat rehber olarak şayanı dikkat ve taklid mevzularının kuvvet bulup faaliyete geçmediklerini muallimlerimiz görür.

Tedrisat ve terbiyemizin tatbikat sahasında hissettiği bu ihtiyacı, bu gün biz şark-ı Anadolu da Kazım Karabekir Paşa Hazretlerini pek derin bir işkale çalışıp tesbit ve bizzat tatbik etmekte oldukları tedris ve terbiye tarikler bile tahmin edebileceğiz.

Paşa Hazretleri, bir çok tecrübelerle halkın noksanı ve ihtiyacı görmüş, gençlerimizde takviyesi icap eden noktaları tesbit etmiş ve işe başlamıştır. Bu uğurda atılan adımların, milli ve dini telkinlerimiz, muhitin ihtiyaçlarına, çocukların ruhuna istinad etmesiyle sabittir. Bil tetkik anlaşılacaktır ki tamamen terbiyevi esaslara göre bina edilen Cephe Mektebi , bu gün çocukların hayatına ihzarına ve halkın yükselmesine vasıta olmaktadır.

Cephe Mektebi, çocuklara tercih ettikleri daimi( küçük yaşında olduklarından) ve kuvvetli tesirle, çocukların şahsi münasebetler ne de hafız olmalarına yardım ettiği gibi makbul ve müşterek tesir ( ibaretler ve temsillerle) halkı bir çok müspet telkinleri maruz bırakıyor.

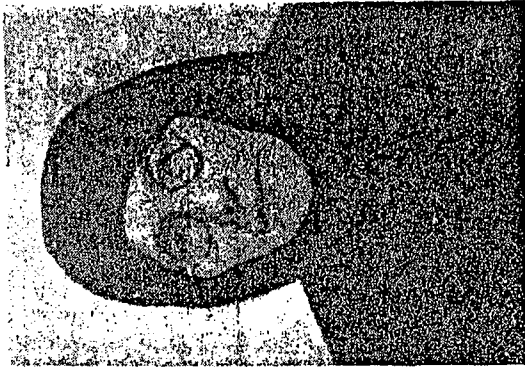
mülayim ve tabii bulundular. Hıristiyanlığın vücuda ve ruhi birine ikame ettikleri mekteplere uzman “keşane server” ismi veriyorlardı.

Bizim mekteplerimizde şu son senelere gelinceye kadar skolastik terbiyeden kurtulamamıştır. Sinesindeki gençleri çalışan elsiz, ayaksız, kör ve kötürüm bir hale getirmişti. Fakat bundan sonra böyle mekteplerin bizde de tamamen yıkılmasının müşkül olmadığını cephe mektebi bunun pek vazif bir safa ile ilan ediyor. Onun için mesleği uğruna çalışan muallimlerimiz, tedrisat ve terbiyemizdeki inkılabın en etkin cephesini teşkil eden bu hareketin öncüsü olmalıdırlar.

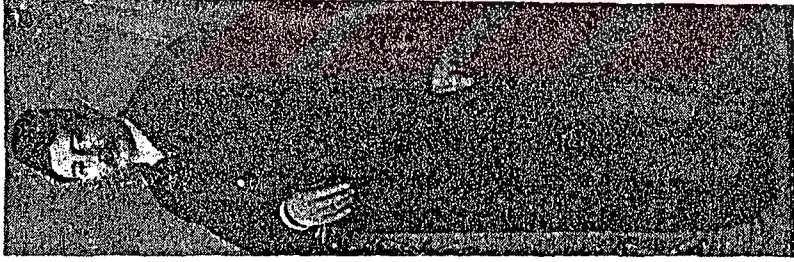
Cephe mektebinin ve o mektebin muhterem pek büyük bir kıymeti de tedrisat ve terbiyenin bu feyiz esasının vatan yolunda şehit olan Türk kahramanının hatıra şafkatimize tevdihi ettikleri yavrular üzerine tatbik etmeleridir. Bu suretle Paşa bu büyük insan, cephe yavrularının yalnız hayatını kurtarmakla iktifa etmiyor. Onların sakin ruhlarına keşane server hediye ediyor.



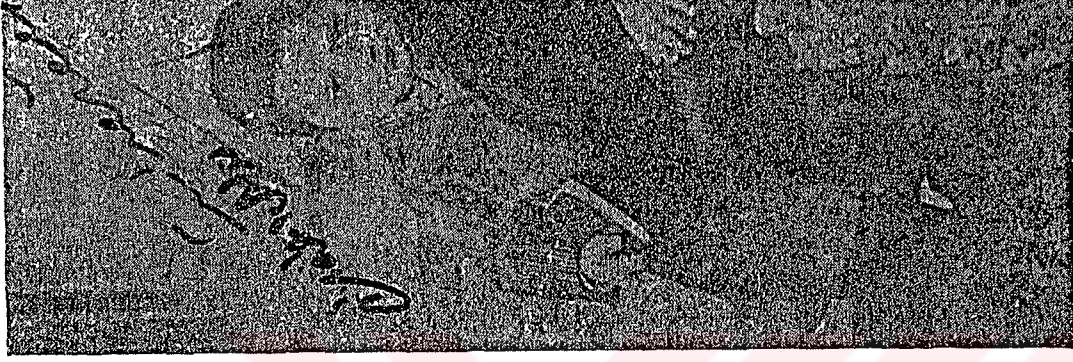




Öymen'in rahmetli annesi Hacı  
Şerif kızı Hatice Mesrurü Raşit



Öymen'in Babası Elazığ  
İstinaf Mahkemesi Üyesi  
Rammetil Mehmet Raşit Bey

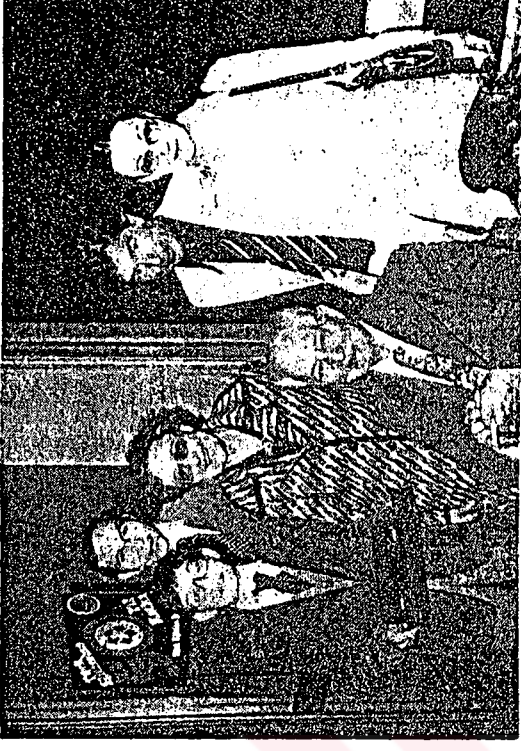


Öymen'in çocukluğu  
«Midilli adasında iken»



Öymen Trabzon Lisanesindeki  
öğrencilik yıllarında





Öymen, Törene Katılan Es: Nezaket Oğulları Altan, Orsan Kız Gülden Öymenle (Hocal oğlu) ve Torunu Mete ile bir arada

Öymen, Samsun Ticaret Okulunda Öğretmenlik yaptığı 1922 yılında bir bayram sonrasında.



Öymen, "Eğitim Hizmet Ödülü"nü kendisine verildiği gün, yaptığı konuşma sonrasında Necdet Uğur tarafından tebrik ediliyor.



Öymen, 1945 yılında üyesi bulunduğu Partinin Genel Başkanı İsmet İnönü'yle birlikte



YIL : 1922

Hıfzırâhman Raşit Bey'e  
Umid-i âti olan Vatan yavrula-  
rının terbiyesine matuf mesai-  
nizin temadisi temennisi ile be-  
yan-ı tebrik ve teşekkür eylerim.

Türkiye B. M. M. Reisi  
Başkomutan

Gazi Mustafa Kemal

YIL : 1978

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ  
BİLİM KURULU

9 Nisan 1978 gün ve 18 sayılı  
toplantısında

H. RAŞİT ÖYMEN'E

Eğitimci Yetiştirmesi, Eğiti-  
min yurttaki gelişmesine kat-  
kıları ve yetiştiren Eğitimcilerle e-  
sin kaynağı olması nedeniyle

1978 YILI

EĞİTİM HİZMET ÖDÜLÜ  
verilmesini kararlaştırmıştır.

# ÖZEL

*hıfzırâhman Raşit*

KURUCUSU VE BAŞAZARI : HIFZIRRAHMAN RAŞİT ÖYMEN

**SON VE ÖZEL SAYI**

**1955 - 1980**

YIL : 25

NUMARA : 23

YAYIN NO : 286

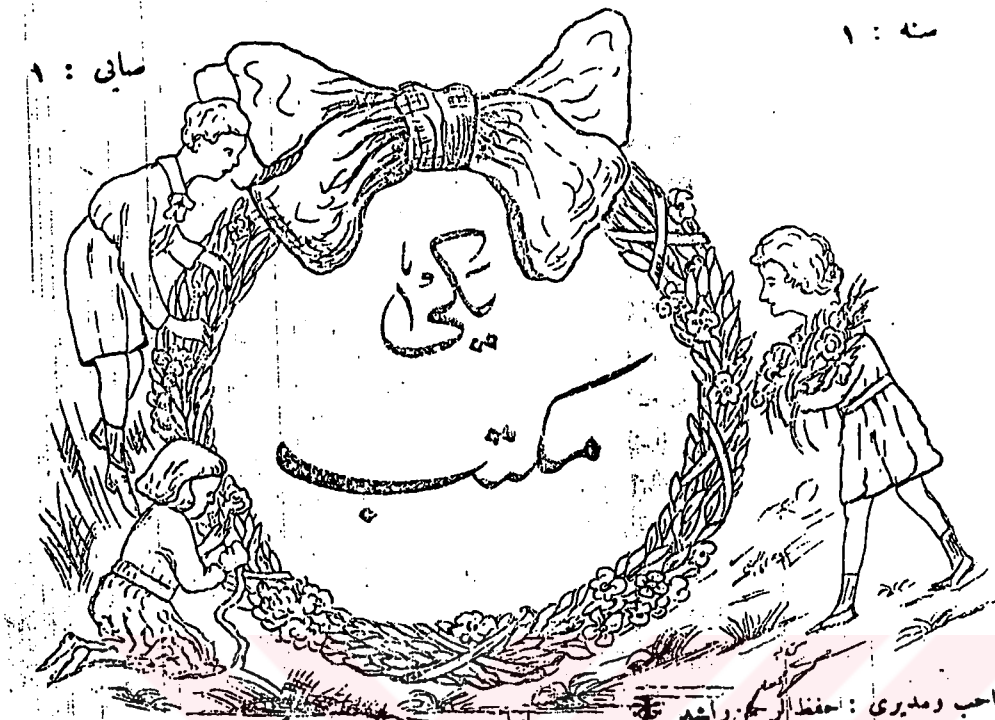
Yayınlanan Yazı Sayısı : 3153

H. R. Ö'nin Yazdığı Yazı Sayısı : 223

Kaç Adet Basıldığı (tahmini) : 350.000

Bulunabileceği Bazı Yerler

Türkiye'deki Bütün Kütüphaneler ve Öğretmen Okulları



صاحب و مدیری : حفظ الرحمن راشد \* \* \* \* \* دارالمعلمین فن تزیینہ مملی \* \* \* \* \*  
 مسکیزہ موافق یازیلری نمونینہ \* \* \* \* \* بازار \* \* \* \* \*  
 قبول ایترہ \* \* \* \* \* ۸ تشرین اول ۳۳۸ \* \* \* \* \*

شندیلک اون بش کونده بر دغه انتشار ایدر مصور معلم و طلبه مجموعه سیدر

مندرجات :

الماسنک مناسی	هل جانب	۶۶ مدتی و ربه سنوق	حفظ الرحمن راشد
کوجوکارک کریشی شریقلری مصطفی رشید		طلبه مکتوبلری	...
الفا و رسم الکنجهلری یکی مکتب		سؤالر	...

سنهک آونهسی ( ۱۱۰ ) طلبه ایچون ایکی  
 قسیدله لئی اوزره ( ۱۰۰ ) فروشدر.

نستهمسی ( ۵ ) فروشدر

طبع و اداره عملی :

بیخانیایدی مطبعسی



## ÖZGEÇMİŞ

Birsen GÜNDÜZ, 03/07 / 1971 tarihinde Samsun'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Samsun'da tamamladı. 1991-1992 öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği Bölümünü kazandı. Bu programdan, 1994-1995 öğretim yılında mezun oldu. Aynı yıl Kahramanmaraş Anadolu Ticaret Meslek Lisesinde tarih öğretmeni olarak göreve başladı. 1996 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Ana Bilim Dalında, Yüksek Lisans programına girdi. Aynı yıl Trabzon Endüstri Meslek Lisesinde göreve başladı. Halen bu görevini sürdürmektedir.

